22

PUBLICAȚIE SĂPTĂMÎNALĂ EDITATĂ DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL

ANUL III • Nr. 16 [117] • 24 — 30 APRILIE 1992 • 16 PAGINI • 25 LEI

REZISTENȚA ÎN MUNȚII SEMENIC
documentar realizat de RODICA PALADE
(paginile 8-9-10-11)

• RADU POPA:
SFÎNTUL NOSTRU GHEORGHE

ION VIANU:
ÎN APĂRAREA LUI ION ROȘOGA

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Aș fi putut să vin

Aș fi putut să vin cu voi la cină
Ujtind vinzarea care-avea să vină
Dar am văzut că toți stăteați la pîndă
Știind care e prețul și neputind afla
Cine pe cine trebuia să vîndă.

Acuma, cînd vînzarea ține loc
De tot ce ar fi trebuit să fie,
Numai Pilat își joacă rolul lui
Spălindu-se pe mîini, deși el știe
Că de la marea taină lipsise chiar Christos
Și i s-a dat in loc un păcătos.

Voi vă uitați descumpăniți la luda
Care și-a luat arginții și se duce
In timp ce păcătosul vîndut a fost uitat
Și trupul lui a putrezit pe cruce.

Viața Românească 2/1989 (număr interzis și topit de cenzură)

CRUCIFIX, Transilvania, 1905

DIN SUMARUL NUMĂRULUI URMĂTOR:

- **Majestatea Sa Regele MIHAI I, din nou in România**
- **Interviu cu Excelenţa Sa, domnul COEN STORK, ambasadorul Olandei la Bucureşti**
- **DEPORTAŢI ÎN BĂRĂGAN de Smaranda Vultur**
- **CLUJUL DUPĂ ALEGERILE LOCALE (Adrian Marino, Szőcs Géza, Kolumbán Gábor, Ioan Muşlea)**

STIMATĂ REDACŢIE,

Am ezitat mult înainte de a vă scrie. Fac parte din acea mare de anonimi care vă citesc cu consecvenţă şi vă iubesc profund.

După ce am citit cel de-al 100-lea număr al revistei „22" şi cuvîntul d-lui Gabriel Liiceanu, ce sintetizează într-un mod superb toată activitatea revistei, am hotărît să vă scriu.

În anul 1991 am avut ocazia fericită de a efectua două călătorii în Franţa în două anotimpuri diferite, primăvara şi toamna, două călătorii ce m-au marcat profund spiritual. În cele două cetăţi spirituale ale Franţei : Paris, în primăvară, şi apoi Strasbourg, în toamnă, în acea ninsă enormă de oferte jurnalistice căutam revista „22". Astăzi, disperarea şi neputinţa mă împresoară de peste tot, iar coroanele mortuare la acest sfîrşit de an şi festivismele aniversării a doi ani de la revoluţie îmi dau un sentiment straniu de ireal... a fost aici... s-a petrecut aievea ? Dacă în România, de doi ani, apare revista „22" înseamnă că nu este totul pierdut. Revista „22" este dragostea mea cea mai statornică de doi ani... Am cumpărat toate numerele de la apariţia revistei.

Ce fericire la Paris să nu fiu atît de departe de revista „22" : un interviu de 20 de minute cu Mariana Celac la televiziunea franceză sau vocea gravă şi prietenoasă a d-lui Paleologu la telefon : au fost cele mai fericite zile ale mele la Paris : să fiu în contact cu mesagerii Grupului de Dialog Social.

Mă interesează totul în această revistă : cită erudiţie, modestie, echilibru, bun simţ. Citind revista „22", mă simt mai mult român şi totodată cetăţean al lumii întregi.

Îmi exprim totodată o imensă durere, „eroarea monumentală" de care vorbea şi Gabriel Andreescu : absenţa Grupului de Dialog Social de la masa politică. Dacă militanţii G.D.S. ar fi format de la început nucleul unui partid, oare altă ar fi fost evoluţia societăţii româneşti ? Cred că da ! Am descoperit că francezii consumă mai puţină carte şi că universul lor este dominat de audiovizual. Cheful şi timpul de a citi se reduce inexorabil. Snobismul şi presiunea socială marginalizează această activitate solitară. Lectura (mă refer şi la lectura unui magazin literar — revista „Lire" a lui Bernard Pivot zăcea cu ostentaţie în vitrine) este pe cale de a se elitiza în Franţa, care se îndreaptă tot mai mult spre o situaţie „a l'americaine".

Sau emisiunile de mare ţinută intelectuală ale televiziunii franceze. „Caractères", sau „Bouillon de culture" a lui Pivot se adresează unui public tot mai restrîns şi numai unui segment al populaţiei. Am făcut aceste analogii deoarece în ultimii doi ani am auzit voci care reclamă faptul că revista „22" se impune cu dificultate, deoarece nu se adresează întregii mase de cititori. Se impune cu dificultate, deoarece cere mai multă curiozitate, atenţie, cultură.

Pot compara revista „22" cu cele mai bune jurnale de cultură ale presei franceze Revista „22" este un ghid de înaltă clasă pentru publicul cititor. Efervescenţa, diversitatea opiniilor au o mare influenţă asupra societăţii civile, membrii G.D.S. şi redactorii revistei „22" sînt vedetele societăţii civile, merg în profunzimea lucrurilor şi de aceasta avem mare nevoie toţi acum.

Prin revista „22" aţi redat încrederea anonimilor societăţii civile, aţi furnizat mijloace de cunoaştere şi control ale democraţiei. Aţi responsabilizat societatea şi cetăţenii. Revista „22" este esenţială pentru noi toţi, este libertatea şi democraţia imprimată, şi, după doi ani de activitate, se relevă ca o necesitate spirituală care oferă cea mai mare emancipare posibilă. Astăzi, în zilele de sărbătoare, cînd eu însămi care scriu despre curaj şi civism sînt descurajată şi deprimată, vă rog să vă păstraţi aceeaşi ţinută de mare clasă, aceleaşi bune intenţii, acelaşi elitism de bun gust. Avem nevoie de voi aşa cum avem nevoie de hrană, de apă, de aer, dacă scrieţi ne faceţi mai buni, mai responsabili.

Cu deosebită stimă.
GABRIELA ANINARU — Braşov

STIMATĂ REDACŢIE

Sînt un cititor constant al revistei „22". Un cititor care începe să devină sceptic în privinţa tematicii revistei.

Prin faptul că revista „22" nu are un gen de difuzare confidenţială, se adresează unui public cît mai larg. Speram ca în paginile revistei să aflu lucruri noi, interesante, care să-l învete pe individ să fie liber, să ştie cînd îi este încălcată libertatea şi s-o apere cu dinţii. Individul liber nu este sălbatic, dar este altceva decît individul domestic. Individul domestic este plin de reflexe condiţionate încă de la naştere, îşi subordonează existenţa necondiţionat faţă de alţi indivizi. Banală şi primejdioasă existenţă pentru libertatea individuală.

Dacă majoritatea covîrşitoare a indivizilor din ţara noastră nu ştiu ce este libertatea individuală ca definiţie completă, atunci, stimată redacţie, mă întreb : cum pot şti ei cînd şi cum le este furată libertatea individuală ? Ideal este să-i furi ceva pe care acesta nu ştie că-l are.

VĂ ROG faceţi să apară în paginile revistei definiţia completă şi în detaliu microscopic a LIBERTĂŢII INDIVIDUALE.

Cu speranţă.
STOICA MARIN

STIMATĂ DOAMNĂ ADAMEŞTEANU,

Articolul lui Bernard Paqueteau „Societatea împotriva ei înşăşi" publicat în numerele 14 şi 15 ale revistei mi se pare cu totul remarcabil. Doar analiza d-lui Paqueteau este corectă, dacă societatea comunistă românească nu era în mod real pur şi simplu totalitară, ci o relaţie complexă între structurile oficiale de putere şi raporturile neoficiale de tip mafiot ale „societăţii negre", atunci toată propaganda opoziţiei, a Pieţei Universităţii, a Alianţei Civice, a G.D.S. şi a revistei „22", limbajul folosit de ele : „neocomunism", „criptocomunism", remanenţa sau restaurarea „vechilor structuri" etc. trebuie rezolvate sau supuse unei analize critice. Intuiţia şi experienţa ne spun că analiza atît de originală a lui Bernard Paqueteau este corectă şi acest articol nu ar trebui să fie lăsat să treacă neobservat, ci ar trebui să constituie punctul de plecare al unei discuţii.

Cu stimă,
PETRU VAIDA

P.S. Problemele „tranziţiei" se pun şi ele cu totul altfel, în lumina analizei lui Paqueteau, se explică astfel caracterul ciudat, lipsa de identitate reală şi bine conturată a partidelor etc.

ERATĂ

În numărul trecut al revistei, la continuarea articolului lui Bernard Paqueteau „Societatea împotriva ei înşăşi" se va citi : ● la alineatul al doilea, rîndul 19 : „trocului cu bunuri materiale" în loc de „traiului cu bunuri materiale" ● coloana a treia, rîndul 6 : „bazate pe neutralitate" în loc de „bazate pe mentalitate" ● coloana a treia, rîndul 8 : „relaţii puternic individualizate" în loc de „relaţii patetic individualizate" ● coloana a treia, rîndul 29 : „îl închide în el însuşi" în loc de „îl include în el însuşi" ● paragraful „Dubla izolare", alineatul 3, rîndul 14 : „inhibată" în loc de „iniţiată".

Cerem scuze cititorilor pentru greşelile enumerate mai sus.

SONDAJ DE OPINIE

1. **Cum consideraţi că trebuie să aibă loc alegerile ?**
   a) **generale şi prezidenţiale împreună**
   b) **separat**
2. **Dacă aţi putea influenţa decizia privind data alegerilor, care ar fi opţiunea dumneavoastră ?**
   a) **alegerile să aibă loc în iunie**
   b) **în septembrie**
   c) **octombrie, noiembrie**
3. **Care ar fi candidatul la preşedinţie pentru care aţi opta ?**
   a) **Theodor Stolojan**
   b) **Nicolae Manolescu**
   c) **Andrei Pleşu**
   d) **Ion Raţiu**
   e) **Radu Câmpeanu**
   f) **Petre Roman**
   g) **Ion Iliescu**
   h) **un necunoscut propus de Convenţia Democratică**
   i) **un necunoscut propus de F.S.N. (aripa Roman — aripa 22 Decembrie)**
4. **Ce formaţiuni politice consideraţi necesar să facă parte din Convenţie ?**
   a) **P.A.C.**
   b) **P.N.Ţ.C.D.**
   c) **P.S.D.R.**
   d) **P.N.L.**
   e) **U.D.M.R.**
   f) **P.N.L.-A.Ţ.**
   g) **M.E.R.**
   h) **alte formaţiuni**

Aşteptăm în continuare răspunsuri pe adresa redacţiei.

Regretăm că, dintr-o omisiune a redacţiei, P.S.D.R. nu a apărut în chestionarul din numerele precedente.

Mulţumim MUZEULUI ŢĂRANULUI ROMÂN pentru bunăvoinţa cu care ne-a sprijinit în ilustrarea acestui număr cu materiale documentare complet inedite, provenite din depozitele M.Ţ.R.

Fotografii : MARIUS CARAMAN

Revista **„VIAŢA ROMÂNEASCĂ"**, după aproape un secol de existenţă, riscă să-şi înceteze apariţia. Apelăm la sponsori din ţară şi străinătate.

Bucureşti, Str. Nicolae Golescu 15, sector 1, telefoane : 14.25.12, 14.41.53.

Cont în lei : 45.10.62.62. B.C.R. — S.M.B., pentru **„VIAŢA ROMÂNEASCĂ"**.

Cont în valută : Uniunea Scriitorilor din România, Banca Română de Comerţ Exterior, cont 47.21.366.300.1, pentru **„VIAŢA ROMÂNEASCĂ"**.

Redacţia revistei „22" anunţă concurs pentru colaborator-reporter. Preselecţia va avea loc în fiecare marţi, începînd cu data de 5 mai a.c.

Relaţii la tel. : 14 17 76 şi 14 15 25.

ANUNŢ

Oferim spre vînzare din primul an de apariţie (1990) al revistei „22" următoarele numere : 8, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 31, 32, 34, 36, 37, 38, 39, 41, 44.

Doritorii se pot adresa la redacţia revistei „22" din Calea Victoriei nr. 120, telefon 14.15.25 sau 14.17.76, Serviciul de difuzare.

ANUNŢĂM PE CITITORII DIN ŢARĂ ŞI DIN STRĂINĂTATE

În continuare, revista noastră asigură contractarea unor abonamente avantajoase la sediul redacţiei. Doritorii se pot abona în următoarele condiţii : costul unui abonament ridicat de la sediul redacţiei **(cu posibilitatea păstrării exemplarelor neridicate la timp) este de** 230 de lei pe trimestru **(deci cu o reducere de 24%, în raport cu costul real).**

Abonamentele pot fi expediate şi prin poştă, **dar la costul final se vor adăuga cheltuielile poştale** (144 lei). **Costul abonamentului va fi de** 374 lei pe trimestru.

Redacţia „22" îi anunţă pe **foştii deţinuţi politici şi veteranii de război** că beneficiază de aceeaşi reducere de abonament la revista „22" ca şi elevii, studenţii şi cadrele didactice din provincie. Ca urmare costul unui abonament pe trei luni la revista „22" pentru cititorii din categoriile amintite va fi doar de **225 lei** (diferenţa de preţ urmînd a fi suportată de Institutul pentru Democraţie în Estul Europei cu sediul la New York). Cei interesaţi sînt rugaţi să expedieze prin mandat poştal suma de **225 lei** (pe adresa : Revista „22", cont 45103532, B.C.R. Filiala sector 1, strada Londra nr. 10) şi o adeverinţă (valabilă un an) din care să reiasă că sînt **profesori, elevi, studenţi, foşti deţinuţi politici şi veterani de război** (pe adresa : **Revista „22", Calea Victoriei 120, sector 1 Bucureşti,** pentru **Serviciul de Difuzare).** Îi rugăm pe cei abonaţi pe **trimestrul I** să specifice pe talon „reînnoirea abonamentului".

Cititorii din străinătate se pot abona la Revista „22" depunînd costul abonamentului în contul nr. 47218 16 00030 — BCR, sector 1, str. Londra nr. 10 **(cu specificaţia : pentru Revista „22") sau trimiţînd un cec pe adresa : Revista „22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1 Bucureşti, România.** Costul unui abonament pentru zona europeană este de **60 dolari** pe an **(30 dolari** pe 6 luni, **15 dolari** pe trimestru) **sau echivalentul în orice monedă convertibilă (100 DM** anual, **50 DM** pentru 6 luni, **25 DM** trimestrial, **360 franci francezi** anual, **180 franci** pentru 6 luni, **90 franci** trimestrial).

Pentru celelalte continente, preţul unui abonament este de **72 dolari** anual, **36 dolari** pe 6 luni, **18 dolari** trimestrial.

Expedierea revistei se face de către redacţie. În costul abonamentului sînt incluse şi cheltuielile de expediţie.

Redacţia Revistei „22" anunţă că îşi rezervă exclusivitatea pentru difuzarea revistei în străinătate. Orice altă difuzare prin intermediul difuzorilor de presă neautorizaţi de redacţia Revistei „22" este interzisă.

TIA ŞERBĂNESCU

ŞTIM CĂ NU ŞTIM NIMIC

Deocamdată nu ştim cînd vor fi alegerile. Nu ştim nici care sînt candidaţii, nici care sînt alianţele, nici pentru cine vom vota. Ce ştim e că se trage de timp ; că s-a încercat eliminarea observatorilor naţionali ; că nu sînt bani ; că preţurile vor creşte şi la cele 16 produse protejate pînă acum ; că nici dolărul nu va mai fi „subvenţionat" multă vreme ; că R. Cămpeanu a ieşit din Convenţie şi s-a regăsit lîngă „amici" pe adevărata sa măsură ; că vom avea ploaie de candidaţi la preşedinţie — adică multe foi pe buletinele de vot ; că nu ne ajung banii ; că ne-am cam plictisit de toate ; nici de dl. Iliescu nu ne mai vine să ridem ; fiindcă noi ridem şi el candidează. Şi toate ar mai fi cum ar mai fi, dacă s-ar întrevedea o unitate, o coerenţă, o logică măcar la opoziţie. Dar şi aici fiecare strîmbă din nas la adresa celuilalt, fiecare vrea să fie şef undeva, fiecare simte nevoia să facă o gafă, o prostie, ceva care să te buimăcească. Te întrebi uneori cu groază ce s-ar fi întîmplat cu opoziţia noastră dacă n-ar fi existat dl. Coposu ?

E inadmisibil — ca să nu spun jalnic — ca toţi oamenii noştri politici să nu fi învăţat nimic, în doi ani, de la acest om. Felul în care se prezintă mulţi dintre ei lasă impresia că, neavînd altă treabă, s-au apucat şi ei de politică şi s-au făcut şefi de partide. Numai ce-i vezi la televizor anunţîndu-şi partidul nou înfiinţat (că asta ne lipsea nouă, încolo avem de toate ! un nou partid) şi dîndu-şi ochii peste cap cu platforma noastră-n sus şi strategia noastră-n jos şi cu nu ştiu încă dacă voi candida la preşedinţie şi alte ifose, încît te întrebi : bine-bine, omul nu ştie pe ce lume se află şi-şi caută şi el un rost în viaţă, dar Televiziunea de ce-i ia în serios şi ni-i toi prezintă ?

Toată mizeria adunată în anii de comunism, bine ascunsă pe timpul lui Ceauşescu — cînd se obişnuia ca o groapă să fie repede mascată de un panou mare şi caraghios —, a ieşit, în fine, la iveală în toată splendoarea ei. Oameni pe care nici Ceauşescu nu-i băga în seamă şi doar îi „lăsa" să-i slujească fără să le dea nas, ba chiar tăindu-le din aripi dacă întindeau mîna prea mult şi luau mai mult decît meritau pentru „serviciile" lor, toată gama de ghete a Securităţii, toţi s-au trezit acum mari patrioţi.

Nu ştiu ce va fi. Dar să nu ne facem iluzii. S-ar putea, dacă nu se termină odată cu neseriozitatea şi cu orgoliile în rîndul opoziţiei, să ne trezim cu un parlament la fel de caraghios ca acela de azi. Pentru că vor candida partide care încă nu avuseseră curaj să apară la 20 mai 1990 şi care acum — oricît de puţine voturi vor obţine — îşi vor avea cîţiva reprezentanţi în parlament.

Dar să vedem care sînt liniile de forţă care se prefigurează. Există, întîi, cele două Fesenicuri. Mă încearcă uneori bănuiala că „cearta" celor doi (Iliescu şi Roman) încearcă să copieze, cu întîrziere şi cam grosolan, lecţia cuplului Gorbaciov-Elţîn. Dacă ne amintim bine, cei doi erau „în rică" de cîţiva ani şi nu scăpau nici un prilej de a se înţepa reciproc în public. S-a acreditat astfel ideea unei „opoziţii" Gorbaciov (comunismul luminat) şi Elţîn (anticomunismul). Manevra a reuşit de minune, şi puciul organizat de K.G.B. în august 1991 a desăvîrşit operaţia de scoatere — în ochii Occidentului — a comunismului, sleit, din joc şi de înlocuire cu anticomunismul lui Elţîn. În felul acesta, opoziţia rusească demascată a rămas în aceeaşi mînă — care a avut abilitatea să treacă din timp pe cartea cîştigătoare —, iar Occidentului i s-a oferit ce a dorit. Sub forma „ţarismului" anticomunist, Elţîn continuă aceeaşi politică inflexibilă ca a preşedinţilor dinaintea sa. Petre Roman s-a decis cu întîrziere să fructifice acest exemplu. În caz că pierde Iliescu (mai deocheat), va prelua Roman noul curent (mai dezgheţat), asigurînd în linii mari şi cu concesiile de rigoare protejarea unei garnituri gata să joace şi anticomunismul. Numai că dl. Roman s-a trezit cam tîrziu şi a uitat că prin însuşi felul în care a guvernat n-are „antecedente" anticomuniste valabile. În plus, ca de obicei, copia n-are valoare.

Prin urmare, nu ştim dacă cele două partide F.S.N. vor lupta între ele şi pînă cînd. Lucrurile s-ar putea limpezi abia în turul al doilea (dacă se va ajunge acolo), cînd vom vedea cine pe cine va sprijini. O altă grupare redutabilă — cea mai lucidă şi mai adecvată cerinţelor democratice ale momentului istoric — este Convenţia Democratică. Aceasta are obligaţia morală de a oferi electoratului candidaţi care să prezinte garanţii de corectitudine, de fermitate şi un stil firesc, nedemagogie — de acţiune. C.D. este singura care poate capta bruma de speranţă în schimbare şi de eliberare de comunism şi nu poate, nu trebuie să rateze această şansă pentru că, altminteri, ţara va încăpea din nou pe mîna unor impostori.

Între grupările care nu prezintă semnificaţie morală — ci doar pericole de divizare şi deturnare a electoratului — pot fi prefigurate cîteva : o „convenţie" a partiduleţelor pseudo-social-democrate adunate în jurul d-lui Lucian Cornescu; „Uniunea Stîngii Democrate", care joacă rolul de ultim apărător al F.S.N. ; gruparea partidelor naţionaliste, care au rolul de a radicaliza defuncta politică a lui Ceauşescu şi de a sprijini, din alt unghi, pe Ion Iliescu ; alte partide cu mască ecologistă şi substrat comunist care se adună, de regulă, într-o alianţă pretins apolitică ; şi, în fine, o posibilă grupare a partidelor marcate de oportunism, cum ar fi P.N.L., P.D.A.R., M.E.R., Partidul Republican, şi al căror sprijin e de bănuit că va merge înspre cei către care pare că înclină balanţa.

După cum se vede, fărîmiţare cu dichis. Ar mai fi de adăugat că există, ca opoziţie anticomunistă, o altă alianţă a unor partide şi organizaţii care, la alegerile locale, au mers separat de Convenţie — din motive pe care le bănuim legate de orgolii sau neînţelegeri personale — dar care în turul al doilea au sprijinit „Cheia". În măsura în care aiît în interiorul Convenţiei, cît şi în afara ei se realizează subordonarea tuturor intereselor de partid sau de persoane unuia singur — scăparea de comunism —, s-ar putea să avem o şansă de a intra în rîndul lumii. Căci ar fi mai mult decît dramatic, ar fi de-a dreptul caraghios să rămînem (din cauza multor candidaţi ai opoziţiei) în turul doi al alegerilor prezidenţiale toţi cu cei doi : Iliescu şi Roman. Ar fi culmea absurdului.

S.R.I. ŞI MITUL FIULUI RISIPITOR

HORAŢIU PEPINE

Echipa Roman nu ezită să vorbească despre existenţa în România a unei puteri neconstituţionale. Există centre de putere, spunea Bogdan Pătraşcu, la ultima întîlnire cu presa, care nu sînt acoperite de partidele politice. Ele aparţin Preşedintelui şi Serviciului Român de Informaţii. Echipa Roman nu ezită să vorbească despre existenţa în România a unei puteri neconstituţionale. Există centre de putere, spunea Bogdan Pătraşcu, la ultima întîlnire cu presa, care nu sînt acoperite de partidele politice. Ele aparţin Preşedintelui şi Serviciului Român de Informaţii. Echipa Roman nu ezită să vorbească despre existenţa în România a unei puteri neconstituţionale. Există centre de putere, spunea Bogdan Pătraşcu, la ultima întîlnire cu presa, care nu sînt acoperite de partidele politice. Ele aparţin Preşedintelui şi Serviciului Român de Informaţii.

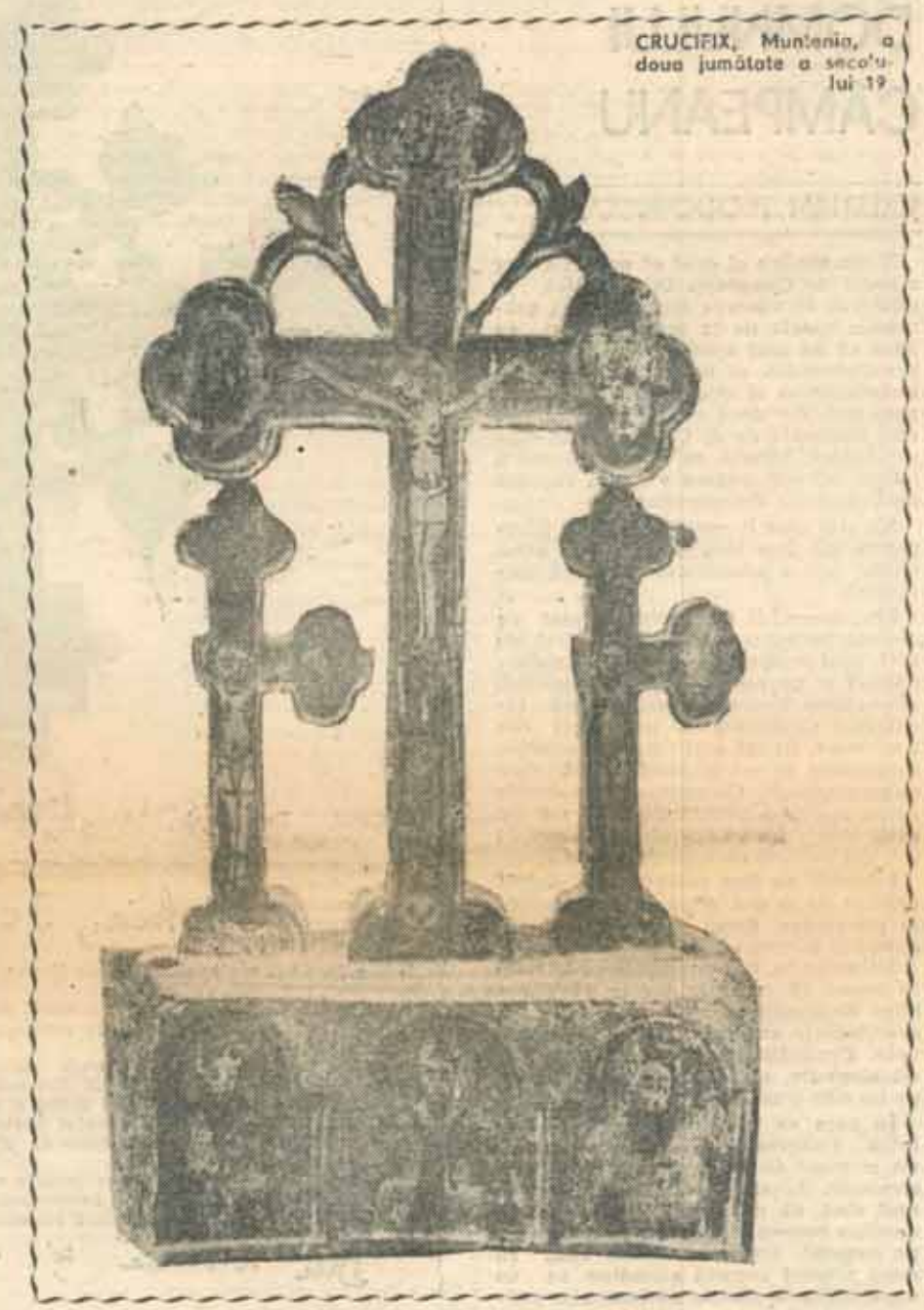

CRUCIFIX, Muntenia, a doua jumătate a secolului 19

Echipa Roman nu ezită să vorbească despre existenţa în România a unei puteri neconstituţionale. Există centre de putere, spunea Bogdan Pătraşcu, la ultima întîlnire cu presa, care nu sînt acoperite de partidele politice. Ele aparţin Preşedintelui şi Serviciului Român de Informaţii.

SECERA ŞI CIOLANUL

ŞERBAN FOARŢĂ

La început a fost Salamul, — salamul ceaușist, cu soia, cariera căruia, ilustră în epoca postdecembristă, ne ilustrează, din păcate, mentalitatea și destinul. Dintr-o oroare culinară, el a ajuns, în nici o lună, o veritabilă onoare, un soi de titlu de nobleţe : dintr-o „porcie", un „renume" ; ca să devină, în sfîrșit, un „steag al marilor victorii" imeghebusiomineresti, un **cri de guerre**, i. e. slogan, ca și un test de romanism : un **schiboleth** preliminar (și, astfel, eliminatoriu), — încît românul fesenesc nu va fi fost decît acela în care, la autopsie, se regăseau, rău digerate, relii din zisul sortiment.

(Să mai adaug că acestea nu erau, totuși, de aflat în pîntecul nomenclaturii, fie ea și mai pricăjită, — cel hărăzit unor salamuri mai nobile, mai de Sibiu ?)

A fost, pe urmă, Trandafirul, — care, pe lîngă blata roză, mai denumește un cîrnat, usturoiat nevoie mare, cu dumicatul grosolan, ca unul dat nu prin mașină, ci ieșit astfel din satîr, dar superior, cînd e onest, unui mezel cu șuleanți.

Bănuĭ că cei ce au votat, în '90, cu Trandafirul, nu se vor fi gîndit, în respectiva accepțiune, prea desuetă, a noțiună ; în subsidiar, opțiunea lor vizase, însă, și cîrnatul, — care, în rest, s-a dovedit a fi tot vechea soioșenie.

Iată, în fine, că, deunăzi, la un spectacol fesenist, unul din hîrșii acoliți ai lingerului național a exhibat din ambalajul unei gazete șingerinde (numele căreia-l ignor, — dar, poate, nu și Serelul) un ditamai ciolan de viță, ca o aluzie pe măsură la luptele pentru putere din sînul valmășitului Front, — care ciolan (jaret sau altfel : e treaba dlui Văcaru) dădea impresia unui sceptru de șef de trib antropofag (sau, mai curînd, „ampotrofag", — căci n-am ieșit din nenea Iancu, trupa Salvării Naționale jucîndu-i, pe diverse scene, cu brio, actul III al celei mai reușite comedii).

Cu care, sper că voi răspunde mirării maliţios-naive a dnei Pora*, și anume : cum de se face că, la noi, recenta vorbă „ciolănar" este pe cale să-i ia locul aceleia de „fripturist" ?... Să fi ajuns, oare, ciolanul la un atît de mare preț, de cînd cu liberalizarea (dis)prețurilor pieții-vieții, încît uzurpă, actualmente, mai îmbielnica friptură ? !

Această ultimă chestiune e de abandonat, pesemne, — căci ne-ar abate în direcția capriciilor culinare, a gustului non-disputabil, a inefabilului însuși. — În rest, orice gurmand din lume e liber să-i prefere, totuși, fripturii celei cam simpliste ciolanul dintr-un **osso buco**.

Astfel încît, făcînd abstracție de sensul propriu al acestor noțiuni : **salam, cîrnat, ciolan**, în beneficiul, deocamdată, al celui metaforicesc, să-l punem între paranteze și pe acesta, prea trivial, pentru a face, mai la vale, o leacă de simbologie.

Ciolanul (cînd e lung, de viță, osificat și fildeșiu) evocă, așadar, un sceptru (unul de rege canibal și/sau de preşedinte viah, — nu mai puțin, însă, un sceptru), articol ce simbolizează putere, autoritate, dominațiune, prepotență, ca și, ca unul comparabil „à un phallus"**, falocrație.

Un simbolism agîlder falic (sau, mai degrabă, pornografic) au și salamul & cîrnatul : „Je souffle dans les capotes anglaises / Pour faire des ballons-saucisses" (ca să-l citez pe Serge Gainsbourg, — și să mă pun rău cu Le Pen) ; încît nici nu e de mirare că respectivele producte **„se bagă"**, la (f)alimentara, de către autorități, — care, nemaipaternaliste, ba chiar din contră, sunt văzute de către orfelinii noștri clienți infantili, și astăzi, astfel.

Or, ceea ce e remarcabil e că, în vreme ce ciolanul (fie și dacă, gastronomic, nu-i cea mai vrednică ciosvîrtă) e apanajul și vocația cutărei clici de potentați, penibilul salam cu soia, ba chiar cîrnatul-trandafir, continuă a fi băgate — pardon ! — în gura și pe gîtul consumatorului de rînd, căruia tot ce-i mai rămîne e, cu o vorbă franțuzească, „să-l tutuiască pe pontif" sau „să scalpeze mohicanul".

Paradoxal, dar explicabil (printr-un proces compensatoriu) : injurătura favorită a felatorului român este, mai nou, o invitație la actul amintit mai sus.

* Cf. Andreea Pora, **De-ale gurii**, în „22", nr. 12/1992, p. 5.

** Cf. Jean Chevalier & Alain Gheerbrant, **Dictionnaire des Symboles**, Paris, 1982, s. „Bâton".

SINGURĂTATEA DOMNULUI CÂMPEANU

CRISTIAN TEODORESCU

N-am motive să cred că poliția a fost mituită de Convenția Democratică, la mitingul de vinerea trecută. Deci geamurile sparte de la sediul liberal se pare că nu sînt opera manifestanților pro-Convenție, ci un mijloc de a se autovictimiza al celor aflați în sediu la acea oră. Iar dacă ne reamintim de cele declarate de dl Câmpeanu în ziua următoare, rezultă că liderul liberal a folosit prilejul pentru o totală ruptură de Convenția Democratică.

Nu știu cine îi consiliază pe dl Câmpeanu, mă tem însă că d-sa viră acest partid într-o nemeritată aventură sinucigașă.

Pînă acum, dl Câmpeanu a jucat cu destulă îndemînare cele două cărți ale PNL-ului : aceea de partid de guvernămînt și de reprezentant al opoziției. Apropierea alegerilor generale l-a făcut însă să discute cu partenerii din Convenție, în tot mai mare proporție, în calitate de șef al unui partid care guvernează. Dl Câmpeanu pare dornic să nu piardă o poziție cîștigată, dar nu realizează că e pe punctul de a pierde tot, din pricină că vrea prea mult.

Liberalii au fost receptați de opinia publică de la noi, după ce s-au asociat la guvernare, drept reprezentanți ai opoziției încercînd să țină sub control Administrația. Fiindcă altfel nu se poate spune că prezența lor în guvern a adus României acel plus decisiv de credibilitate externă de care avem nevoie. Credibilitatea n-o pot aduce decît alegerile, nu combinațiile politice pe termen scurt.

În ceea ce privește alegerile, unitatea Convenției constituie nu numai un element tactic favorabil, ci și unul strategic. Această unitate vine, în primul rînd, să convingă electoratul că opoziția pornește la drum cu o atitudine comună, iar în al doilea rînd că după alegeri această atitudine se va materializa în sprijin parlamentar pentru guvernul care va avea în componența sa reprezentanți ai Convenției.

Ideea dlui Câmpeanu, că liberalii sînt unicii deținători ai ideilor liberalismului economic, la noi, în acest moment, e falsă. Liberalismul este rezultatul unui proces istoric de rafinare doctrinară în care, tot atît de important ca setul ideilor de bază a fost efortul adecvării lor la realitatea dată. Dacă dl Câmpeanu ar fi cercetat disputele care există la această oră între economiști liberali de diverse nuanțe ar fi fost ceva mai reticent în afirmația că PNL = liberalism. De altfel, recenta guvernare Roman, aceea a liberalismului haotic, ar fi trebuit să-l facă mai puțin categoric pe liderul PNL, în această privință.

La ora asta, partidele și formațiunile politice care fac parte din Convenție sînt unite și de liberalismul fiecăruia în parte, deci e neserioasă pretenția dlui Câmpeanu că PNL s-a rupt de Convenție și pentru că dorește să materializeze optim ideile adevăratului liberalism.

Dacă PNL ar fi venit după un număr de ani de guvernare aducătoare de prosperitate și dacă ar avea certitudinea, prin sondaje de opinie temeinice, că se bucură de sprijinul unei părți însemnate din electorat, dl Câmpeanu ar fi îndreptățit să-și desprindă partidul din Convenție și să afirme că ceilalți reprezentanți ai acestei asociații politice urmăresc să-și apere mici interese electorale, menținînd Convenția în vederea alegerilor generale. Dl Câmpeanu uită un lucru esențial, că în afară de membrii și susținătorii tradiționali ai PNL, cei care au votat acest partid în urmă cu doi ani și-ar fi putut da votul, în egală măsură, PNȚCD sau social-democraților dlui Cunescu. Vor merge acestia din nou pe mîna liberalilor ? NU !

Dl Câmpeanu a afirmat în repetate rînduri că îl nemulțumește faptul că, treptat, Convenția tinde să devină un superpartid. Tinde oare Convenția spre așa ceva — sau dl Câmpeanu e cel care nu poate accepta dialogul de la egal la egal cu reprezentanții celorlalte formațiuni din Convenție ? Judecînd după declarațiile dlor Corneliu Coposu și Sergiu Cunescu, care nu par cîtuși de puțin deranjați de raporturile existente între membrii Convenției, nemulțumirea șefului liberalilor izvorăște într-un subiectivism care ar putea fi calificat drept orgoliu nejustificat și păgubitor. Nu vreau să introduc în acest articol analiza psihologiei fostului candidat la președinție care este dl Câmpeanu, deși ea ar putea limpezi lucrurile, explicînd natura nemulțumirii d-sale. Mă tem doar că dl Câmpeanu are o viziune politică lipsită de suport analitic lucid și că de dragul unor combinații de moment a intrat într-un joc distructiv care pune în primejdie chiar unitatea PNL-ului.

Încercarea d-sale de a poza în victima Convenției și de a da impresia că liberalii (și nu erorile șefului lor) au fost vizați de manifestația de vineri a fost o mare greșeală. Greșeala unui lider care nu-și cunoaște partidul. Fiindcă, indiferent de punctul de vedere al dlui Câmpeanu, locul liberalilor e în Convenție, alături de alialii lor firești.

Nu pot să mă plîng

Nu pot să mă plîng de foame,
Hrana mea din ceruri vine,
Dar mi-e teamă pentru zeul
Ce se va hrăni cu mine.

Sînt prea neagră, sînt prea tristă,
Jertfa mea poate să-i pară
Și mai slabă decît este
Și mai rea și mai amară.

Sîngele-ar putea să-l verse
Într-un cîmp frumos cu maci,
Carnea ar putea rămîne
Să se-mpartă la săraci.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

CRUCIFIX, Transilvania, sfîrșitul secolului 19

Rohia, 30 mai 85

Mult stimată și mult iubită duduie Ileana,

Ați publicat în Viața Românească șase poezii de mare frumusețe.
„Nu pot să mă plîng" — în simplicitatea, smerenia și candoarea ei — le întrece pe toate.
Ca și în tabloul lui Dali unde răstignirea e „văzută de sus", aici euharistia apare din perspectiva divinității. Noi mîncăm și bem trupul și sîngele Domnului. El, materialitatea noastră tot lumii o dăruiește. Imaginea prefacerii sîngelui nostru în flori roșii și a trupului nostru în pîine este întru totul evanghelică.
La o asemenea înălțime (adîncă) s'ar fi putut să nici nu aibă acces o poezie cultă ; poate una populară.
Iată o poezie pe care v'ar invidia-o și Heine și Hugo și Francis Jammes.
Îmi pare una din cele mai cutremurătoare din cîte s'au scris.
Îngăduiți-mi să vă spun toată bucuria și admirația mea.

Din inimă și cuget,
și cu admirație. N. Steinhardt

Ghetsimani

Ca o armă tremurătoare care-a dat greș
Sta trupul meu în luminișul verii ;
Hei, iepure, strigam, apropie-te
să mă rog ție,
Acum, în dulcea clipă a greșelii.

Hei, iepure, așează-te undeva sus
Și luminează-mă încet cu harul
Spaimei tale desăvîrșite,
Încă nu pot să primesc paharul.

Hei, iepure, m-am trezit plîngînd
În partea a treia a rugii
Din grădina Ghetsimani, urmărind
Puterea fugii

Cu care el se opăra încă
Pe cînd sufletul meu murmura :
Tată, dacă altfel nu se poate
Facă-se voia ta.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Din volumul **Peste zona interzisă**, Ed. Cartea Românească, 1979.

CRUCIFIX, Transilvania, anul 1858

PROTEST

COMITETUL ROMÂN HELSINKI protestează față de hotărîrea Senatului României de a nu accepta prezența observatorilor naționali la alegerile generale și prezidențiale din țara noastră, din 1992.

Prezența observatorilor naționali în timpul alegerilor locale, indiferent de rezultatul politic, a contribuit la crearea unei atmosfere de încredere și corectitudine atît pe plan intern, cît și internațional.

În același timp, aceasta a dovedit dorința României de a respecta standardele C.S.C.E. privitoare la desfășurarea vieții politice într-un cadru democratic.

Abdicarea de la recomandările Documentului Reuniunii de la Copenhaga a fost justificată de Senat prin eludarea cu bună-știință a spiritului acestora.

Considerăm că această manevră constituie un regres al democrației în România și orice referire la existența observatorilor naționali în democrațiile occidentale cu tradiție este făcută cu nesocotirea realității din țara noastră.

Solicităm Adunării Deputaților ca la dezbaterea proiectelor de lege privind alegerea Parlamentului și a Președintelui să pună interesele naționale deasupra unor interese politice de grup și să admită prezența observatorilor naționali, ca o garanție a transformării democratice a României.

05.04.'92

Președinte,
RADU FILIPESCU

POLIȚIA NU SE LASĂ!

Pe 13 iunie au fost descoperiți în beciurile poliției cîțiva tineri arestați încă din 18 februarie '90. Nejudecați. Despre mulți dintre cei „ridicați" de mineri și Poliție cu ocazia evenimentelor din 13—15 iunie nu s-a aflat nimic timp de aproape o lună. Iar veștile au început să sosească numai la insistențiа unor organisme internaționale și a presei. După un an și jumătate procesul „Pieței Universității" poate fi considerat clasat. Cel puțin din punct de vedere legal. Dar se vede treaba că poliția a prins gust pentru asemenea gen de „afaceri", continuînd să terorizeze oamenii. Care, cunoscînd toate acestе antecedente, sînt pe bună-dreptate speriați.

Iulian Pisică, 24 ani, căsătorit, membru al Asociației 16—21 Decembrie, participant ca alte mii de bucureșteni la manifestația din Piață, continuă să fie hărțuit de poliție. Pretextul, o așa-zisă participare la evenimentele de la începutul lui ianuarie '91 de la Televiziune (mitingurile de solidaritate cu greva generală din Timișoara). Am spus pretext, deoarece în urma invitației pe care i-a înmînat-o lt. Cazacu de la Secția 1 Poliție (personal !) a fost anchetat pentru participarea la evenimentele din iunie și numai în subsidiar pentru cele din ianuarie. Ancheta din 12 februarie '91 a decurs cu „îndemnuri" de genul : „spune tot, că știm noi ce-ai făcut", „o să vezi tu ce o să urmeze", poze față și profil, în sfîrșit, toți tacîmul. Numai amprentele au lipsit ! I se comunică în treacăt că atunci, în ianuarie, ar fi dat cu o cărămidă în capul unui soldat, dar bineînțeles nu i se aduce nici o dovadă în acest sens. Ar fi fost și greu, pentru că Iulian Pisică, s-a aflat acolo pentru cei mulți jumătate de oră, ca simplu privitor pe margine și nici nu știe bine ce s-a întîmplat cu acea ocazie. Știe în schimb că datele lui, aflate în cadrul Asociației 16—21 Decembrie, au încăput pe mîna Poliției în dimineața zilei de 14 iunie, cînd scutierii au „curățat" corturile din Piața Universității.

După ancheta din februarie a fost lăsat în pace... Pînă acum cîteva zile (14 aprilie '92) cînd primește o nouă invitație la Poliție, de data aceasta la Secția 13, împreună cu două fotografii și certificatul de naștere. Așa cum era de așteptat, „chemarea" nu precizează scopul „întîlnirii". Probabil că el se subînțelege ! Bruscul interes al polițiștilor nu s-a limitat însă numai la atît. Cîteva zile o nevinovată dubă a staționat non-stop în fața blocului, iar pe data de 16 aprilie, respectiva dubă a venit să-l „ridice". Furioși că nu l-au găsit acasă (dl. Iulian Pisică se găsea între timp chiar în redacția noastră, unde a și rămas peste noapte, fiindu-i frică să se întoarcă acasă), trei „apărători ai drepturilor cetățenilor" au provocat un „mic" scandal la domiciliul „inculpatului".

Pe bună-dreptate ne întrebăm ce dorește Poliția (sau poate Securitatea, Justiția, cine mai știe ?). O reeditare în variantă nouă a procesului din iunie, de data aceasta cu dată schimbată ? Dacă este așa, măcar să știm și noi. Oficial ! Sau Televiziunea aflată la ananghie din punct de vedere financiar își caută noi surse de stors bani ?

ANDREEA PORA

ION VIANU

ÎN APĂRAREA LUI ION ROȘOGA

Dacă este un punct asupra căruia vor fi de acord toți psihiatrii români fără excepție (ca și largi părți ale opiniei publice), atunci este acela că dezbaterea asupra psihiatriei a luat o amploare națională. Nu cu puțin a contribuit la aceasta seria de emisiuni televizate ale domnului Emanuel Valeriu, cu mijloacele care i-au fost proprii și care nu se deosebesc, desigur, nici prin finețe și nici prin discreție, față cu suferința.

Din păcate, discuția asupra psihiatriei a avut în special calitatea de a revela ceea ce, de fapt, cei mai mulți dintre noi știam : există încă mult mister atunci cînd e vorba de revelarea abuzurilor și crimelor trecutului ; dar, ceea ce nu era de bănuit în aceeași măsură, este că metodele de represiune tipic comuniste au încă o cotă ridicată și că ele nu vor dispărea cu una, cu două.

Iată, de pildă cazul lui Ion Roșoga. Acest inginer din Cluj a avut, în anii șaptezeci, ideea de a scrie postului de radio „Europa liberă" pentru a denunța crimele regimului comunist. Pentru acest motiv a fost declarat bolnav mintal, a făcut ani de zile de internare în diverse spitale psihiatrice, a fost tratat cu medicamente puternice, ceea ce orice s-ar zice este o formă de tortură atunci cînd nu există o nevoie absolută de medicamente, i s-a introdus aer în creier în speranța de a deseoperi leziuni nervoase care să justifice tratamentul (o altă formă de tortură, deoarece manevra respectivă este deosebit de penibilă pentru cel în cauză), în sfîrșit a trecut omul prin formele cele mai teribile ale gulagului psihiatric românesc. Și a continuat apoi (după ce a fost pedepsit în modul acesta ingrozitor) o existență cenușie, de sclav al societății anilor-lumină.

A venit și revoluția din 1989 și Ion Roșoga a crezut că va putea fi nu despăgubit — pentru că nu există despăgubire posibilă după astfel de întîmplări —, dar cel puțin reabilitat moral, deoarece, o știm cu toții, eticheta de bolnav mintal este o adevărată pacoste în lumea plină de prejudecăți în care trăim, și el simțea asta pe pielea lui, zi de zi.

A început o adevărată peregrinare de la Ana la Caiafa, nu la figurat, ci la propriu, căci era vorba de tribunale : comisii, paracomisii, audieri și onorate instanțe, fără nici un rezultat : justiția nu i-a dat dreptate lui Roșoga. Așa că acest om a rămas cu stigmatul în vecii vecilor, spre disperarea lui și a întregii familii — în special a copiilor lui mai mici.

Pe drept, Roșoga a cerut atunci să se adreseze unor instanțe internaționale, preocupate de situația drepturilor omului în România în general — și în special în domeniul psihiatriei. Cazul lui a fost prezentat de autorul acestei cronici la o ședință a unor organizații de apărare a drepturilor omului care a avut loc la Londra în ziua de 7 noiembrie 1991. Era de așteptat ca autoritățile românești, care afișează oficial regretul de a nu fi tratate pe picior de egalitate cu alte state la Consiliul Europei (și asta din cauza frecventelor încălcări ale drepturilor omului), să sesizeze ocazia și să restabilească în drepturi pe Roșoga : nici vorbă ! Nu numai că nu e reabilitat, dar, mai întîi, lucrul e atît de uimitor încît, aproape de necrezut, ziarul Dimineața mă acuză pe mine, care prezentasem cazul Roșoga la Londra, că eu l-aș fi inventat și că, în realitate, o astfel de persoană nici nu există. Cînd, în februarie 1992, o comisie internațională se deplasează la București, avem ocazia să constatăm că Ion Roșoga este un individ în carne și oase, că suferințele lui sînt reale, că a fost pe nedrept internat și că i se refuză reabilitarea.

Persecuțiile nu se termină aici : în martie anul acesta, Roșoga s-a pomenit la Cluj cu o echipă a televiziunii condusă de același E. Valeriu, însoțit de un pretins ziarist de la Dimineața care, după cum a înțeles Roșoga mai tîrziu, nu era deloc așa, ca un alt Fantomas, psihiatrul Gorgos. I se oferă lui Roșoga un târg : ori retrage cererea de reabilitare, așa cum fusese formulată, și dă în judecată pe unul din membrii Asociației Psihiatrilor Liberi, acuzîndu-l de a fi adevăratul lui persecutor, ori își pierde slujba. Era evident că un om care înfruntase represiunea ceaușistă nu putea accepta o asemenea tocmeală. Ca urmare, Roșoga, soția sa și fiul adoptiv al doamnei Roșoga au fost puși la zid. Aceste lucruri, precizez, se petrec în România anului de grație 1992, sub ochii indiferenți și complici ai autorităților.

Într-o foarte recentă emisiune televizată s-au reunit la o masă rotundă, sub protecția aceluiași E. Valeriu, o serie de profesori de psihiatrie. Tema a fost : „La noi în Banat nu au fost internări politice". (Ar trebui ca autorii acestor afirmații să fie mai atenți cu ce se petrecea la Jebel, așa cum s-a arătat la simpozionul de la Timișoara, în noiembrie 1990 !) A urmat un atac împotriva psihiatrilor liberi, considerați ca un fel de grupuscul radical, obsedat numai de chestiunea internărilor psihiatrice, în timp ce Asociația Psihiatrică Română se ocupă de Știință. Eu cred cu toată puterea că acest fel de a pune problema este total greșit, pentru următorul motiv : o disciplină științifică este obligată să facă puțină curățenie morală în grajdurile ei. Cînd această disciplină este o ramură medicală și cînd această ramură se interesează într-atît de aproape de om în contextul lui social, această obligație devine un imperativ absolut. Îmi îngădui să amintesc vechiului meu coleg Mircea Lăzărescu, azi profesor de psihiatrie la Universitatea din Timișoara (un om interesat de filosofie și în general de expresiile cele mai elevate și mai subtile ale activității spirituale a omului), că un umanist și scriitor al Renașterii, care era și medic, François Rabelais, a spus : „Știința fără conștiință este ruina sufletului". Îi propun lui (ca și altor savanți români) o meditație asupra acestei maxime și sînt sigur că, dacă o vor considera cu gravitate, își vor modifica atitudinea.

Nu negații de tipul „La noi nu au fost, noi nu am văzut" așteptăm de la oameni investiți cu răspundere și încercați de experiență : cînd nu vezi, cel mai bun lucru pe care îl ai de făcut este să deschizi ochii foarte tare și să cauți : un struț care își bagă capul în nisip nu are nici o șansă să facă vreodată vreo descoperire — nici științifică și nici de alt fel.

Pentru a reveni la cazul lui Ion Roșoga, mi s-ar fi părut mai mult decît normal ca în fața scandalului psihiatrii cu greutate din România să intervină în mod activ pentru a înțelege ce lucruri grave și criminale se petrec sau s-au petrecut în ograda lor sau foarte aproape de aceasta ; și că atitudinile infantile de tipul „nu eu, mamă, am făcut" sînt total nepotrivite pentru oameni investiți cu onoruri și răspunderi, care și-au petrecut ani lungi în austere studii.

Cînd, cu mai bine de doi ani în urmă, am pornit pe drumul reabilitării victimelor psihiatriei ceaușiste, am sperat că toată suflarea psihiatrică se va entuziasma de această sarcină purificatoare : iată că nu este cazul și că demonii care ne-au posedat odată nu s-au îndepărtat cu totul. Nu e vorba numai de datoria pe care o avem față de cei care au suferit, ci și de crearea acelei condiții morale fără de care nici cadrul material al profesiei, nici dezbaterea intelectuală nu pot spera să ajungă la scopul propus.

SFÎNTUL NOSTRU GHEORGHE

RADU POPA

Am ajuns din nou în preajma sărbătorii sfîntului militar al cărui nume grecesc (o gheorghios) echivalează cu neo-latinul agricultor sau cu mai neaosul țăran, „talpa țării", cum se spunea pe vremuri, cu înțelesuri multiple, din care n-am reținut niciodată vreun accent peiorativ. Pentru orășeanul și mai ales bucureșteanul prins în ultimii doi ani de amestecăturile asa-zisei „perioade de tranziție" cum le place unora să numească neo-comunismul post-totalitar, contactul cît mai frecvent și mai temeinic cu lumea „gheorghilor" îmi pare a fi datorie dar totodată izvor de încredere asupra evoluțiilor viitoare. Lucrurile nu sînt deloc simple, deoarece de-a lungul unei întregi generații s-a creat o uriașă pătură ambivalentă, intermediară între oraș și sat, iar mentalitățile, informațiile și opțiunile momentului istoric în care am ajuns se scurg spre sate mai ales prin intermediul ei. Zbuciumată de încercările de reînnodare a firului fiesc rupt cu brutalitate și dușmănie în urmă cu aproape cinci decenii, lumea satelor este cu multă indirfire izolată de informații corecte și adevăruri, ascunzîndu-i-se mersul stările actuale și perspectivele reale. Prețuri incredibile fixate pentru lucrările agricole mecanizate, lipsa de sprijin din partea celor care continuă să țină frîiele în mînă și descurajarea sistematică a inițiativelor adevăraților truditori din deceniile trecute fac parte din arsenalul oprimării sfîntului nostru reprodus în milioane de exemplare. Desigur, cu speranța voalată că el nu se va trezi nici de această dată și că va accepta docil să continue urcușul Golgotei în cei patru ani următori. Pînă cînd toate pistoalele și ciomegele maimarilor și activiștilor rurali se vor fi preschimbat în teancuri de bani și titluri de proprietate.

Mi-au venit toate acestea și multe altele în gînd pe malul Mureșului, unde bătrîni din sat m-au ajutat la reconstituirea etapelor în care a fost distrus, pînă la transformare în ruină, un castel a cărui adevărată vîrstă rămîne încă incertă. Dincolo de rîu se profilau clădirile sumbre ale închisorii de la Aiud, iar în jurul nostru roiau copiii unei școli ajutătoare, tablou dramatic al performanțelor unei epoci pe care foarte mulți au fost siliți, sau le-a plăcut, „cu îndreptățită mîndrie", să o numească „epoca..." — vă mai amintiți !?

Erau deci reunite toate elementele pentru a pune în cumpănă cele care s-au petrecut de-a lungul unei vieți de om, cele care ne marchează azi viața și cele care ne așteaptă în viitor. De la ziduri și bolți năruite și de la împrejurările instalării cizmei comuniste asupra satului declanșînd, printre altele, ruinarea treptată a monumentului istoric transformat în sediu al cîlhozului local, discuția a alunecat inerent spre pămînt. Sfîntul pămînt roditor de pe terasele Mureșului mijlociu ! „Uite acolo, în margine, a fost locul meu cu care a fost proprietărit moșu", zice unul dintre Gheorghe care se zbate de cîteva luni pentru recuperarea drepturilor sale, în vreme ce lotul care i-a fost deocamdată atribuit stă înțelenit, deoarece tractoriștii fie n-au motorină, fie lucrează în folosul „oamenilor zilei" cu vechi state de serviciu în anii-lumină, iar Gheorghe n-are vite de jug și nici putere de a o lua de la capăt. Înțelege prea bine și el că nu se mai poate lucra pămîntul ca pe vremea regelui Ferdinand și așteaptă descumpănit, cu vagă speranță, reașezarea lucrurilor.

Ali Gheorghe îmi relatează pe larg despre agro-furiurile din ultimii doi ani, pare să-l domine mai degrabă sentimentul justițiar decît realizarea intereselor proprii. S-a instalat de fapt o cursă contra cronometru pentru pricopsirea cu orice preț, acum sau niciodată, călcînd în picioare totul, omenia și rușinea, dreptatea și adevărul.

Iar din acest mediu urmează a ieși milioanele de voturi care vor statornici într-un fel sau altul cadrul vieții noastre în următorii ani. Deoarece opțiunile oricăruia dintre acești dragi Gheorghe sînt exact la fel de puternice ca și cele ale unui academician, fie el intrat printre „nemuritoți" în condiții dubioase sau pe bună dreptate. Cu rezerva ca observatorii locali de orientări diverse să asigure ca vrerile și interesele electoratului rural să nu fie batjocorite de unul sau altul dintre influenții zilei.

Nu pot uita cele povestite în urmă cu mulți ani de un mare învățat pe care-l stimez din adîncul rațiunii și inimii, furat în tinerețe de elanurile unor idealuri democratice batjocorite ulterior de stăpînirea ticăloasă. În noiembrie 1946 fusese așezat în fruntea unei circumscripții rurale electorale, înconjurat de oameni care mult mai mult decît Domnia Sa cunoșteau de dinainte scenariul acelor „alegeri". A ajuns astfel să accepte inversarea procentelor, declarîndu-i cîștigători pe comuniști cu peste 80%. „N-am să uit niciodată — mi-a mărturisit în urmă cu mulți ani — privirile ațintite asupra mea ale oamenilor strînși în fața primăriei, seara, tîrziu, cînd am ieșit în prag și am anunțat rezultatele alegerilor..."

Cred că înțeleg foarte bine sentimentele care l-au urmărit și poate l-au persecutat de-a lungul anilor, odată cu extinderea și adîncirea leprei deasupra societății noastre. În 24 sau 25 decembrie, acum mai bine de doi ani, i-am telefonat pentru a-i ura sărbători fericite și pentru a-l ruga, în entuziasmul acelor ceasuri, ca măcar acum cînd o poate face fără nici un risc pentru piedestalul Domniei Sale, care oricum a devenit indestructibil, să spună adevărul în folosul nostru al tuturora și al generațiilor viitoare. Mi-a răspuns cu voce obosită și ezitantă că nu crede a mai putea folosi cuiva aceasta. Eu cred dimpotrivă și de aceea îndrăznesc evocarea acestui episod care, oricît de incomod, nu poate decît folosi năzuințelor spre restabilirea adevărului și cinstei în această țară. Deoarece milioanele de Gheorghe ai noștri, înșelați, mințiți și oprimați în continuare de Puterea cățărată în urmă cu doi ani în fruntea bucatelor, au dreptul și chiar datoria de a-și spune cuvîntul într-o țară purtată mai ales pe umerii lor.

Sînt convins de faptul că viitorul nostru, ritmul în care vom scăpa de sechelele unui trecut aberant și de cosmar, depinde de trezirea milioanelor de sfinți Gheorghe și de crearea condițiilor necesare pentru ca ei, cei de la „talpa țării", să-și poată spune cuvîntul în deplină cunoaștere a stărilor actuale, să-și poată apăra drepturile și interesele care sînt similare sau chiar identice cu interesele noastre. Nimic nu poate părea excesiv în raport cu aceste drepturi și interese pe deplin justificate. Săptămînile efervescente care urmează trebuie folosite, de către toți cei de bună-credință, pentru a sta de vorbă cu orice prilej cu acei Gheorghe de care depinde în atît de mare măsură viitorul nostru comun. Cu acei Gheorghe care în urmă cu doi ani au mai fost o dată păcăliți și înșelați întru prelungirea stărilor care i-au îngenunchiat și umilit de-a lungul unei jumătăți de secol.

Nu prea am timp pentru micul ecran sau pentru cititul ziarelor, aflu de la prieteni din străinătate că anumite ziare roșiatice-verzui îmi acordă atenție, ceea ce pînă la un punct mă măgulește, dar mă obligă totodată să caut numere mai vechi pentru a afla prin ce m-am învrednicit de atîta cinste. Am surprins totuși, zilele trecute, un episod televizat în care zîmbărețul nostru președinte, într-o hală de uzină brașoveană, printre fețe nu din cale-afară de entuziaste, declara sentențios că „avem încredere în clasa noastră muncitoare". M-a trecut un fior de-a lungul spinării, deoarece acest fel de „încredere" prea seamănă cu încrederea cu care Partidul trimitea pe vremuri anumiți „muncitori" la sate pentru deposedarea, frîngerea și înrobirea sfinților noștri Gheorghe. Aștept cu interes viitoarele vizite „de lucru" de la sate, pentru a afla de la Domnia Sa că are încredere și în harnica noastră țărănime muncitoare, săracă sau cel mult mijlocașă, cu ogoarele ei încă „înfrățite". Dar sper și în reacții sănătoase pe măsura bunului simț al celor foarte mulți pe care i-am cunoscut des în drumurile mele prin țară.

Fotografii : GHEORGHE DUMITRIU

PRETEXTUL UNUI GEAM NESPART

Dacă d-l Câmpeanu nu a găsit pînă acum un motiv rezonabil și credibil pentru a justifica trădarea Convenției, acum are, în sfîrșit, unul, de care deja a început să profite din plin: geamul spart (una bucată) de la PNL și o ladă de gunoi (tot una bucată, deși în zonă erau suficiente), răsturnată în fața sediului.

Simbolistica gestului nu a fost sesizată de insistenta cameră de luat vederi a Televiziunii, care a răscolit îndelung prin gunoiul penelist, doar-doar o mai descoperi și altceva. Pînă azi, 21 aprilie, d-l Câmpeanu a apucat deja să dea două interviuri, unul la BBC și altul la noua „amică" a domniei sale, Televiziunea Română, unde într-un stil inflamat și-a complimentat foștii colegi, atacînd frontal și fără menajamente Convenția Democratică: „Nu e vorba de înțelegere, pentru că asta necesită minte și suflet, ci de mentalitate", „Palavragii care vorbesc astăzi de alte lucruri", „Aruncătorii de pietre", „Așa-zișii purtători de cuvînt ai democrației". Cît o fi așteptat dînsul acest moment! Două luni cel puțin, în mod sigur! Geamul spart-nespart a venit taman la țanc, mai bine nici că se putea, de parcă cineva ar fi aranjat toată „chestiunea".

Interesante sînt însă alte aspecte din toată această „poveste incredibilă a geamului nespart", Fulgerătoarea amiciție cu Televiziunea Română, care a fost foarte promptă la locul faptei și i-a creat d-lui Câmpeanu, numai în ultimele trei zile, consecutiv, de trei ori spațiu de emisie, cu unicul scop de a-l lăsa să-și verse năduful pe Convenția Democratică. Cum știm noi sub ce înalt patronaj se află îndrăgita instituție, scenariul complotului Iliescu-Câmpeanu începe să nu mai pară o simplă fantasmagorie a unor minți bolnav-răutăcioase. Nici nu vreau să mă gîndesc unde va duce noua colaborare, în tot cazul, sper să nu apară o variantă a Rodicăi Becleanu cu săgeată pe piept, care să ne istorisească „cu stil" despre alte vizite de lucru...

Pe o poziție cu totul diferită de TVR, s-a situat Poliția Română. Din Comunicatul ei, aflăm că geamul cu pricina era spart de vreo lună, că între timp fusese deja acoperit cu cartoane și că „alte pagube nu s-au semnalat". Deci, mult zgomot pentru nimic. Că de huiduit, au mai fost huiduiți și altă dată liberalii. Este, oricum, ciudată atitudinea Poliției, care l-a pus astfel într-o situație extrem de neplăcută pe d-l Câmpeanu... Să se afle la bază recenta încercare a acestuia de a-i schimba de la conducerea Ministerului de Interne pe d-l Babiuc? De reținut, deci, că Poliția nu uită și nu iartă!

Trecînd de la ambiguități de tipul „noi rămînem în CNID", la amenințări și pretenții directe: „Aștept scuze publice de la amicii mei, domnii Coposu și Cunescu și poate și alții", d-l Câmpeanu, devenit extrem de nervos după întîmplarea cu geamul, și-a arătat în sfîrșit adevăratele intenții. Este vorba de semnul electoral Cheia. Știe și dînsul că păstrarea (firească) a respectivului semn, devenit deja simbol al unității opoziției, constituie un serios handicap pentru cei care vor merge pe liste separate. De aceea, va face tot posibilul să treacă prin mașina de vot parlamentară un amendament la legea electorală prin care să se interzică deținerea în continuare a simbolului și denumirii de către majoritatea rămasă în Convenție. Pretextul invocat pentru acest demers este mai mult decît străveziu și ascunde o premeditare îndelungată: lovirea sub centură a FSN-ului. De parcă acolo s-ar fi ridicat probleme de litigiu de această natură. Ideea „amendamentului" a circulat mai întîi sub formă de zvon public, urmat de aluzii în diferite declarații oficiale („Să nu ne grăbim, această chestiune va fi lămurită de legea electorală" — Nae Bedros), iar acum ca amenințare-șantaj („Om vedea, domnule, dar dacă se continuă în felul ăsta..." — Radu Câmpeanu). De văzut, desigur, om mai vedea, pentru că se uită un lucru, există deja un protocol intern, încheiat în vederea alegerilor locale, prin care se stipulează că semnul va fi păstrat de majoritate. Să fi uitat acest lucru d-l Câmpeanu, sau chiar nu-i mai pasă de nimic și este dispus să „calce totu-n picioare", chiar și onoarea propriului partid?

Foarte ciudat este și naționalismul de ultimă oră al d-lui Câmpeanu. Nu discut dacă este justificat sau nu, ci doar faptul că pînă acum nu și-a manifestat deloc asemenea tendințe (ba din contră), cu toate că declarații și manifestări cu un asemenea caracter au mai fost. De ce pînă acum a fost și dînsul de acord (ca toată opoziția, de altfel), că exacerbarea naționalismului și practicarea lui ca formulă politică nu servește nimănui, cu atît mai puțin democrației în devenire? Renegarea înverșunată a UDMR-ului și așa-zisa incompatibilitate de liste (deși s-a precizat că ele se vor despărți, acolo unde va fi cazul) ne duce pe bună-dreptate la gîndul că se dorește transformarea Ardealului în mină politică. Ar fi de altfel și singura soluție posibilă în noua conjunctură, o alianță cu PUNR-ul, care subteran s-a prefigurat încă de la Delegația Permanentă.

Aceasta fiind situația, nu cred că are rost să transformăm refrăgerea PNL-ului într-o tragedie. Cu un partener politic de la care te poți aștepta la orice este mai bine să nu ai de-a face. Deși ideea de unitate a opoziției a avut evident de suferit, credibilitatea ei va crește însă. Rămîne în continuare de văzut ce atitudine va lua Partidul Liberal, care din păcate, pînă acum, s-a identificat întru totul cu președintele lui și care riscă astfel să fie discreditat odată cu el. Și sincer, nu cred că merită (pentru a doua oară în istorie) o astfel de soartă...

● Domn' Stoian a rămas în final cu SOTI pe mînă, ajutat fiind în distrugerea lui lentă, dar sigură, de alți doi domni: Turcanu – fostul angajat al firmei Phillips pe vremea răposatului și Eugen Atanasiu – fost cenzor timp de zece ani la Televiziune. Cine se aseamănă se adună! ● Dl. Atanasiu este acolo un fel de „factotum", deținînd (practic) un formidabil cumul de funcții. Redactor-șef, dispecer de filmări, director artistic și redactor de serviciu, dînsul decide ce anume, cum și cînd să intre pe post. Prele-intele domniei sale pentru reportajele de stradă (gen transmis de la RTVR odată cu inegalabila Carmen Dumitrescu), înfrumusețate de întrebări sentimentalo-naive: „Ce credeți despre?" „Ce sentimente aveți?" „A venit primăvara?" sînt o mostră a profesionalismului d-sale.

● Faptul că nemulțumirea este generală a reieșit dintr-un protest semnat de 21 de reporteri (aproximativ 80% din colectiv), care au dat un ultimatum: „ori el, ori noi". Dar a fost el, doar se știe că puterea are întotdeauna cîștig de cauză. Au urmat concedierile: 11 persoane, dintre care 9 au fost reprimite (rechemate?) din lipsă de forță de muncă.

● Problema e că nici fără dl. Atanasiu nu se vor schimba prea multe la SOTI, deoarece dl. Stoian este de neclintit. Și cînd te gîndești că el nu depinde, ca tizul său, dl. Theodorescu, de Cotroceni sau Parlament, ci de cei care au înființat SOTI!

● Fostul securist de la externe și actualul sereist șef, dl. Măgureanu, a catadicsit să vină în fața Parlamentului, nu atît pentru a se disculpa, cît mai ales pentru a încheia un târg cu „aleșii poporului". Eu vă dau dosarele, voi îmi lăsați scaunul. De parcă scaunul dînsului ar depinde de ei și nu de Cotroceni.

● Hoțiile din avutul obștesc al SRI-ului, făcute de dl. Gelu Voican, au rămas pînă acum nedovedite, în schimb au devenit aproape clare cele ale lui Ilie Neacșu (redactor șef la Europa), fost elev al lui Măgureanu la Ștefan Gheorghiu și coleg de breaslă securistă, cu Gheorghe Huidiu (alias Dorel Buruiețeanu). Respectivul tovarăș redactor-șef, ne informează dl. Țăriceanu (de unde o fi știind datele?), intră și iese cînd vrea și probabil cu ce vrea din sediul SRI.

● În privința listelor de informatori, purtătorul de cuvînt al SRI, d. Ulieru, nu consideră că este oportună publicarea lor, deoarece astfel vor fi „îndepărtați" viitorii (și foștii) amatori de turnătorii. Care, ne asigură dînsul, nu vor mai fi „cetățeni de pe stradă", ci oameni ce prin locul de muncă au contact cu „secretele de stat" și cu străinii care ar încerca să „penetreze" respectivele secrete. Adică aceiași băieți, dar cu altă tunsoare. Oricum, vă putem anunța că SRI asigură „discreție maximă", astfel încît informatorii nu vor putea fi descoperiți cu una cu două.

Din jurnalul unei mitingiste

Stau pe marginea trotuarului din fața Palatului Regal, acolo unde mă așez întotdeauna. Pun un ziar sub mine, îmi string fusta pe lîngă picioare și mă uit. Mai îmi odihnesc și eu oasele. Mai vădă lume. Ultima oară, la mitingul dinainte de locale, prin februarie a fost, era frig, dar cîtă deosebire, nici nu s-a comparat cu ăsta, cîtă lume, cîți decibeli, vorba unuia din nu știu ce ziar, a trebuit să mă mișc tot timpul, că eram înghețată bocnă, de-am ajuns acasă cu varicele cît pumnul. Dar orice ar fi, nu rezist să nu vin. N-am scăpat un miting. Bărbatu-meu zice că nu-i zdravăn. A fost fesenist, acum i-a trecut. Dar de venit, tot nu vine. Așa e el, osificat, asta tot într-un ziar am citit-o. Așteaptă să-i vină pe tavă, salarii, observatori, președinte. Eu i-am zpus „măi omule, în politică nu-i ca acasă, pun-te masă, scoal-te masă, mai trebuie să te miști și tu puțin". El nu, cică se bazează pe vot. O să vadă el vot fără observatori. Vot ca ăla de la 20 mai. D-aia și vin, văd și eu cum mai merg treburile pe lume, că presă nu prea mai am timp să ritesc și un miting ce ăsta foc cît douăzeci de ziare. Am ajuns să-i știu mai pe toți. Uite-i pe monarhiști, cu portretul regelui și steguleț, măsați ca întotdeauna în față, sub tribună. Printre ei, presa. Ceva mai încolo, lume de tot felul, așa ca mine. În spate, lumea bună. Nu se înghesuie și strigă numai la o adică. În rest, comentează. Din cînd în cînd mă duc și eu să trag cu urechea. Uite-i ce frumos vorbește de la tribună, mai mare dragul să stai să-i asculți, d-asta și vin. Și Rațiu, cum zîmbește, dragul de el, a cam îmbătrînit, dar se ține tare, nu renunță la papion, deși și-a pierdut jumătate din electorat din cauza lui. Asta înseamnă să nu te adaptezi realității, ziceau unii prin ziare, știu și eu... Uite-i cum aruncă flori, cum strigă doamnele monarhiste din față „Rațiu te iubim" și el face cu mîna. Cu dreapta, că în stînga ține Cheia. Manolescu vorbește bine, mult mai bine ca la mitingul din februarie, lumea aplaudă. „Nouă nu ne este frică de observatorii naționali", zice el. Cred și eu, ba din contră, ne-ar prinde tare bine. Nici el nu lasă cheia din mînă, toți se țin de ea. Numai Cămpeanu, dîa ne-a făcut figura. Și cînd te gîndești că era să-i votez! Strigă pe bună dreptate oamenii: „Cămpeanu trădător". Cică și-a dat mîna cu Iliescu și Ceontea ca să ia voturile din Ardeal. Ce să zic, așa o fi, dar parcă eu tot nu cred să fie chiar așa de... Bărbatu-meu zice că o să mai vedem noi multe cu liberalii, multe rele, adică. A vorbit puțin Manolescu, dar la obiect, cum zice o doamnă de lîngă mine. „Manolescu președinte" strigă tot doamnele monarhiste. Nu prea știu ce vor doamnele astea. Trebuie să ne hotărîm odată, că uite, Iliescu și-a și început campania electorală. Am auzit că la sediul liberal au pictat ziarele. Mă duc și eu să văd, apoi acasă, că altfel iar mă cert cu al meu. Cînd ies din piață aud în difuzoare „Dumnezeu și Cheia". Așa o fi, că numai Dumnezeu singur nu face față ăstora. La liberali nu-i scris pe ziduri, ci pe jos, pe asfalt. Mă apucă rîsul, dar cad și pe gînduri. Chiar în fața intrării e desenată o cheie mare și galbenă, iar de acolo urme de tălpi care vin și se duc. Dar unde se duc, că nu arată încotro, iar în față nu-i decît bulevardul. S-a terminat și mitingul ăsta, o să mă uit acasă în calet să văd ai cîtelea o fi fost!

(vineri, 17 aprilie 1992)

● Un nou candidat la președinție și-a făcut de curînd lansarea la apă. Dl. Rosetti, urmaș al vechii familii cu același nume, va candida ca independent și va susține „pe cei săraci și mulți". Îi sugerăm constituirea unui partid cu acest nume, șansele putînd fi în acest caz de departe mai mari decît ale oricui altcuiva.

● Partidul „Convenția Solidarității Sociale", al cărui comitet de inițiativă este format din domnii: Claudiu Iordache, Bratu Daniel, Chircu Ionel (lider sindical în industria farmaceutică) și Florescu Tudor (vicepreședinte al sindicatului șoferilor), se adresează „persoanelor defavorizate social" și o funcționat într-o fază incipientă drept „Clubul Social Democrat" din cadrul Cartelului Alfa. Deocamdată, partidul nu va susține nici o coaliție, deoarece consideră că „forțele de care dispune nu necesită alianțe imediate". O hotărîre în acest sens va fi luată la mijlocul lunii mai, cînd va avea loc și primul congres.

● Din acest partid (ca membru simplu) mai face parte și dl. Mircea Popa, care mai este membru și în Partidul Social Democrat Tradițional (Cornescu) și vicepreședinte al fundației „O speranță pentru democrație" din cadrul Confederației Frăția. Într-un recent interviu la BBC, dînsul declara că este de acord cu „mișcarea" făcută de PNL și cu alianța partidelor istorice...

Pagina realizată de ANDREEA FORA

Luptele de partizani din munții Semenicului, începute imediat după alegerile din 1946, au avut un caracter mult mai violent decît în alte părți și o extindere mult mai mare. Sate întregi erau înrolate în trei organizații de rezistență : organizația colonelului Uță, organizația lui Spiru Blănaru și organizația comandorului Domășneanu. Deși activau separat, cele trei organizații aveau legături permanente și, nu de puține ori, s-au sprijinit unele pe altele. Se aștepta o acțiune de anvergură împotriva comunismului, atunci cînd nu doar Banatul, ci toată suflarea românească avea să se ridice împotriva „noii orînduiri populare". Represiunea a fost teribilă. Banatul anilor 1948—1950 a trăit în stare de asediu. Trupe întregi cu tunuri, branduri și mitraliere blocau satele, pădurile, munții.

În timpul zilei, avioane militare controlau de sus zona. După 9 seara nu se mai putea circula prin sate fără riscul de a fi împușcat. „O minune de ciini de urmărire" (spune un bătrîn supraviețuitor), jandarmi și proaspăt convertiți la comunism stăteau la pîndă.

Țăranii nu mai aveau voie să-și ducă animalele la cîmp. Securitatea putea năvăli în casele oamenilor la orice oră din zi și din noapte. Familiile partizanilor erau bătute și schingiuite. Bătrîne doborîte la pămînt cu o singură palmă. Copii torturați să-și „toarne" tații. O bucată de pîine sau o cutie de chibrituri dată partizanilor — echivalentul a 10 ani de închisoare. Partizanii prinși și împușcați erau tîrîți prin sate. Trupurile lor azvîrlite în zăpadă, în mijlocul satelor, erau arătate copiilor duși cu școala să-i vadă și să ia aminte. Recompensele oferite celor care-i denunțau pe partizani puteau să-l îmbogățească, peste noapte pe turnător.

În '49—'50, șefii de grupări cad : Spiru Blănaru este prins și executat, Ion Uță moare cu mîna pe mitralieră, comandorul Domășneanu, prins și executat.

După 1950 cele trei grupări de partizani se contopesc, fără să-și mai găsească însă un comandant și continuă să activeze în ciuda terorii instalate în zonă. Ultimii partizani rezistă în Semenic pînă în anii 1953—1955.

Și încă o notă specifică rezistenței anticomuniste din Banat : ca măsură de pedeapsă pentru încăpățînarea oamenilor de aici de a respinge regimul democrat popular, familii și sate întregi au fost deportate în Dobrogea și Bărăgan unde li s-a stabilit domiciliu obligatoriu. (În numărul următor al revistei noastre vom publica mărturii ale bănățenilor care în epocă au fost locuitorii celebrelor D.O.-uri.)

R. P.

Extrase din Registrul cu evidența celor condamnați pentru infracțiuni între anii 1946—1960 (primăria comunei Domașnea)
Mențiune : cu o singură excepție, condamnările au fost sentințe emise de Tribunalul Militar Timișoara, pentru infracțiunea de „uneltire împotriva orînduirii populare/socialiste"

Numele și prenumele	condamnarea
ANDREI NICOLAE	— 6 ani închisoare corecțională
BENGHIA DUMITRU	— 10 ani închisoare corecțională și 5 ani interdicție
BENGHIA GHEORGHE	— 12 ani închisoare corecțională, 5 ani interdicție, 1000 de lei amendă
BURU ION	— 20 de ani muncă silnică și confiscarea averii, 200 lei amendă
CRISTESCU TUDOR	— 8 ani închisoare corecțională și 5 ani interdicție
CRISTESCU TUDOR	— 20 de ani muncă silnică și confiscarea averii
CRISTESCU MARIA	— 4 ani închisoare corecțională și 2 ani interdicție
CRISTESCU GHEORGHE	— 2 ani închisoare corecțională
CARAIBOT IOAN	— muncă silnică pe viață
DUICU PETRU	— 25 ani muncă silnică
DUICU PETRIA	— 4 ani închisoare
DĂNESCU GHEORGHE	— 8 ani închisoare corecțională
DRĂGAN PETRU	— neconsemnat în registru
GOLESCU PETRU	— 5 ani închisoare corecțională
HORESCU NICOLAE	— 8 ani temniță grea, confiscarea averii, 5 ani degradare civilă
HORESCU ANA	— 7 ani închisoare corecțională
IONESCU PETRU	— 25 de ani muncă silnică și confiscarea averii
IȘVĂNUȚ ION (Fiul lui SFÎRLOAGĂ)	— 3 ani închisoare administrativă
JURCHESCU MOISE	— 8 ani închisoare corecțională și 5 ani interdicție
JURCHESCU ION	— 1 an închisoare
JURCHESCU NICOLAE	— 5 ani închisoare
JUBERIAN ȘTEFAN	— 7 ani muncă silnică și 5 ani degradare civilă
MILOȘ GAVRILĂ	— 2 ani închisoare
MUNTEANU GHEORGHE	— 12 ani închisoare
MIHĂILESCU ION	— 8 ani închisoare corecțională
PEPA IOAN GUDULEA	— 7 ani închisoare corecțională
PEPA IOSIF	— 7 ani închisoare corecțională și 3 ani interdicție civilă
PUȘCHIȚĂ VICHENTE	— 6 ani închisoare
ROMÂNU MIHAIL	— 10 ani închisoare corecțională
ROMÂNU IOSIF	— 3 ani închisoare corecțională
ROMÂNU PETRU	— muncă silnică pe viață
ROMÂNU NICOLAE	— 7 ani muncă silnică și 5 ani degradare civilă
ROMÂNU CONSTANTIN	— 6 ani temniță grea
ROMÂNU TOMA	— 7 ani temniță grea
STĂNILESCU SIMION DABA	— 6 ani închisoare corecțională
STĂNILESCU PETRU DABA	— 1 an și 6 luni închisoare corecțională
SERAFIM ATANASIE	— 20 de ani muncă silnică și 5 ani închisoare corecțională
ȘOIMU EFTA	— 7 ani muncă silnică
URDĂREANU GHEORGHE	— 6 ani închisoare corecțională

REZISTENȚ

DOCUMENTAR REALIZ

NICOLAE CIURICĂ

(Teregova)

„Și eu, lîngă cîine"

Sîn: din Baia de Aramă, Mehedinți. După alegerile din '46 am aflat că în munții Banatului se formase o mișcare de rezistență anticomunistă condusă de colonelul Uță, fost prefect de Lugoj. Aveam vreo 17—18 ani și-l ajutam pe oameni cu mîncare, cu informații. Primisem de la ei, între timp, o pușcă pentru cazul că ar fi fost nevoie să fiu alături de ei.

În 1950 am început să fiu căutat. M-au găsit la un prieten de-al tatei, fost deputat țărănist, un om cu stare din comuna Satcu. Doi jandarmi au intrat în curte, au dat mîna cu mine și m-au întrebat dacă vreau să merg cu ei pînă la post să dau o declarație. Acolo nu mi-au mai cerut nici o declarație, ci m-au întrebat dacă nu vreau să-l întîlnesc pe tata. Tata era arestat din 49, pentru că făcea parte din organizație. Le-am spus că vreau să-l văd, desigur. Și ei mi-au zis că trebuie să mergem pînă la Craiova. Am urcat în personal și ei mi-au zis: „Fii atent, nu ești arestat, dar nu ai voie să părăsești compartimentul ăsta". Am înțeles abia atunci manevra și m-am hotărît ca, între Teregova și Poarta, cunoscînd bine locurile, cum trenul merge mai încet, să sar din tren. Și după ce am trecut de gara Teregova, am spus că vreau să merg pînă la toaletă. A mers cu mine unul din jandarmi, iar celălalt a rămas. Eu, în loc să pun mîna pe ușa unde trebuia să intru la toaletă, am pus mîna pe ușa de ieșire și am sărit din tren. N-a mers mult trenul că au tras semnalul de alarmă și l-au oprit. Dar era spre seară și-am scăpat. Era în iulie 1950. Pînă dimineața am și fost în munte acolo unde știam că sînt partizanii. M-am întîlnit cu Nistor Duicu, cu Sfîrloagă, cu Fus, cu alții și le-am povestit, întrebîndu-i ce părere au, dacă să rămîn sau să mă duc acasă. Am rămas cu ei. Cînd am ajuns eu în munte, colonelul Uță era mort : căzuse în iarna lui '49. Eu l-am cunoscut pînă a intra în grup. Aveam 19 ani. Așa am ajuns în munte și acolo am stat 4 ani. În 1950 — parcă văd și acum noaptea aia —, eu cu Sfîrloagă am fost încercuiți în casa lui Gheorghe Badiu, la Domașnea. Cred că erau 3—400 de oameni. Au făcut trei cordoane. Noi ajunsesem acolo cu o seară înainte și Sfîrloagă îi ceruse omului ăstuia, Badiu, să vină a doua zi să aducă haine, mîncare, ce mai trebuia, spunîndu-i să o anunțe și pe Leana, soția lui. Noi aveam doi cai, cu care duceam alimentele la munte. Lăsasem caii la colibă, în capătul satului. Gazda noastră a zis că soția lui Sfîrloagă nu poate veni, că e urmărită, dar că vine Stasia. Stasia era o femeie care ne mai aducea nouă mîncare în timpul verii. Era o legătură a noastră. Cu noi acolo, în casa lui Badiu mai era un bărbat, Mihăilă, de meserie fierar.

Ne-am gîndit că, da
nu trebuie să-l vad
I-am ascuns. Cînd a
Stasia, care mă cu
bine, eu tocmai voi
ciorapii că era uzi,
și nu puteam să-i s
strînși pe picior și e
ajute. Și tot vorbea
pre mine... și tot ti
un moment dat, și-
ne-a sărutat pe am
Ea, Stasia, venise c
ce a plecat de la n
de pistol, care a fo
tac. Și după ce s-a
tol, s-a tras pe fere
pă și a început atac
pe sacul de merind
luat-o spre ieșire. U
curtea omului juca,
focului care se trăg
se desfăceau cîte 4
dată asupra casei u
mîna rachetelor, pa
pe Sfîrloagă că-și dă
și zice : „Las' să m
acest moment ne-a
ieșit afară așa dezb
măceala aia, mi-am
mai am sacul de m
și cartușele. Aveam
Sehner nemțesc m
iau sacul și, în tim
cui de merinde, am
Mi-am dat seama c
cu grenada, dar cîn
nu mai era. Foarte
mum 15 minute de
cului, ne-am despă
știut de ei. Am stat
nute acolo, fără să f
trăgeau focuri și ra
afară ca ziua. Nu a
decît rafale de pist
de pușcă mitralieră
casă. Trăgeau în ca
de tot. Cei care era
doilea cerc, trăgeau
aveau planul să țină
și la ziuă să ne ia d
La un moment dat,
puteam ieși numai
grenadă, ca să-i spe
deci o grenadă, și
sar și eu. Necunoscî
căzut și m-am lovit
m-am băgat lîngă
cîinele ăla un cîine
nenii, cîini groazni
cîinele ăla de spa
cîine. Atunci mi-am
prin buzunare să v
la mine, voiam să
ceam tot felul de pl
Dumnezeu să dea
Între timp, rachete
deasupra locului și,
niște rachete trăgea
lung și mai lung. E
măreau pe cineva,
dat seama, pe Sfîr
profitat de învălmă
moț și a fugit, a tre
povestit pe urmă :
vreodată un iepure
tr-o turmă de oi ? D
în alta. Așa și eu,
vedeam la lumina r
nici nu mă mai cu
Numai Dumnezeu n
un cal și s-a dus,
lăsat acolo. Eu răm
La un moment dat
departe și nu înțele
plă. Securiștii s-au
sălașul cu cai, au
sălașului, au văzut
nimeni, au intrat,
mai era acolo și a
omu'ui. Așa făceau
se răriseră, cînd au
doi", a strigat omu
mi-a făcut mie un
care post ai lor ră
parolă : „unu-doi".
de erau plasați. Er
tîrziu, a fost altă par
rești", „Bucur-Buc
cum sînt ei plasați,
Ce să ieși, că m-au
să trag, m-am ro
casa omului Astuia
lîngă mine. Am vru
coteț unde erau ni
unde să mă mai bo
Erau lîngă mine, îi
beau și fiecare spu
încărcător", celălalt
cărcătoare". A dat
și cu pe unul zicîn
nu am tras". Și m
Doamne, sănătate
m-am rugat cu och
Cam la a patra înc
reușit să scap, pe u
cauza carelor. Cînd
tras, am tras și eu.
Am ajuns în zori
Urdăreanu, la Lac
m-a văzut baba...
zăpadă, și eu eram

A IN MUNȚII SEMENIC

T DE RODICA PALADE

vine Stasia, ea
pe Mihăilă, și
at femeia asta.
ra destul de
să-mi dau jos
mase toată ziua
că erau foarte
început să mă
pre mama, des-
și plîngea. La
iat rămas bun,
și s-a plecat.
euritatea. După
s-a tras un foc
emnalul de a-
s focul de pis-
drept în lam-
a am pus mîna
pe pistol și am
care dădea în
pida, din cauza
dar din părți
rachete deo-
eram. La lu-
văd și acum
ai într-o nație
n intîi". Și din
despărțit. Am
at și, din văl-
seama că nu
de, unde erau
mai pistolul, un
înfors să-mi
e eu luam sa-
zii o grenadă.
firloagă a dat
am ajuns acolo
pede, la maxi-
începerea fo-
și n-am mai
10—20 de mi-
reo mișcare. Se
de se vedea
i nimic altceva
mitralieră și
ze nimereau în
de au ciuruit-o
pe părți, în al
intimidare. Ei
rul pînă la ziuă,
unde ne găseam.
am gîndit că nu
ară arune o
puțin, să arune
timpul ăsta să
bine terenul, am
-am retras și
ciine. Dar era
um au domăs-
nari. Tremura
și eu lîngă
icut un control
dacă am ceva
impuse. Îmi fă-
ră mă rugam la
loale cu piatră.
se desfășurau
un moment dat,
mai lung și mai
rachetele ur-
măreau, mi-am
ă. Sfîrloagă a
ta-aia, de zgo-
mintre ei. Mi-a
ăi, tu ai văzut
să se bază în-
ind în una, cînd
eam pește ei, îi
etelor, trăgeam,
u la pămînt...
scăpat." A luat
celălalt cal l-a
eem lîngă ciine.
ud focuri mai
am ce se intîm-
și au încercuit
n focuri asupra
că nu răspunde
seos calul care
lat foc sălașului
curiștii. Focurile
parolă: „unu-
Această parolă
re serviciu. Fie-
ndea cu această
-am văzut un-
lîngă mine. Mai
„Bucur-Bucu-
ști". Văzînd cam
încercat să ies.
mțit. Au început
rolit din nou la
au venit pînă
mă bag într-un
găini. Nu știam
și ce să mai fac.
uzeam cum vor-
: „Am tras un
icea două în-
mnezeu să aud
„Tovarășe, eu
n gîndit: dă-i,
a care nu a tras
plini de lacrimi.
are de ieșire am
drum adînc din
n-au simțit au
r nu m-au atins,
familia lui Ilie
Cerbului. Cînd
iume un pic de
escult. Mi-a dat
baba două opinci, amîndouă pe un picior și găurite în cîlcîi. Dar bune au fost. Mi-a dat un capod femeiesc, cum era pe la Cornereva, l-am luat pe umeri. Mi-a zis să intru și să-mi fac ceva de mîncare, dar n-am intrat, am zis că sînt urmărit. Cînd s-a înserat am trecut Poiana Ruscăi și, cum fusese zloată, am observat o urmă de cal. Era chiar a calului meu. Calul pe care îl avusesem eu... I-am cunoscut urma și mă întrebam ce căuta acolo calul meu, că eu știam unde îl lăsasem. Și am mers după urma calului pînă am simțit miros de fum. Știam că nu poate fi nimeni pe acolo. Am dat de un șălaș. M-am uitat printre bîrnele colibei (calul știți, calul e foarte simțitor, a început să forăie) și, odată îl văd pe Sfîrloagă ca un zbîrnel cu mîna pe armă și spre ușă. Și atunci am strigat la el. A plîns de bucurie cînd m-a văzut. Mi-a spus că era sigur că am murit...

(fragmente)

IȘVĂNUȚ ION (Domașnea)

Cine a fost Sfîrloagă?

Ișvănuț Dumitru (zis Sfîrloagă) și fiul său Ion

Pe tatăl meu îl chema Ișvănuț Dumitru. Dar lumea îi zicea Sfîrloagă. Era de aici, din Domașnea. Avea 40 de ani cînd a intrat în gruparea coloneiului Uță, iar eu aveam 14—15 ani. Îmi aduc aminte foarte bine de colonelul Uță, pentru că de multe ori tata mă lua cu el în munte. Eram odată deasupra Verindinului. Colonelul Uță îmi dăduse un binoclu și-o pușcă mică, rusească. Mă uitam prin binoclu cum se mișca armata în Verindin. Erau patru batalioane. Mie nu mi se părea bătrîn colonelul Uță. Tata era plecat mai tot timpul în misiuni și atunci colonelul Uță mă învăța cum să trag cu pușca, dormeam cu ei în pat.

Tata — zis Sfîrloagă — a băgat spaima în toată securitatea. Cine auzea de Sfîrloagă — odată tresărea. Da, era foarte bun la suflet, chit că era iute. Era însă ambițios și foarte rapid în mișcări. El mi-a spus mie că dacă voi auzi că a fost prins viu să nu cred. Dar dacă voi auzi că a murit, să știu că așa e. În '46, aveam 11 ani. În '52 m-au arestat și pe mine. M-au arestat că eram fiul lui tata și m-au închis administrativ, 3 ani. Și toată familia noastră a fost arestată.

Odată, asta mi-au povestit prietenii lui tata, nea Pavel și cu Romănu, erau cu toții retrași la o cazematâ a lor unde stăteau peste iarnă. Veniseră atîtea trupe în zonă că nu mai puteau să ierneze în sat, la oameni, și-și făcuseră adăposturi sus, în munte. Aveau acolo tot ce le trebuia: și alimente și apă de la un izvor. Deci, la un moment dat, cazemata asta unde se aflau a fost înconjurată de securitate. Toți au pus mîna pe arme și au plecat. Tata și cu încă unul au rămas mai în urmă. Armata se apropiase destul de mulți de ei, și atunci n-au mai avut încotro și-au trebuit să tragă. Cel care era cu tata a fost împușcat, iar tata a luat-o în sus, pe munte. A găsit un copac în jurul cărula erau crengi și frunza căzută de cu toamna. S-a ascuns în crengile alea cu grenada și cu pistolul în mînă, hotărît să nu se lase prins viu. Trupele au venit pînă lîngă el, au dat roată tufișului în care era ascuns, însă nu l-au dibuit. S-au luat după ceilalți, dar nu l-au ajuns din urmă, și iar s-au întors, și iar au dat roată copacului cu tufișuri în care era ascuns tata. Și au plecat. De unde era ascuns tata, se zărea cazemata (șălașul) și el a văzut cum securiștii întorși la cazemată au tăiat cu securile căciulile pe care, în grabă, partizanii le lăsaseră acolo. Erau căciuli cu tricolorul. După ce trupele au plecat, tata a ieșit din ascunzătoarea lui, s-a întors la șălaș, a luat mîncare și ce-a mai putut strînge și-s-a dus la un alt șălaș unde știa c-o să-i găsească pe ceilalți partizani. Toți erau convinși că tata a fost prins sau împușcat și iar au zis: ce curaj ai avut, Sfîrloagă, să te întorci să mai iei și mîncarea.

Altă dată, a fost turnat la securitate de o femeie. Tata și cu un alt partizan, Ciurică, erau coborîți în sat, la un om, și femeia aceea s-a dus și l-a pîrît. Casa a fost înconjurată de două plutoane de armată și unul a strigat: Sfîrloagă, predă-te, că ești prins. Dar ei, tata și cu Ciurică, au și tras cu mitraliera în stradă. Au ieșit afară și au aruncat cu grenada. Fiecare a luat-o în altă parte. În tata a tras un militar, dar nu l-a nimerit. Armata a tras în casa aia pînă au ciuruit-o. Dar tata și cu Ciurică erau deja în grădină, au mai aruncat o grenadă și-au reușit să iasă din încercuire, au încălecat pe cai și duși au fost. Asta era, cred, prin '51. Pe femeia aia care l-a trădat au luat-o partizanii într-o zi, după întîmplarea asta, au dus-o la marginea satului și au omorît-o.

Eu, propriu-zis, am stat în munte, zi de zi cu partizanii, o lună. Pe mama o arestaseră. Și după ce i-au dat drumul (sărăcia, așa au bătut-o în securitate, că s-a îmbolnăvit curînd după aia și-a murit), m-am întors și eu acasă. Cît am stat luna aia în munte (eram cu vreo 25—30 de partizani), tot timpul mergeam dintr-o parte în alta după cum ne urmărea armata.

În iarna lui '49—'50, eram copil, am văzut aici, în sat, cînd i-au adus morți pe colonelul Uță, Cristescu, Pantelimon și moșul în șălașul căruia s-a dat lupta. I-au lăsat în centrul comunei, în zăpadă, rezemați de un perete.

Odată, tata și cu Balică, un om de vreo 25 de ani dar foarte curajos, s-au dus în comuna Bozovici la Consiliul popular (tata era îmbrăcat în haine de maior și celălalt în locotenent de miliție) și au spus omului de serviciu să-i cheme pe toți vînătorii care erau membri de partid să vină cu armele ca să se ducă să-l prindă pe Sfîrloagă. Și-au venit vreo opt inși cu pușcile, înjurîndu-l pe Sfîrloagă, și-au dat și un telefon la securitate anunțîndu-i pe ăia că de acea dată, gata, Sfîrloagă o să fie prins. Deci, tata, îmbrăcat în maior, l-a luat pe toți și i-a dus în marginea satului. Și acolo le-a zis: uite, eu sînt Sfîrloagă. Și acum, armele jos! Ăia au pus armele jos și tata le-a mai zis: și-acum, ia bateți-vă voi între voi. Și ăia s-au luat la bătaie unii cu alții, iar tata și Balică au plecat. Între timp, a venit miliția călare după ei și a început să tragă. Tata l-a împușcat pe unul dintre milițieni și era cît pe ce să tragă și-n Balică pentru că Balică era îmbrăcat în milițian și printre tufișuri nu i se vedea decît șapca.

Pe mine m-au arestat că eram copilul lui tata. Și pe urmă și pe bunica, pe toți ne-au arestat. Ne dădeau pedeapsă administrativă. Îți dădeau 24 de luni (atît mi-au dat mie) și după aia puteau să-ți dea încă 24 de luni și tot așa. Eu am făcut decît 2 ani administrativ, cum vă spun, și un an la Canal. Pe mama și pe bunica le-au dus într-o pușcărie de femei. Pe ie-au dus într-o pușcărie forțat. O mama au trimis-o în domiciliu forțat. O băteau des pe mama în securitate și o băteau să spună unde e tata. Și pe mine m-au bătut de multe ori: mă deșcălțau, mă legau de mîini și de picioare, îmi băgau un par și mă întorceau cu tălpile în sus. Mă băteau pe rînd, unul cu o bîtă groasă și altul cu o centură. Cînd am început să țip mi-au băgat în gură ciorapul meu. Cred că aveam vreo 17 ani. Și-acasă veneau tot timpul și făceau percheziții, o loveau pe mama și pe bunica pînă cădeau, săracele, pe jos.

Tata a căzut în 1953. Rămăsese printre ultimii. Era în casa unui cojocar, la Sadova. Și omul ăsta l-a trădat. Am auzit c-ar fi primit 100 000 lei. Tata era ascuns în pivniță cînd a venit securitatea și-a înconjurat casa. Nu avea pe unde să iasă; chepengul pivniței dădea într-o cameră unde erau securiști. Tata a tras o grenadă și s-a omorît singur. L-au scos afară și am auzit că i-au luat capul și l-au dus la București. Au chemat de-aici, din comună, niște comuniști ca să-l recunoască.

Eu eram la Canal atunci. În 1953.

MARIA BLĂNARU -

Soția lui Spiru Blănaru, unul dintre organizatorii mișcării de rezistență din Munții Semenic

„Am fost vînduți pe arginții lui Iuda"

În 1944, soțul meu era la școala de ofițeri de rezervă de la Lugoj. Pentru că se interseseră armele, soțul meu (pe atunci nu eram căsătoriți) împreună cu un alt grup de ofițeri au refuzat să lupte pe noul front și au fugit. Gîndul lor era de a organiza un grup de rezistență. Noi aveam un șălaș, aici, lîngă Domașnea și tatăl meu l-a adăpostit pe fugari. Au stat ascunși la șălașul nostru o iarnă, o primăvară și o vară și pe urmă li s-a ridicat pedeapsa că au evadat din armată. Spiru a plecat la Iași să-și termine studiile de drept (între timp, ne căsătorisem).

După alegerile din '46 a început prigoana comunistă. Și-atunci, din Domașnea au plecat foarte mulți oameni la pădure: erau oameni care avuseseră de lucru cu oficialitățile la alegeri și erau căutați de acum ca să fie arestați, pentru că nu-i votaseră pe comuniști. Soțul meu era deja plecat la pădure, fiind urmărit pentru activitatea lui legionară, din studenție, de la Iași. El a organizat gruparea din Domașnea-Teregova. Aveam deja copilul, și pe Spiru îl vedeam foarte rar. Aici, în deal, lîngă cimitir, aveam o bucată mare de pămînt unde coseam fînul. El făcea o claie goală pe dinăuntru și acolo ne întîlneam. Odată am fost urmăriți de securitate și toată noaptea s-au învîrtit soldații în jurul clăii de fîn, fără să-și dea seama că noi sîntem înăuntru. Erau mai puțin experimentați pe vremea aia.

Spiru avea cu el un însoțitor, un om de toată isprava: Ghiță Urdăreanu, zis Cornerințiu. Era un om cu totul deosebit. Un om mai în vîrstă, foarte curajos și mai avea o calitate — nu-l lătrau cîinii, așa încît se putea strecura în sat sau pe la străini fără ca securiștii să prindă de veste. Pentru că, atunci, tot satul și toate împrejurimile erau împînzite de trupe. Urdăreanu a căzut în luptă.

Tot după '46 a plecat în munte și tatăl meu, Horescu Nicolae. Și nu la mult timp a venit de la Cluj și sora mea, Anișoara. Era studentă și era urmărită ca să fie arestată. Știa că aici, în Domașnea, e rezistență în munți și, într-o noapte, cînd securitatea ne-a percheziționat (eram numai noi două în casă și copilul care era foarte mic) — ea a fugit în cămașă de noapte, desculță și s-a alăturat grupării lui Spiru. Atunci oamenii știau foarte bine un lucru: să nu te lași prins. Pentru că — zîceau ei — nu ai siguranță că poți rezista la bătaie ca să-i denunți pe ceilalți. Chiar pe cei care, de exemplu, dădeau un pachet de mîncare sau o cutie de chibrituri. Orice ajutor era pedepsit. O bucată de pîine dată unui partizan însemna 10 ani de închisoare.

Spiru nu mi spunea niciodată ce se întîmplă cu ei, acolo, în munte. Eram tînără și rămăsesem singură cu un copil mic, în vîrstă de un an, și trupele supravegheau în permanență casa noastră. Și pe urmă, dacă m-ar fi luat și m-ar fi bătut, aș fi putut să fără voia mea să trădez.

O singură dată am știut concret ceva: Spiru era în pădurile Teregovei. Oamenii fugiți în munte se înmulțiseră: în afară de domășneni erau și teregoveni. Urcaseră sus, în munte Teregovei pentru că nu se mai putea sta pe lîngă sate din cauza trupelor din ce în ce mai numeroase. Deci, acolo, în munții Teregovei își făcuseră de cu toamna adăposturi. Au fost descoperiți de securitate prin trădare și acolo a avut loc o luptă. Pe urmă s-au împărțit în mai multe grupuri. Spiru a plecat cu un grup la Armeniș, la un șălaș, dar omul care l-a primit l-a trădat. Au fost înconjurați de trupe, s-a tras din amîndouă părțile, și-atunci pe Spiru l-au rănit în picior și n-a mai putut fugi. În locul lui Urdăreanu care fusese ucis, Spiru avea un alt însoțitor, pe Ion Caraiman. Ion Caraiman l-a apărat pe Spiru pînă în ultima clipă și, cînd a văzut că nu se mai poate face nimic, a fugit în sat, din casă în casă, din pod în pod, pînă cînd a căzut împușcat. Securitatea l-a luat și l-a urcat într-un camion, dar el a reușit să se ridice într-un picior și a spus cîteva cuvinte: „am fost prinși și știu ce ne așteaptă, dar să știți că am fost vînduți pe arginții lui Iuda". L-au dus la Caransebeș. A murit.

După ce l-au prins pe Spiru, l-a dus la Timișoara și l-au condamnat la moarte. Cu el era și comandorul Domășneanu — și el șeful unui grupuri de aici, din Banat. Nu mi-au dat voie la procesul soțului meu. Au chemat de aici, din Domașnea, două persoane de încredere — comuniști —, ei au fost în sală. Mie nu mi-au dat voie să intru. Tin minte că procesul nu s-a judecat la tribunal, ci într-un liceu de băieți și toate străzile din jur erau pline cu cordoane de armată. Știu că m-am smuls dintre oameni și-am țipat — orice mi-ați face, eu trebuie să intru. Și atunci un ofițer mi-a spus: eu vă înțeleg, dar de ce vreți să mă nenorociți? Și lucrul ăsta m-a dezarmat. Așa că n-am văzut nimic și n-am auzit nimic. Am aflat dintr-un ziar. Au circulat o mulțime de zvonuri: că a fugit din fața plutonului de execuție, că e pe undeva, prin străinătate, că e în munți.

Pe urmă, după procesul lui Spiru am fost deportați la Cuza-Vodă, lîngă Medgidia, cu domiciliu obligatoriu, eu, copilul care avea trei ani, părinții mamei și soacra mea. După ce noi plecaserăm, i au prins pe tata și pe sora mea. Sora mea a primit 7 ani de închisoare, iar tata, 8. (...)

(Continuare în pag. 10)

În registrele primăriei Domașnea nu figurează și partizanii căzuți în luptă sau uciși de securitate. Iată o listă, incompletă reconstituită cu ajutorul domășnenilor:

SPIRU BLĂNARU	– executat
PUȘCHIȚĂ PETRU (zis MUTAȘCU)	– mort în luptă
PUȘCHIȚĂ PETRU (zis LIBER)	– ucis în închisoare
PUȘCHIȚĂ STANA	– ucisă în bătaie de securitate
CRISTESCU ILIE (zis VOICA)	– mort în luptele de la Breazova
DUICU ION	– mort în luptele din pădurea Domașnea
DUICU NISTOR	– mort în luptele din comuna Verindin
CRISTESCU GHEORGHE	– mort în luptele din pădurea Domașnea
IȘVANUȚ DUMITRU (zis SFÎRLOAGĂ)	– mort în luptă
MIRCEA VLĂDESCU	– ucis în închisoare
GHIȚĂ URDĂREANU (zis CORNERINȚIU)	– mort în luptă
ION CARAIMAN	– mort în luptă
PANTELIMON IRIMESCU	– mort în luptă
moș CARIBA	– mort în luptă

REZISTENȚA IN MUNȚII

(Urmare din pag. 8–9)

Pe soțul meu l-am văzut pentru ultima oară înainte de proces, în 1919. A venit un ofițer care ne-a luat de acasă, pe mine și pe copil și ne-a dus la Timișoara. Chiar eram mirată de atîta bunăvoință, dar probabil că fusese ultima dorință a lui Spiru. Îmi amintesc doar cum (mea copilul în brațe și i alinta și-i curgeau lacrimile. Asta a fost în '49 și de atunci nu l-am mai văzut. Și nici mormîntul nu știu unde e. Am mai întrebat eu la Timișoara, dar degeaba. Eu toată viața nu am crezut că e adevărat. Toată viața am avut convingerea că el trebuie să apară, să vină acasă. În '55–'56, cînd li s-a dat drumul la mulți și a venit și cumnatul meu, el mi-a spus într-o formă mai învăluită că nu trebuie să mai sper. Eu nu am putut crede. Mi s-a părut imposibil să fie cineva în stare... dumneavoastră nu știți ce om a fost, nu era în stare nici o gîză să o calce în picioare. Stați să vă aduc fotografia, că și după fotografie se vede blîndețea.

SERAFIM ATĂNASE

(Domașnea)

„Adică, nici în pădure să nu mă lași?"

După alegerile din '46, vedeam anumite lucruri din care puteai să înțelegi cum merge treaba, și nu-mi convenea. Și-atunci m-am legat de oamenii ăștia, de partizani. Îi ajutam cu mîncare, cu muniții, îi găzduiam cînd erau urmăriți. Pe vremea aia, '46–'47–'48, toată lumea avea muniție. Eu aveam de la ruși. Le dădeam rachie și luam de la ei lăzi întregi, cu mitraliere cu tot. Treceau pe-aici cu carele și, dacă le dădeai o bucată de pîine și-o rachie, aveți cuvîntul meu, un car întreg de muniție luam. Muniția o țineam acasă și-acolo au și găsit-o cînd mi-au arestat toată familia. Deci, eu eram în legătură cu partizanii; cu frații Duicu eram ca frații. Le duceam mîncare, muniție, le spuneam cum se mișcă trupele de securitate. Era altfel securitate la vremea aia, că nu puteai ieși din comună prin nici o parte. Iar de la 9 seara nu mai aveai voie să circuli. Așa l-au împușcat pe poștaș, săracu'. Era surd, n-a auzit somația, și ăia au tras. Și, în afară de trupele alea care împînziseră satul, aveau și o haită de câini. Eu știam, îmi dădusem seama că sînt urmărit și acasă, și la sălașul pe care îl aveam în capătul satului. Într-o seară, au venit la mine, m-au chemat afară — securiștii, se-nțelege —, m-au băgat într-un GAZ și m-au dus. M-au băgat la securitate, m-au legat de picioare, de mîini, mi-au băgat un par între legături și m-au întors. Și-atît m-au bătut... și dinții din gură mi i-au spart. Eu nu am nevoie să mă recompenseze nimeni pentru treaba asta, dar nici măcar nu te crede cineva cînd începi să spui. Să dea Dumnezeu să n-ajung ziua de mîine dacă nu spun adevărat: la securitate m-au băgat într-o celulă și, credeți-mă, am băut urina de sub mine, pentru că, de la bătăile alea mă ardea stomacul că nu mai știam de mine. Mi-au adus o găleată care era jumătate plină cu smoală și-acolo am făcut și pe urmă am băut. Nu mai puteam. Nu mai rezistam. Am luat 25 de ani închisoare. Dar și după ce am ieșit, eu n-am crezut c-o să mai trăiesc să stau de vorbă în felul ăsta, adică să pot să spun toate astea.

De ce mă întrebați de Lazăr de la Rusca? N-a scris ăla, Deșliu, despre el? Lazăr de la Rusca era un agent al securității. Informator. El le arăta securiștilor drumurile și sălașele partizanilor și tot el spunea care e în munte sau care îi ajută pe cei din munte. Cînd l-au prins partizanii — venea de la o nuntă, nenorocitul — au găsit la el o listă de oameni pe care urma s-o dea securității. L-au judecat și l-au împușcat. Asta a fost tot.

Acum, că tot la securitate mi-e gîndul, după ce m-au bătut și-au văzut că nu spun și nu spun, au scos dintr-un dulap de fier un teanc de sute. Bani mulți pe vremea aia și mi-au spus: dacă ne dueți la ăia, vă-i dăm. Și eu le-am zis: orice mi-ați face, nu știu nimic. Dar eu știam, pentru că la mine veneau și frații Duicu, și Sfîrloagă, și Ciurică Nicolae. Dar să știți că au fost și oameni care au turnat. Uite, odată, Sfîrloagă și cu Ciurică veniseră la casa unei femei să le facă niște opinci. Și ea a scos țuică, s-au întins la vorbă și, dintr-o dată, din casa vecină s-a tras. Femeia aia era turnătoare și le spusese ălora de la securitate tot. Sfîrloagă a ieșit afară, a aruncat o grenadă și securiștii au țîșnit în sus. Și Sfîrloagă a tot tras fugind în sus, spre o culme, ca să-i atragă pe militari după el (dacă stai să te gîndești că și militarii ăia erau niște copii...). Și-așa i-a scăpat Sfîrloagă, pe ceilalți; era dat dracului. Dar asta voiam să spun, că au fost și oameni care au informat securitatea. Unii de frică, alții de bani, alții deveniseră, Doamne iartă-mă, peste noapte, comuniști.

Eu nu știu ce putea să fie în capul comuniștilor ălora. Păi dacă noi nu aveam loc nici în sat, nici în pădure? Adică, nici în pădure să nu mă lași? Atunci unde mă lași?

DUICU PETRU (Domașnea)

„Poate noi nu vom trăi, dar comunismul se dărîmă"

Frații mei, Duicu Ion și Duicu Nistor, au fost în 1946 delegați din partea Partidului Național Țărănesc la alegeri. Și ei au făcut multă să nu ajungă la putere comuniștii. Numai că atunci, în '46, comuniștii au schimbat voturile și după aceea a început prigoana. Frații mei au plecat în munte. Eu eram cu mult mai tînăr ca ei și-am rămas acasă. Am fost arestat și bătut crunt ca să spun unde sînt frații mei, în ce organizație și pe unde umblă. Cînd a venit vremea să plec în armată, frații mei mi-au spus să nu mă duc și atunci am plecat și eu în munte. Asta era în 1948 și, la început, am stat într-o comună de lîngă munte, Cornereva. Acolo l-am întîlnit eu prima dată pe d-l colonel Uță Ion. Un om de un curaj cum eu n-am mai văzut. Cînd plecam noaptea pentru că noi mai mult noaptea umblam, el mergea în față. De multe ori s-a întîmplat să ne întîlnim cu securiști. Îi somam, ei ridicau mîinile și-i lăsam în pace. Nici mă.

ear armele nu le luam. Dar odată, undeva prin Oltenia am întîlnit trei militieni. Știam despre ei că-i batjocoresc pe oameni, că-i persecută, că-i bat. Atunci am tras în ei să i speriem, i-am dezarmat, dar, în rest, nu le-am făcut nimic. Nu trăgeam decît atunci cînd eram în luptă directă.

Altă dată, de Sf. Ion, eram la noi acasă, aici, în Domașnea, eu, fratele meu Ion, Românu Pătru și Horia Micescu. Spre seară, ne-am dus la Cănisa (oamenii ne găzduiau, toți erau contra comunismului, pe urmă, cînd a început teroarea, lumea a încercat să se ferească de noi, nu pentru că-i voiau pe comuniști, ci pentru că le era frică de securitate). Deci atunci cînd eram în Cănișa, la un cetățean, am prins de veste că securitatea e pe urmele noastre. Ne-am luat la repezeală armele, cartușe pe țeavă, grenade și-am plecat. Era în 1949. Ne-am întîlnit cu o grămă de securiști, ei ziceau că sînt jandarmi. I-am somat și n-am tras nici noi, nici ei. Am ajuns pe un deal, la o colibă și ai noștri se tot uitau să nu vină cineva. Era o ceață pe vîrful dealului de nu se vedea nimic. Și de-acolo, de sus, din vîrful dealului, din ceață, au apărut securiștii. Ei erau mulți, iar noi — doar patru. A început lupta. Noi ne gîndeam s-o luăm pe un ogaș să intrăm în ceață, să nu ne mai vadă. Fratele meu a pus un lemn într-un palton și l-a scos la vedere. Au tras pînă au ciuruit paltonul. Am reușit să ajungem pe creastă unde ne-am întîlnit cu un militar. N-a tras în noi și nici noi în el.

În 1950, de Sf. Vasile am fost prinși, aici, în Domașnea, către pădure. Aveam acolo un bordei și ne adăpostisem în el. Bordeiul era între două rîpi și numai pe sus puteai ajunge acolo, așa cum s-a și întîmplat. Securitatea a venit de sus. Ne-a încercuit de peste tot. Atunci a scăpat doar fratele meu Nistor și cu Berbecaru. După ce ne-au încercuit, am încercat să fug pe o rîpă și am vrut să mă împuște, dar mi s-a spart țeava de la pușcă (băgasem o cîrpă pe țeavă să nu ne intre murdării și cînd am tras, țeava s-a spart). Ne-au prins și ne-au dus în securitate, la Timișoara. M-au ținut singur, în celulă. Nu mai puteam de bătăi, îmi cereau să le spun de ceilalți și eu tăceam. Că să scap de chinuri, m-am gîndit să mă spînzur. Am luat brăcinarul și am făcut un nod — asta noaptea, cînd dormeau milițienii —, am scobit o gaură; am tras prîciul, mi-am pus lațul de gît și mi-am dat drumul. Brăcinarul s-a rupt și m-am pomenit pe jos, în neștire. Am încercat încă o dată, dar n-am reușit. Am fost condamnat la 25 de ani de muncă silnică.

As vrea să vă mai spun de colonelul Uță. De curajul și de demnitatea lui. Nu se dădea în lături, spunea: mai bine să mor eu decît altul. Tot de la el am auzit și vorbele astea: poate noi nu vom trăi, dar comunismul se dărîmă. Noi știm noi, nu putem face față, dar comunismul nu are cum să dureze. Vedeți, eu am avut norocul să scap și să apuc vremurile astea. Uitați, capul meu e spart de la securitate. Să nu credeți dumneavoastră că e ușor să scapi din ghearele lor. Și-acum eu văd cum îi condamnă pe șefii securității doar de ochii lumii, iar de alții nici nu se ating. E bine să-i ierți pe cei ce a greșit, dar cel care a făcut răul intenționat, trebuie să-l judeci, pentru că altfel noi mergem din crimă în crimă. La noi încă mai lipsește multă dreptate.

VĂDRARU PAVEL

(comuna Mehadica, județul Caraș-Severin, cu domiciliul actual în Orșova)

„Plecase la pădure jumătate de sat"

În decembrie, 1948, am aflat de organizația colonelului Uță. Abia terminasem armata, aveam 23 de ani, dar, după alegerile din '46, îmi dădusem seama încotro se îndreaptă lucrurile, mai ales că avusesem ocazia să-i cunosc la București pe generalul Verdeș și pe colonelul Iunescu Sebastian. Ei aveau toată încrederea în mine și discutau, de față cu mine, despre ruși și despre țoată nenorocirea pe care o aduseseră țării. Așa încît, am intrat în legătură cu oamenii colonelului Uță: Ene Ion, Fus, Sfîrloagă, frații Duicu — Ion și Nistor, Pantelimon Irimescu. Toi atunci l-am cunoscut și pe colonelul Uță. Era un om mai în vîrstă. M-am dus acasă, și-am spus familiei că am de gînd

să plec în munte. Eram însurat, aveam și un copil de trei ani, soția a început să plîngă, dar mi-a spus: „Dacă tu crezi că e bine, du-te". Am încurajat-o, spunîndu-i că n-o să dureze mult comunismul (noi aflasem că se va da o lovitură mare și că trebuie să ne organizăm).

La vremea aia, așa se credea, că se va da o lovitură decisivă comunismului și toată lumea așteptă acest lucru. Din comuna Mehadica, plecase la pădure cam jumătate de sat și-ar fi plecat și mai mulți, dar era nevoie și de oameni care să ne ajute cu hrană, cu informații. Dar dacă ar fi venit momentul decisiv, ei erau gata să primească arme și să se înroleze. În satul nostru erau doar vreo cîțiva indivizi, care ziceau că sînt comuniști, în rest nimeni nu era. Deci, eu am plecat în munte în '48 și-am fost prins în '50.

În '48, aici, la Domașnea, am avut o înfruntare cu armata. Pușchița fusese arestat și urma să fie dus la Caransebeș. Noi am luat poziție ne șosea și am stat aproape o noapte întreagă. Trebuia să-l eliberăm pe omul ăla care era nevinovat. Noi nu umblam întotdeauna toți: ne împărțeam pe grupuri: unii erau după mîncare, alții după armament.

În iarna lui '49, ne-au venit de la Timișoara doi zîși studenți. Spuneau că sînt terorizați de securitate și că vor să vină cu noi. I-am primit cu rezervă, nu le-am dat arme. Imediat după ce au sosit acești studenți, am primit veste că vin după noi patru bătălioane de securitate. Și chiar așa s-a întîmplat. Au venit cu mașinile prin pădure, cu tunuri, cu branduri. Numai că oamenii noștri o luaseră călare pe o scurtătură și au ajuns înaintea lor. Am plecat la timp din locul în care eram, la Lazul Fetelor, pentru că au încercuit zona. Văzînd că nu mai sîntem acolo, o parte au luat-o spre Lunca Vîlii, dar noi coborîsem pe rîu, înspre Verendin. Mergeam prin zăpadă pînă la brîu. Atunci le-am dat și zișilor studenți de la Timișoara să ducă grîul! — nu ne dădusem seama că sînt trădători. (Între timp, colonelul Uță s-a interesat la Timișoara, unde avea legături, ce e cu studenții ăia. A aflat că sînt securiști veniți special să ne prindă. Au fost împușcați.) Ne-am tot retras, prin munți și livezi: mîncarea ni se terminase. Și-atunci, colonelul Uță ne-a trimis pe mine și pe Băderca după mîncare, la Mehadica. Am plecat și-am spus că dacă nu venim pînă dimineața înseamnă c-am fost prinși și că trebuie să-și schimbe locul. Am ajuns în Mehadica și-am tras la o casă, dar imediat am fost înconjurați de militie, care a început să tragă. Am scăpat cu greu din încercuire. Am plecat la Globu Rău ca să ne pierdem urma.

Era cu noi un om, Andrei, mai mare cu 10–12 ani decît mine. Eu l-am văzut cînd a plecat partizan și am văzut că are o ezitare. Și i-am spus colonelului Uță: „Domnule, omul ăsta cînd va avea ocazia ne va trăda". Și, într-adevăr, el a trădat atunci cînd a căzut colonelul Uță la Breazova, la coliba în care eram adăpostiți de moș Cariba. Coliba a fost înconjurată de armată. A fost o luptă în care și nostri au tras pînă au terminat muniția.

Pe mine m-au prins în martie '50. După căderea colonelului Uță, ne regrupasem, eu cu Fus și cu Sfîrloagă. Eram odată la un sălaș și cred că am fost trădați. Ne-au dus la securitate, la Caransebeș pe urmă la Lugoj și pe urmă la Timișoara, la anchetă. Mi-au dat 12 ani de închisoare. Pentru mine a fost arestat și tata, iar pe soția mea au bătut-o pînă au înnegrit-o.

Noi am plecat în munte convinși că nu are cum să dureze comunismul. Eu auzeam asta și cît eram militar, în armată. Și pe urmă, știam că-n toți munții erau partizani, și în Făgăraș și în Vrancea, ca să nu mai spun de ce era la noi, aici, în Banat.

SEMENIC

DUICU ION – mort in luptă in comuna Domașnea

DUICU NISTOR – mort in luptă în comuna Verendin

PUȘCHIȚĂ PETRU (Domașnea)

Dus cu automatul la Olimpiadă

Eram copil pe vremea aia și nu vă pot spune decît ce am văzut eu și ce am știut de la mama. Aveam 9 ani, eram în clasa a III-a și dăscălița noastră, doamna Nehliu, ne-a dus de la școală în fața fostei primării, aiei, în mijlocul satului. Era în primăvara lui '49, dar fusese o iarnă foarte grea și încă era zăpadă și îngheț. Eram noi, copiii de la școală, și lume. Jos, în zăpadă, erau cadavrele colonelului Uță, al mosului care era om de legătură, al lui Cristescu Ilia, zis Voica, și al lui Mircea Vlădescu.

Tatăl meu era partizan în gruparea lui Uță, dar el reușise să scape atunci.

Era meseriaș, cojocar și avea 5—6 hectare de pămînt, dar se ocupa și cu comerțul. Ambiția lui era ca noi, copiii, să învățăm carte. Prin '48—'49, după secetă și sărăcia de atunci, tata a tăiat o vacă — nu aveai voie — și s-a dus cu pielea vacii la Lugoj s-o vîndă să plătească taxele pentru sora mea. L-a prins un jandarm și i-a dat o condamnare de 7 luni și o amendă. Pentru pielea aia. Primarul care era atunci avea necaz pe toți oamenii mai gospodari și mai răsăriți (l-a chemat securitatea peste domășneni) cînd n-au vrut să voteze în '46 cu comuniștii, deci acest nemernic de primar a spus ca tata să fie dus din post în post la Caransebeș. Mama putea să meargă să plătească amenda aia și totul se termina. Dar primarul ăsta de care vă spun avea ambiția să-i bată jocuri de oameni. Așa că l-a trimis pe tata la Caransebeș cu jandarmul. Aproape de podul Teregova le-au ieșit în fată partizanii (printre ei erau și frații lui tata). I-au tăiat căluțele, că aveau căluțe și la mîini și la picioare, și de atunci tata a plecat în munte, la gruparea colonelului Uță. Tata îl cunoștea pe colonelul Uță de pe cînd era prefect de Lugoj (sora mea stătea în gazdă la secretarul Prefecturii). Uță a fost țărănist și, imediat după alegerile din '46, i s-a propus să plece din țară, dar el n-a vrut. A format gruparea de partizani în munții Semenicului, dar la vremea aia era deja formată și gruparea lui Spiru Blănaru în munții Teregovei.

Tata a fost printre cei care l-au prins și împușcat pe Lazăr de la Rusca. Lazăr de la Rusca era muzicant și informator al securității. Cîntînd în stînga și-n dreapta, îi urmărea pe oameni și-i denunța. Partizanii l-au prins, l-au judecat sus, în mestecănis și l-au condamnat. L-au pus să-și sapă singur groapa și l-au împușcat.

Eram copil. Știam că tata e partizan. Dar nu trebuia să spun nimic. În permanență pe sub ferestrele casei noastre, zi și noapte, era securitate. Odată, la noi în casă era tata cu alți partizani (de fapt, atunci l-am văzut prima dată pe tata cu partizanii); și noi, copiii, ca să nu dăm de bănuit, cîntam prin curte imnul republicii și prostiile alea cu Stalin. Tata s-a mai venit acasă după lupta de la Breazova, cînd a căzut colonelul Uță. A fost ultima dată cînd l-am văzut. A stat ascuns o vreme, dar prin trădare, securitatea l-a prins și l-a condamnat la moarte. A fost executat în Pădurea Verde, lîngă Timișoara. Eu trebuie să știu precis unde a fost executat tata, să aduc oasele aiei, acasă, că nu se poate.

Pe urmă am fost deportați în Dobrogea, la Castelu, cu aveam 9 ani mama și sora mijlocie. Mergeam la școală și-mi plăcea să învăț. Am luat locul întîi la olimpiada comunală, pe urmă la Mehedia, pe raion tot locul întîi, am mers și la regiune, la Constanța și tot locul întîi am luat, dar pe țară nu mai mi-au dat voie. Cînd am mers la olimpiada pe raion, m-a însoțit comandantul de miliție, cu automatul. Stătea la ușa clasei în care eram noi, asta la proba de matematică. La fizică a fost un profesor mai simpatic care l-a poftit înăuntru, la catedră. Militianul și-a lăsat automatul pe masă și-a așteptat pînă cînd am terminat eu de scris. În clasa a V-a m-au dat afară de la școală pentru că eram deportat și un an de zile am păzit vacile. Pe urmă, m-au prins din nou. Am terminat clasa a VII-a cu media 5, cea mai mare, cum era atunci și asta însemna că poți să intri la liceu fără examen. Dar cînd s-au verificat dosarele, directorul de cadre mi-a spus: mă, boule, unde te bagi peste noi? Să-ți iei actele și să te cărăbănești de-aici. Nu ai ce să cauți printre copiii ceilalți. Mi am luat dosarul și am plecat plîngînd. Acasă. Am stat 7 ani în Dobrogea.

ION BERZESCU (Teregova)

În poziție de luptă la Pietrele Albe

M-am născut în 1918, în Teregova. Am făcut parte din grupul de rezistență condus de Spiru Blănaru, din Domașnea, și de notarul Ionescu Gheorghe, din Teregova. Am intrat în rezistență în 1948; eram hotărîți să luptăm împotriva comunismului, deviza noastră fiind să nu ne lăsăm prinși. Aveam legătură cu gruparea colonelului Uță și ne înțelesesem să ne ajutăm între noi cu alimente și armament, dar și în cazul că am fi fost atacați unii sau alții. Deci, am intrat în organizație în 1948 și în 1949 am plecat în munte, în munții Teregovei. A trebuit să plec în munte pentru că eram urmărit și urma să fiu arestat. Între timp, fuseseră arestați doi oameni: Anculia Moise și Ianoșică Grigore, zis Ionescu. Atunci am făcut postul de jandarmi, l-am eliberat pe oameni și-am suit în munte. În ianuarie '49 ne-au urmărit în munte trupe întregi. Oamenii din sat ne ajutau cu armament și hrană.

La noi în comună erau doi cetățeni, comuniști, care țineau în mînă cooperativa și care nu dădeau produse decît oamenilor lor. Le-am trimis vorbă să se potolească și să nu-i mai chinuie pe oameni. Dar ei nu s-au potolit, și-atunci noi, 4—5 partizani, i-am arestat. I-am întrebat pentru ce au făcut legea 13, lege de condamnare la moarte? Noi nu-i căutam pe ei să-i condamnăm la moarte, și-atunci ei de ce ne caută să ne condamne la moarte? Și, tot așa — noi nu-i căutam pe ei în sat, dar ei de ce ne căutau în pădure? Nu răspundeau nimic. Între timp, a venit securitatea, două batalioane, și-a trebuit să plecăm de acolo. Ne-am așezat în poziție de luptă la Pietrele Albe. Eram 33 de oameni și ne-am împărțit în două flancuri: stîng și drept. La fel și armata. Flancul drept al armatei a fost mai slab și s-a retras spre stînga. Au căzut în luptă atunci Anculia Petru și Ghiță Urdăreanu. Ne-am retras spre pădure voind să punem mitralierele în bătaie dar nu mai aveam cîmp de vedere; trăgeam în copaci. (Noi nu apucasem să-i executăm pe cei doi cetățeni arestați, dar securitatea a zis că noi i-am împușcat; eu, unul, nu știu ce s-a mai întîmplat cu ei.) Deci, ne retrăgeam în pădure și după noi veneau tot mai multe trupe. Cînd s-a înnoptat, ne-au mai slăbit. Am mers pe Dealul Poienilor, spre Cușusta, unde am stat pînă dimineața. Dimineața am fost din nou înconjurați dinspre Valea Timișului. Și-atunci au mai căzut doi oameni de-ai noștri, iar Smultea Gheorghe și Ghivață Nicolae au fost prinși. Cei împușcați au fost legați de cai și tîriți pînă în Teregova, vreo 15 km. Am fost vînduți de un cetățean din Semeș și, în cinstirea cu trupele, Spiru Blănaru a fost împușcat în picior și luat de securitate, iar Caraiman Ion a fost ucis. Eu eram la 7—8 km de locul unde s-a întîmplat asta. Am continuat să ne retragem; securitatea îl prinsese și pe Novac Gheorghe, iar acest Novac i-a adus pe securiști în locurile în care ne aflam noi, numai că noi plecasem. Era cu noi tatăl d-nei Blănaru, Nicolae Horescu, și sora d-nei Blănaru, Anișoara Horescu. Am plecat mai departe spre Cornereva. Era zăpadă mare și ne pusesem opincile invers ca să nu ni se ia urma. Am ajuns așa pînă în Domașnea unde ne-am despărțit de Nicolae Horescu și de Anișoara. La puține zile (atacul fusese în 22 februarie), în 13 martie, am fost prinși.

Toate planurile și organizarea le făceau Spiru Blănaru și Ionescu Gheorghe, care fusese notar de stat. Ei ne conduceau. Aveam și un consiliu și nu se făcea nimic fără să fie de acord și membrii consiliului. Cu arma în mînă am fost 33 de oameni, iar în toată organizația eram în jur de 70. Eram în munte, la vremea respectivă, din cîte îmi amintesc, următorii: Spiru Blănaru, Ionescu Gheorghe, Horescu Nicolae, Horescu Anișoara, Anculia Petru, Urdăreanu Gheorghe, Smultea Gheorghe, Caraiman Ion, Vălugescu Vasile, Berzescu Petru, Berzescu Ion, Gheorghe Ivănici, Cimpoca Iacob, Anculia Moise, Ghimboasă Nicolae, Ghimboasă Iancu, Marițescu Romulus, Puschiță Petru, Puschiță Vichente, Berzescu Iovan, zis Micșescu, Smultea Horea, Grozăvescu Ion, Stoicescu Pavel, Stoicescu Ion, Reget Teodor, Moatăr Martin, Anculia Romulus. Se spunea că va fi o acțiune mare împotriva comunismului și că ne va ajuta și Apusul. Eram în legătură cu gruparea colonelului Uță și-au fost situații cînd ne am ajutat unii pe alții.

Am fost la securitatea din Caransebeș (aici a murit în cercetări Copăceanu Martin), la Interne, la București, la Timișoara, tot pentru cercetări, unde am și fost condamnat de Tribunalul Militar la 15 ani muncă silnică. Am fost la Jilava, Galați, Gherla, Aiud, Valea Nistrului. Am fost eliberat de la Aiud. Cînd am suit în munte aveam 30 de ani.

Familia mea a fost bătută, schingiuită, ni s-au luat lucruri din casă, animale. Am fost condamnat și cu confiscarea averii. Am ieșit din închisoare la 42 de ani. Eram căsătorit, aveam două fetițe, dar în toți acei 12 ani nu mi-am văzut fetițele niciodată și nici nu aveam voie să primesc scrisori. Nimic, nimic. Cînd m-am eliberat nu mi-am recunoscut fetița cea mică, doar pe cea mare. Cea mică avea un an și ceva cînd am plecat, iar cealaltă, 12. Pe fata cea mare am găsit-o și cu trei copii; devenisem bunic între timp.

IVĂNICI GHEORGHE (Teregova)

Atît l-au bătut pe copil, pînă a spus tot

Era în 1948. La noi în sat era obicelul ca duminica, după ce lumea ieșea de la biserică, să meargă la primărie unde se făceau porunci, adică ieșea primarul și spunea ce trebuie făcut în săptămîna care urma. În afară de primar, mai veneau și niște indivizi de pe la județ, chiar și de la București... Și-uite așa, într-o duminică, ne pomenim cu unul la primărie care zice: „Uitați că partidul nostru comunist ne-a dat nouă Ardealul"... și cîte și mai cîte care le-ar fi făcut și le-ar fi dat partidul ăla. Cînd am auzit așa, odată mi s-a urcat sîngele la cap. Le-am strigat: „Cum adică partidul comunist ne-a dat nouă Ardealul? Cu sîngele nostru s-a luat Ardealul, nu ni l-ați dat voi, comuniștii".

Din ziua aia am fost trecut pe lista neagră. Eram urmărit pas cu pas. În '48 fuseseră arestați Anculia Moise și Grigore Ionescu. Eu eram deja în organizația de partizani, dar stăteam acasă. Primăria a fost atacată de către partizani și cei doi au fost eliberați. În noaptea aia eram la Sebeș, cu Stana, nevastă-mea. Dimineața ca a plecat acasă și eu în munți. Atunci l-am cunoscut pe Spiru Blănaru: pe Ionescu Gheorghe îl cunoșteam de ani de zile pentru că era notar public la noi în comună. Deci, m-am dus acolo, m-am prezentat și-am fost primit ca luptător.

A urmat acțiunea în care noi i-am ridicat pe cei doi comuniști din comună, pe Munteanu și Pavel, care chinuiau oamenii. La nici o oră de la arestarea comuniștilor ăștora, vedem că apar două batalioane de securitate. Noi ne-am instalat pe un deal rotund cu un canal la mijloc, o jumătate între-o parte și altă jumătate în cealaltă parte. Ion și cu fratele lui erau pe mijloc, cu mitraliera. Eu eram în aripa dreaptă și noi am fost mai slabi; ne-am tot retras. Ceilalți în schimb, aripa stîngă, au curățat tot (acolo erau Urdăreanu Gheorghe, Anculia Petru, Ghimboasă Nicolae, Smultea Gheorghe). Prin flancul lor, armata n-a putut înainta, a înaintat prin partea noastră care, fiind mai slabi, ne-retrăgeam și lăsam locul liber. Așa au reușit trupele să ne înconjoare. Și l-am auzit pe Anculia Petru zicînd odată: „Cui nu-i este frică de moarte, acela nu va fi rob niciodată". Și s-a împușcat în cap. Și Ghiță Urdăreanu a făcut la fel, iar Ghimboasă Nicolae și Smultea Gheorghe au fost prinși vii. Ne-am reîntors. Armata trăgea grozav. La un moment dat, nu știu cum, am sărit și am căzut într-o groapă. Nici n-am ajuns bine la fundul gropii că la capul meu s-a descărcat un încărcător de pușcă mitralieră — 20 de cartușe. Groapa aia a fost norocul meu. M-am pomenit singur. Am luat-o prin pădure, zona era supravegheată: deasupra — avioane. Umblam numai noaptea și nici nu știam unde să mă duc cînd mă gîndeam că se face dimineață. Am tot mers, Ningea întruna. Asta a fost între 26 februarie — 1 martie. Pe unde o luam, dam de armată... Am stat pe la mai multe sălașuri ale sămenilor și, în cele din urmă, am ajuns acasă. Mă credeau mort. Am rămas ascuns acasă o lună: am stat ascuns, pentru că, ce se întîmplase, îmi băgaseră un milițian în casă. Stăteam cu milițianul în casă. El pleca dimineața la servici, eu ieșeam și stăteam în casă. Cînd știam că vine, mă ascundeam. Am fost nevoit să fug din nou de-acasă și am trăit ca fugar. Am fost prins în 27 decembrie '49. Armata a înconjurat locul în care eram și m-a prins. Vreau să vă spun

că chiar copilul meu le-a spus unde mă aflu. Atîta l-au bătut la miliție pînă a spus. M-au dus la Caransebeș și pe urmă la Timișoara. Am luat 12 ani și încă 2 ani de domiciliu obligatoriu, în Bărăgan. Am trecut prin Gherla, Valea Nistrului, Baia Sprie, pe urmă încă doi ani la Mărculești, lîngă Slobozia, în D.O.

CLUJUL DUPĂ ALEGERILE LOCALE

DOINA CORNEA

Actualul primar pare să aibă misiunea să învrăjbească cele două etnii, în scop electoral

Oraş de tip european, Clujul îşi trăieşte deocamdată diversitatea nu ca pe o şansă, ci ca pe o dificultate (opinia unui sociolog francez). Un risc foarte mare pentru o metropolă : pentru că un oraş închis riscă să decadă în ierarhia oraşelor ţării (şi chiar să-şi piardă investitorii economici).

— In ce măsură se poate simti în Cluj că P.U.N.R.-ul a câştigat alegerile locale?

D. C.: Eu nu prea ies din casă, iar P.U.N.R.-ul nu mă interesează deloc în măsura în care va face vrajbă aici. Şi în această privinţă am eco-uri că vor să ia inscripţiile în limba maghiară de pe firme. Înainte de război eu am trăit în Reghin unde erau patru naţionalităţi. Obligaţia era că firma să fie în limba română, putea fi şi în limba proprietarului — sas, maghiar, ce era el. Nu cred că este o lezare a sentimentului românesc dacă un proprietar de magazin poate să-şi pună ce vrea pe firmă, după ce şi-a îndeplinit obligaţiile faţă de cetăţenii ţării, scrisul şi în limba română. Pe urmă am auzit că vor să ia o placă pusă pentru data de înfiinţare a unei şcoli maghiare, din 1670. Mă întreb ce are primarul în minte când vrea să ia această placă : el crede că în felul acesta se schimbă data la care a fost clădită şcoala ? Ana mai auzit şi alte versiuni : că aceste şcoli au fost şcoli de limbă latină. Deci nu au fost şcoli maghiare, ci latineşti. Limba latină era o limbă care în timpul Renaşterii (şi aici a fost o Renaştere târzie) se învăţa în şcoli. Dincolo de munţi erau şcolile greceşti : există aşadar realităţi istorice, pe care trebuie să le recunoşti... În loc de asta, ar fi mai bine să vedem ce au făcut românii, de pildă în perioada interbelică, cum s-au clădit cartierele de vile, cum oraşul s-a mărit, cum s-a dublat populaţia. Şi clădirile particulare arată o civilizaţie, un mod de a fi, de a trăi, de a simţi. Aşa se deosebesc cartierele ocupate de maghiari, de saşi ; centrul are un stil, e foarte frumos, noi ne mândrim cu el, îl iubim, dar sînt foarte frumoase şi cartierele româneşti — aerate, în comuniune cu natura, de-a lungul canalului Someşului. Universitatea clujeană a avut un prestigiu între cele două războaie mondiale. Era Racoviţă, era Pârvan, era Bogrea, Haţeganu la Medicină, Panilian. Dar să revenim : Funar pare să aibă misiunea să învrăjbească cele două etnii, pentru ca Puterea să profite. E un scop pur electoral. Aşa cum domnul Adrian Năstase, tocmai în preajma alegerilor, a interpretat ca nuca în perete declaraţia ministrului Apărării Ungariei, ca să semene panică în rîndul populaţiei române.

— Consideraţi că nu a reuşit ?

D. C.: Eu consider că nu de aceea s-au pierdut alegerile locale în Cluj. În Cluj, în primul tur de scrutin au fost 46% voturi pentru Convenţie : şi e foarte mult, este aproape jumătate. Deci se poate spune că aproape jumătate din populaţia Clujului este democrată. În primul tur de scrutin, P.U.N.R.-ul a avut 31%. Dacă în al doilea tur de scrutin Convenţia a mai crescut cu două procente (ajungînd la 48), cine a votat cu P.U.N.R.-ul ? Partizanii F.S.N.-ului. Or, social-democraţii (fie cum se pretind şi Iliescu, şi Roman), ştim că trebuie să fie cel mai tolerant partid din punct de vedere naţional. De aici se vede că nu programul contează la fesenişti. Ei nu sînt un partid, sînt o grupare a celor vinovaţi din vechiul regim, a oportuniştilor, colaboraţionistilor, afaceriştilor care au crezut că susţinînd acum F.S.N.-ul îşi vor continua afacerile... Nu vreau să spun că toţi care sînt în F.S.N. sînt aşa. Şi pe urmă, mulţi au fost dezamăgiţi.

— Problema este ce va face Clujul data viitoare.

D. C.: Dacă nu vor fi observatori naţionali, va fi jale în Cluj. Şi aşa au fost încercări de fraude. „Pro-Democraţia" a prins mîna unei persoane în clipa cînd voia să pună în urnă opt buletine ştampilate cu P.U.N.R. De unde le avea ?

Văzînd partidele unite din Convenţie, electoratul se simte protejat faţă de pericolul comunist

— Iniţiativa Convenţiei Democratice aparţine Forumului Antitotalitar din Cluj ?

D. C.: Domnul Coposu voise şi înainte de 20 mai o coaliţie cu Partidul Naţional Liberal şi cu Partidul Social Democrat, dar ea nu s-a putut face. Pe urmă am scris scrisori liderilor de partide — inclusiv U.D.M.R.-ului şi G.D.S.-ului şi, împreună cu domnul Coposu, am fost la G.D.S. L-am dus pe domnul Coposu la domnul Liiceanu, să-l cunoască. Pentru că am văzut că era o foarte mare neîncredere faţă de partidele politice, şi chiar faţă de acest om, care nu era cunoscut. Aceşti tineri din Grup nu şi-au dat nici măcar osteneala să se ducă să-l vadă, fie şi numai pentru faptul că ştiau că a stat 17 ani în închisoare. E interesant să vezi un astfel de om. Domnul Mihai Sora a fost cel mai receptiv. Am avut cîteva şedinţe cu G.D.S. şi partidele de opoziţie. Pe urmă, s-a făcut Alianţa. Eu am intrat şi în Alianţă, eram şi în Forum. Forumul s-a făcut în Cluj pentru că ne-am gîndit că dacă se vor uni partidele în judeţe, nu se poate ca vîrfurile să nu se unească. Erau foarte supărati (cei puţin aici) pe Alianţa Civică. Şi m-am luptat cu ei pînă l-am convins să facem o scrisoare, să le spunem că ne bucurăm, ca să rămînem împreună. Două zile m-am chinuit atunci să-i fac să dea un comunicat în **România liberă** că ne bucurăm că s-a făcut aceastâ **Alianţă**. Mă bucur foarte mult că P.A.C.-ul a rămas cu P.N.T.C.D.-ul împreună, şi cu P.S.D.-ul şi cu U.D.M.R.-ul. Este foarte important. Nu este nici o pierdere, după părerea mea, chiar dacă P.N.L. pleacă. Cîţi membri are Partidul Liberal ? Nu foarte mulţi. Din judeţe deja unii s-au pronunţat că rămîn cu Convenţia, poate că se vor mai pronunţa şi alţii. Iar noi, cei fără partid, dar democraţi, noi sigur vom vota cu Cheia. Electoratul are încredere în Convenţie pentru că acolo sînt nişte partide unite. Se poate interpreta şi ca un fel de naivitate : nevoie de a fi protejat faţă de partidul comunist. Dar nu cred că este numai aceasta. La noi criza este deocamdată morală, nu politică. Nu e vorba de programe politice care să intre în competiţie. Există un singur program : de eradicare a comunismului. Acesta este comun tuturor partidelor de opoziţie. F.S.N.-ul este în stare să se alieze cu oricine — cu România Mare, cu P.U.N.R.-ul, cu agrarienii.

— Cum a fost campania electorală a P.U.N.R.-ului ?

D. C.: P.U.N.R.-ul a avut o campanie electorală foarte agresivă, am auzit maşini care claxonau neîntrerupt şi urcau Calea Turzii. Am ieşit să văd ce se întîmplă, e răscoală ? au venit ungurii ? ce e ? Şi atunci am văzut că erau maşini cu tricolorul nostru arborat şi că era P.U.N.R.-ul. După ce s-a întunecat, vreo oră jumătate — două, au zburat încontinuu avioane, elicoptere... Nu ştiu ce au fost, că nu se vedea. Era joi. De votat s-a votat duminică.

— Se spune că electoratul P.U.N.R. este alcătuit mai ales din oameni veniţi de curînd în oraş ?

D. C.: Nu numai. De pildă, sînt şi oameni din Universitate : cei care au fost oportunişti sub Ceauşescu, care m-au dat afară din Universitate şi au rămas acolo tot aceiaşi. Şi unii dintre ei cred că şi din cauza mea nu se alătură. Eu reprezint un fel de „conştiinţă încărcată". Sub Ceauşescu am avut parte de o mai mare solidaritate — din partea oamenilor simpli, a femeii de serviciu, a vînzătoarelor. Colegii m-au evitat tot timpul şi nici în continuare nu au venit alături de mine. Aceasta a fost singura universitate care şi-a condamnat studenţimea cînd a făcut grevă, singura universitate care nu a aderat la „Solidaritatea Universitară". Astfel de lucruri nu vă dau de gîndit ?

— Dar şi Convenţia a avut alianţe neinspirate.

D. C.: Da, la Oradea : ca să nu aleagă un primar maghiar opoziţia a votat cu F.S.N. Ceea ce este foarte grav, după părerea mea — să nu se ţină cont de programe, ci de etnii : o mentalitate comunistă. Pentru că într-o ţară democrată nu te uiţi la naţionalitate — la primar te uiţi, la om, să fie capabil. Eu spun că nu ar fi nici o nenorocire să fie în vreun oraş un primar maghiar — în Harghita, în Covasna. Sînt doar două milioane de oameni. Şi un primar maghiar poate fi tot atît de bun sau tot atît de rău, ca un primar român, nu ? Maghiarii sînt cetăţeni ai ţării noastre, dar noi tot uităm treaba asta. Şi chiar dacă exilul maghiar a făcut o nu ştiu ce declaraţie iredentistă, ce vină au maghiarii de aici ? Poţi să-i culpabilizezi pe ei pentru nişte declaraţii făcute de grupuri de maghiari dincolo ? Cît timp dau dovadă de loialitate, trebuie să le porţi loial cu ei. Ce legătură are cetăţeanul român maghiar cu declaraţiile guvernului maghiar din Ungaria ? Chiar dacă nouă nu ne convin declaraţiile respective, ne putem certa cu cei care au făcut declaraţia, nu cu cetăţeanul de aici. Să-l umileşti, să-l jigneşti la televiziune, să atîţi spiritele — asta este politica pe care o duce acest guvern nenorocit. O politică absolut eronată.

— Dacă ar depinde de dumneavoastră, cînd aţi fixa data alegerilor ?

D. C.: Cît mai repede. Cred că le-aş fixa în iunie. Alegerile parlamentare. Pe cele prezidenţiale nu le-aş fixa deloc, pentru că de drept noi sîntem o monarhie constituţională. Noi nu sîntem obişnuiţi cu alegerile, asta o ştie toată lumea. Şi poate tocmai de aceea vor să pună în aceeaşi zi parlamentarele şi prezidenţialele, ca să creeze din nou confuzie. Pentru ca bietul alegător din vîrf de munte şi omul bătrîn care nu are ochelari şi nici nu vede, să nu ştie unde să pună ştampila.

— Care mai este situaţia Bisericii Greco-Catolice ?

D. C.: Denunţ iarăşi o mîrşăvie a P.U.N.R.-ului, a primăriei, care a atras Episcopia şi reprezentanţii ai acestei biserici într-o capcană. S-au dus să trateze cu episcopul greco-catolic, momeala a fost : „Dacă sînteţi în Consiliu, reprezentaţi interesele Bisericii şi poate că veţi putea obţine mai mult". Ei au răspuns : „Noi acceptăm, dar nu pe lista P.U.N.R.-ului pentru că Biserica nu are dreptul să figureze pe liste politice. Daţi-ne un loc de consilier, într-o totală neutralitate". Biserica l-a desemnat pe părintele Langa, vicar general, un om foarte inteligent, a apărut şi la televiziune pentru a apăra interesele Bisericii. Şi primăria l-a pus pe lista de consilieri ai P.U.N.R.-ului, spunînd că cedează un loc pentru greco-catolici. Părintele Langa a spus că nu poate face politică nici unui partid, a luat creionul şi a şters P.U.N.R.-ul de pe listă. Şi a doua zi a apărut în ziarul Prefecturii că Biserica Greco-Catolică şi Biserica Ortodoxă au doi consilieri pe lista P.U.N.R.-ului. Scopul este electoral. Părintele Langa spunea că va da o dezmintire în presă, dar nu am auzit pînă acum că ar fi apărut acest articol.

Cluj, 9 aprilie

CLUJUL DUPĂ ALEGERILE LOCALE

GHEORGHE FUNAR

MINORITATEA MAGHIARĂ ȘI-A PIERDUT PRIVILEGIILE

Pe 9 aprilie este conferință de presă la primăria Clujului. S-a discutat deja despre o emisiune de radio care „a atacat incorect primăria", se discută despre deratizare („să stîrpim șobolanii, dar cu chibzuință" propune unul dintre cei de față, C. Mustață). Primarul anunță că academicianul Prodan este încîntat că i s-a reparat balustrada și scara de la apartament și promite că depozitarea de gunoaie în cartierul Mănăștur se va rezolva prin „intervenția eficace a poliției". La conferința de presă, alături de primar și viceprimar (P.U.N.R.), asistă și un reprezentant, în uniformă militară, al apărării civile. Economist de profesie, lector universitar la Institutul Agronomic, membru fondator al P.U.N.R.-ului, Gh. Funar este primarul actual al Clujului.

Reprezintă P.U.N.R.-ul o formațiune politică de luat în seamă în viața Clujului ?

G. F. : Bineînțeles. Și nu numai a Clujului. În județul și municipiul Cluj-Napoca am realizat 56% în urma alegerilor locale.

Împreună cu F.S.N.-ul ?

G. F. : Nu. Singuri. Fără nici o coaliție. Deci, sîntem partid de guvernămînt în județul Cluj și în municipiul Cluj-Napoca, unde am realizat cele mai frumoase performanțe. Iar în urma alegerilor generale, ne vom situa între primele 4 formațiuni pe țară.

Nu credeți că dacă nu exista acea declarație a ministrului Apărării din Ungaria, Lajos Für, comentată anume și cu întîrziere de televiziune ați fi avut mai puțini votanți ?

G. F. : Nu, nu se pune problema. Guvernul de la Budapesta nu a avut și nu are nici un interes să sprijine formațiunea noastră politică prin asemenea declarații.

Care sînt obiectivele actualei dumneavoastră activități ca primar ?

G. F. : Cele legate de restructurarea activității din primărie, prin elaborarea unei noi organigrame : vom avea cu vreo 7-8 mai multe servicii. Vrem să introducem și două funcții de directori (economic și în domeniul tehnic și investițiii) și, totodată, se produc și modificări de personal. Patru dintre șefii de servicii au fost eliberați din funcțiile pe care le-au deținut. Comisia special constituită de Consiliul Municipal va ancheta ceea ce s-a petrecut în primărie din decembrie '89 pînă la 15 martie '92. Un alt obiectiv va fi curățenia orașului. Nu sîntem mulțumiți de modul cum se prezintă orașul, nici după aceste două-trei săptămîni. Ritmul este lent, dar îl vom accelera.

Ce date aveți despre electoratul P.U.N.R.-ului ?

G. F. : Este un electorat stabil și în continuă creștere. Și cuprinde oameni cu diverse preocupări, de diverse meserii și de toate vîrstele.

Care este numărul de membri P.U.N.R. ?

G. F. : Datele sînt cunoscute, dar le păstrăm secrete. Nu avem intenția și interesul de a deveni un partid de masă. În orașul Cluj și în județ avem cîteva zeci de mii, iar pe lîngă ei avem foarte mulți simpatizanți. O bună parte din populație, deocamdată, stă (din păcate) în expectativă și nu s-a îndreptat decisiv spre o formațiune politică sau alta, ci își manifestă simpatia și aderiunea la un program politic prin votul pe care îl acordă.

Am înțeles că există consilieri reprezentanți ai celor două biserici.

G. F. : Da. Sîntem singura formațiune politică din județ care am mers cu asemenea propuneri și ideea îmi aparține. Pe lista P.U.N.R.-ului sînt domnul profesor Moldovan, de la Institutul Teologic Ortodox și domnul profesor Langa, de la Institutul Teologic Greco-Catolic.

Aceasta înseamnă că dînșii sînt chiar pe listele P.U.N.R.-ului ?

G. F. : Da. Sînt pe lista noastră. Au acceptat și au candidat la consilieri pe lista noastră. Chiar și domnul Langa, ca independent. Deci noi nu le impunem linia politică a P.U.N.R.-ului, ei sînt independenți și reprezintă interesele Bisericii în Consiliul Județean. Dar noi le-am facilitat acest acces, și am renunțat la două locuri pentru membrii P.U.N.R., acceptînd doi independenți și ne mîndrim cu cei doi reprezentanți ai Bisericii.

Stă în puterea primăriei ca slujbele greco-catolice să nu se mai desfășoară sub cerul liber ?

G. F. : Da. Vor avea și biserici. Sîntem la un pas de această realizare și sper că într-un interval scurt de timp problema să fie rezolvată. Sper ca de Paști toți credincioșii să fie în biserică, să nu-i mai găsiți afară.

Ce ne puteți spune în legătură cu școlile maghiare ?

G. F. : Problema este pusă în mod fals. Nu există școli maghiare. Noi ne aflăm în România. Inclusiv în municipiul Cluj-Napoca, toate școlile sînt românești.

Școli de limbă maghiară...

G. F. : Nu există nici o școală numai de limbă maghiară. Și nu vor exista nici în perspectivă. Nu sînt și nici nu vor fi școli în limba maghiară. Nu mă refer la comedia cu Liceul 33 de la dumneavoastră din București, pe care ați acceptat-o și este rușinea Capitalei. Unde ați acceptat ca elevii și dascălii români să fie dați afară, cu sprijinul ambasadei ungare. E o rușine pentru capitala României și pentru locuitorii ei că au îngăduit așa ceva. În municipiul Cluj-Napoca nu există școli maghiare. Și, ca atare, e bine să fie liniștiți toți, că nu vor fi desființate, pentru că nu avem ce desființa. Există școli în care are o pondere mai mare limba de predare maghiară. Dar în toate școlile din municipiu există clase românești. Nimeni nu poate da vreun exemplu de vreo școală maghiară. Faptul că în Miercurea Ciuc sau în Odorheiul Secuiesc există o școală unde sînt numai clase unde se predă în limba maghiară nu înseamnă că e școală maghiară. E o școală românească în care se învață în limba maghiară. Statul român acordă aceste facilități minorităților. Prin punerea problemei că este școală maghiară, deja se încearcă să se creeze un pas înainte : că dacă școala e maghiară, înseamnă că și teritoriul este maghiar și dacă bucățica asta de teritoriu este maghiară, înseamnă că și restul este maghiar. Și, așa, că Transilvania este pămînt maghiar și trebuie să-l lipim la Ungaria. Este o strategie care e folosită, noi o cunoaștem foarte bine, noi, ardelenii. Pentru ceilalți locuitori din țară, problema nu pare suficient de clară.

Deci, în Cluj, nu există școli/licee de limbă maghiară ?

G. F. : Nu. Sînt trei dintre ele în care există, numeric mai multe clase în limba maghiară decît clasele în limba română. Dar o școală cu clase numai de limbă maghiară nu există. S-au făcut presiuni, s-a încercat darea afară a elevilor români pentru a crea asemenea școli. Dar nu s-a reușit nici în perioada aceasta de provizorat. Și de acum încolo nu există nici o șansă.

Deci, toate școlile acestea vor avea în mod obligatoriu elevi români și elevi maghiari ?

G. F. : Bineînțeles. Și sîntem nevoiți, datorită lipsei de spațiu în trei dintre facultăți, să facem o redistribuire între unitățile școlare. Și vom desființa unul sau două licee și clasele și cadrele didactice vor fi mutate la alte unități școlare, pentru că s-a ajuns la privilegii și în acest domeniu.

Nu vă e teamă că veți suscita tensiuni inutile ? Există deja ecouri că ați intervenit în legătură cu firmele bilingve.

G. F. : Noi căutăm să aplicăm legile statului român și avem această obligație. Și am constatat — și populația românească este indignată — că au fost puse pe clădiri firme numai în limba maghiară sau firme bilingve, fără nici o aprobare.

O firmă bilingvă vi se pare un lucru deranjant ?

G. F. : Bineînțeles, dacă încalcă legile statului român. Din moment ce există aprobarea pentru liceul nr. 2, este aprobarea Ministerului Învățămîntului pentru Liceul nr. 2. Această dispoziție dată de ministerul trebuie să se regăsească și pe firma unității școlare.

Dar care este procentul de elevi maghiari acolo ?

G. F. : La fel ca în alte părți. Am datele... Dar această este o găselniță, cu procentele alea cu care induc în eroare pe ceilalți locuitori ai țării, care nu sînt ardeleni. Cu aceste procente și cu tot felul de speculații. Nu are nici o importanță cîți sînt. Nu. Sîntem în România și avem legile statului român, pe care trebuie să le aplicăm. Și nu discutăm cu subtilități, în acest domeniu.

Ce vă deranjează dacă e scris în ambele limbi, dat fiind că acolo sînt numeroși elevi maghiari ?

G. F. : Trăim în România și avem limba oficială a statului, prevăzută în Constituție, limba română. V-aș ruga să rețineți că nu minoritățile sînt deranjate. Noi avem 14 minorități în România. Singura care se simte deranjată este minoritatea maghiară, care prin aplicarea legilor statului român realizează că-și va pierde privilegiile. Și le-a pierdut și va pierde în continuare aceste privilegii.

Care privilegii ?

G. F. : U.D.M.R.-ul stă ilegal într-o clădire care a aparținut familiei Lupaș, familie care a avut o contribuție uriașă la realizarea Marii Uniri din 1918. Este o impietate să lași U.D.M.R.-ul acolo.

Deci ați vrea să-i luați sediul ?

G. F. : Nu e sediul lor, că nu li l-a dat nimeni. Nu au contract, sînt ilegali. Au intrat acolo la începutul anului '90, imediat după Revoluție, cînd românii își îngropau morții și plîngeau. Și ungurii aveau partid politic în 23 decembrie.

Dar ungurii nu au avut morți ?

G. F. : Bineînțeles că da, doar gloanțele nu au ales.

De ce spuneți atunci că românii își îngropau morții și ei își făceau partid ?

G. F. : Ei ocupau clădirea familiei Lupaș. Vă rog să-mi dați un exemplu de o formațiune politică românească constituită în 23 decembrie 1989, în afară de U.D.M.R. Pentru că ei erau organizați încă înainte de căderea regimului Ceaușescu. Și sînt organizați din 1918, de la sfîrșitul acelui an și de 74 de ani.

Din 1918 există U.D.M.R.-ul ?

G. F. : Nu. Dar de atunci minoritatea maghiară este organizată și luptă împotriva Tratatului de la Trianon, pe care nu-l recunosc. Și dacă minoritatea maghiară din România este singura care face gălăgie pe tema drepturilor omului, celelalte sînt mulțumite.

Ce părere aveți, există sau nu antisemitism în România ?

G. F. : Este o gogoașă pe care o întreține alții, cu interese antinaționale românești.

Spuneți-mi, nu e normal ca maghiarii să aibă instruire în limba proprie ?

G. F. : Vă răspund cu o întrebare. Ce face un inginer, de pildă, care ar face facultatea de silvicultură în limba maghiară și își găsește loc de muncă la Vîlcea ? Nu se înțelege cu ceilalți cetățeni. Ei presează în această direcție pentru a-și crea prin cheltuiala statului rezerva de mîine, pentru că au niște vise utopice, cum că vor reuși vreodată să anexeze Transilvania la Ungaria.

Sînteți foarte sigur de aceste intenții ale tuturor maghiarilor din România ?

G. F. : Nu, nu spun că sînt ale tuturor maghiarilor din România, ci ale ungurilor de dincolo de frontieră, ale iredentismului maghiar de peste ocean și ale liderilor U.D.M.R. de aici.

La care dintre liderii U.D.M.R. vă referiți, în mod concret ?

G. F. : Luați-i de sus în jos, că-i găsiți pe fiecare. Altfel îi dă U.D.M.R.-ul jos, dacă nu gîndesc așa.

Dar în declarațiile lor nu au spus niciodată așa ceva.

G. F. : Înseamnă că nu-i cunoașteți. Ei una spun și alta fac.

Citesc cu mult interes ROMÂNIA MARE și EUROPA

Dumneavoastră contestați legitimitatea U.D.M.R.-ului, deoarece e un partid constituit pe bază etnică, nu ? F.U.N.R.-ul nu este și el un partid constituit în același fel ?

G. F. : Da' de unde. Noi sîntem Partidul Unității Naționale Române — și nu a românilor, cum nu întîmplător se pronunță citeodată pe la radio, televiziune și în presă, căutînd să se acrediteze ideea că sîntem un partid pe criterii etnice. Deci v-aș ruga să studiați statutul partidului nostru, unde se prevede că în formațiunea noastră politică poate face parte orice cetățean, indiferent de etnia căreia îi aparține. Și avem în partidul nostru inclusiv și maghiari. Avem și nemți, avem și sîrbi, și bulgari, și alții. Iar președintele filialei P.U.N.R. de la Sibiu este un neamț, profesorul Otto Stamp.

Deci, să revin, considerați că există sau nu antisemitism în România ?

G. F. : Nu. Și nu a existat nici de-a lungul istoriei. Acum, pentru a ne abate atenția de la dificultățile de ordin economic și social pe care le avem, ni se vînd gogoașa aceasta a antisemitismului. Și este întreținută în mod artificial și, din păcate, inclusiv cu concursul președintelui țării.

Ce părere aveți despre ziarele „România Mare" și „Europa" ?

G. F. : Nici unul dintre ele nu are tentă antisemită. Revista Europa în atitudine împotriva cîtorva lideri evrei nu întîmplător se plîngeau unii că revoluția ne-a fost furată... A intrat pe mîna unor reprezentanți ai minorității evreiești, inclusiv Petre Roman, Adrian Severin, Eugen Dijmărescu și mulți alții. Pe noi nu ne deranjează faptul că sînt evrei, ci faptul că duc o politică antiromânească. În special revista Europa s-a axat pe prezentarea acestor fapte ale evreilor și a restabilirii adevărului istoric. Iar în prezent a arătat diversele acțiuni demolatoare în economia românească, produse de către echipa Roman. Severin și colaboratorii lor. Deci se confundă lucrurile. Acestea sînt reviste deosebit de apreciate.

Dumneavoastră le citiți ?

G. F. : Le citesc cu mult interes.

Și ce alte publicații mai citiți ?

G. F. : Citesc **Românul, Națiunea...**

Ce părere aveți despre Iosif Constantin Drăgan ?

G. F. : Este președintele nostru de onoare, un bun român și ne mîndrim că este președintele de onoare al Uniunii Naționale „Vatra Românească" și îl așteptăm cu interes peste cîteva zile, să-l întîlnim.

Legăturile lui cu Nicolae Ceaușescu le cunoașteți ?

G. F. : Da, sînt cunoscute. Îl cunosc pe profesorul Iosif Constantin Drăgan de mai multă vreme, sîntem bănățeni amîndoi și am avut onoarea de a-l cunoaște. Se mizează pe asemenea lucruri, pe faptul că așa cum erau vremurile atunci, pentru a realiza ceva în România era nevoie de o intervenție, inclusiv la președintele țării de atunci, pentru a le realiza. Eu v-aș ruga să-mi dați exemple de alți români din străinătate care au făcut asemenea donații ca și d-l profesor Iosif Constantin Drăgan.

Vă referiți la donațiile făcute Elenei Ceaușescu ?

G. F. : Nu. Astea sînt insinuări. Este vorba de donații concretizate, de exemplu, în aula Universității din Timișoara, dacă ați avut prilejul să o vedeți. Aula Universității din Cluj-Napoca a fost dotată cu instalațiile de traducere simultană în 5 limbi, donată de Fundația Drăgan. Și multe altele. Ne-a acordat și ne acordă sprijin material, concret

Ce înțelegeți prin „material, concret" ?

G. F. : În clădiri, în bunuri materiale, în tipografii, faxuri.

Se pare că partidele politice, după legea recent votată de Parlament, nu vor avea dreptul de a primi sprijin extern.

G. F. : Da, și e foarte bine că Parlamentul a adoptat o asemenea lege. Dar Uniunea „Vatra Românească" este o asociație culturală și de atitudine civică.

Și P.U.N.R.-ul este partidul ei.

G. F. : Noi sîntem partid politic, nu partidul „Vatra Românească". Pentru că „Vatra Românească" este o organizație care include români de diverse culori politice, inclusiv membri ai F.S.N.-ului, ai P.N.Ț.-ului, ai P.N.L.-ului. Nu mai vorbim de cei ai P.U.N.R.-ului.

(grupajul „Clujul după alegerile locale" va continua în numărul viitor).

Pagini realizate de
GABRIELA ADAMEȘTEANU

MIHAI BOTEZ

INTELECTUALII EST-EUROPENI: O NOUĂ SPECIE?

Comunismul — nici boală, nici mutaţie genetică, ci ordine totalitară impusă • Puterea comunistă anti- ori măcar non-intelectuală • Chiar needucate, noile elite comuniste au fost martore creării noii intelectualităţi, tratînd-o cu dezinvoltură şi chiar dispreţ • Intelectualul est-european — o subspecie de intelectuali comunişti ?

Din punct de vedere sociologic, intelectualii ţin de „societatea civilă" — respectiv societatea fără elitele de putere — şi, de regulă, analizele privind relaţiile dintre regimurile de tip sovietic şi societăţile civile corespunzătoare se grupează către două poziţii extreme.

La o extremă vom găsi acele analize ce presupun un divorţ total între societate şi sistemul comunist : în mod fundamental ostil naturii umane, susţin apărătorii acestui punct de vedere, totalitarismul comunist a fost introdus prin forţă, întîi în U.R.S.S., spre a fi exportat, tot prin forţă, în celelalte ţări azi comuniste, iar societăţile-victimă nu au altă dorinţă decît aceea de a se elibera de comunism şi de a-şi relua evoluţia considerată „normală" (în sensul continuării tradiţiei politice naţionale, în particular în Europa de Est — de tip democraţie occidental, cazul Rusiei este desigur mai complicat). Reprezentările de acest tip sînt frecvente în scrierile autorilor disidenţi. Pe scurt, comunismul este perceput ca o boală (gravă ori chiar fatală) ce s-a aşezat pe un organism sănătos.

La cealaltă extremă vom găsi analizele ce susţin că societăţile din ţările comuniste au fost total penetrate (ori infiltrate, ori pervertite) de regimurile de tip sovietic şi că ne aflăm în prezenţa unei adevărate simbioze. Aici, în mod ironic, sarcasmele lui A. Zinoviev se întîlnesc cu eulogiile autorilor oficiali din ţările comuniste. Acceptarea de către societate a regimurilor de tip sovietic nu mai apare drept efectul fricii de represiune, ci drept asimilarea şi integrarea naturală a noii structuri politice — atît în U.R.S.S. cît şi în celelalte ţări comuniste. Pe scurt, comunismul — făcînd apel la straturi adînci precivilizate ale naturii umane — este perceput ca o mutaţie genetică.

Punctul meu de vedere se aşază între aceste extreme.

Într-adevăr, este greu de crezut că decenii de ordine comunistă şi comportament impus prin forţă au trecut **fără nici o consecinţă** pentru societate : şi nu ar trebui să uităm, în plus, că „adaptarea pentru supravieţuire" este în ultimă analiză un semn de sănătate şi chiar de vigoare. Astfel, anumite aspecte ale ordinii comuniste — şi în special cele ce privesc comportamentul sub dictatură — au fost probabil în mod natural interiorizate. O serie de reflexe sociale ce par firesti indivizilor în alte societăţi — ca acelea de liberă exprimare, ori liberă acţiune în acord cu propriile opinii — au fost pierdute ca urmare a nefolosirii lor şi a inutilităţii lor în condiţiile dictaturii. Au fost de asemenea atrofiate reflexele necesare luptei şi competiţiei deschise, aş spune metaforic „de piaţă", nenecesare într-o societate ce-şi tratează membrii ca nevîrstnici ce au nevoie de continuă asistenţă şi, cel puţin formal, se angajează să le rezolve (planificat !) toate „problemele". Din contră, alte reflexe sociale, acordate cu noua ordine — ca „frica de autorităţi", supunerea fără crîcnire în faţa capriciilor puterii despotice, ori utilizarea „dublului limbaj" (unul în relaţiile cu puterea, şi altul în societatea „normală", ce încearcă a rezista imixtiunii puterii) au fost educate şi operează. În rîndul „noilor reflexe" aş introduce şi strania obişnuinţă a „depolitizării" — în sensul renunţării la orice participare activă la viaţa politică, acceptată ca ritual de necesitat şi ignorată în fapt. Şi aş adăuga aici şi acea confortabilă obişnuinţă de a transfera responsabilitatea pentru viaţa ta şi a celor ca tine **altora** — de pildă guvernului (ce trebuie să-ţi rezolve el problemele, în schimbul obedienţei pe care i-o arăţi) ori „străinilor" (vinovaţi în cele din urmă de situaţie — fie ei occidentali ce „au vîndut" Europa de Est rusilor la Ialta, ori rusi care au adus cu ei dezastrul comunist). Desigur, „intensitatea" unei astfel de internalizări diferă după arii geografice şi straţegii sociale — şi semnalez, cu această ocazie, interesul construcţiei unui „indice de comunizare" (ori de „internalizare a ordinii comuniste") şi estimării valorilor şi tendinţelor sale în diversele ţări comuniste. Folosind astfel de instrumente metodologice am fi probabil capabili să justificăm şi chiar să adîncim unele impresii şi sentimente curente — de pildă, că România este „mai comunistă" decît Polonia, ori că „tendinţa de comunizare" are sensuri diferite azi în România ori Bulgaria.

Internalizarea parţială a ordinii comuniste este însă un fenomen pasager de tipul bolii, ori de structură de tipul mutaţiei genetice ?

Răspunsul la această întrebare îmi pare esenţial pentru orice cercetare probă a fenomenului comunist contemporan. Este probabil că şi aici vom întîmpina diversităţi, după arii geografice şi grupuri sociale. Dar înainte de a ajunge la aspecte concrete s'nt necesare unele precizări terminologice. Noţiunea de „boală" poate fi definită numai în raport cu cea (destul de neclară de altfel) de „sănătate" : se subînţelege astfel că, odată scăpat de boală, organismul vindecat se va comporta ca unul sănătos. Ce înseamnă însă „sănătos" în lumea de astăzi ? Sînt oare occidentalii, de pildă, „sănătoşi" în sensul metaforei noastre ? Ei sînt produşi **de** şi **pentru** o anumită societate — competitivă, performantă, cu cruzimi necruţătoare. Şi este puţin probabil că, eliberaţi ipotetic de dictatură, cetăţenii produşi **de** şi **pentru** dictatura comunistă se vor comporta asemeni occidentalilor, produşi **de** şi **pentru** democraţie. Prin urmare, este greu de spus că ordinea comunistă este o boală dacă, odată ipotetic scăpat de ea, bolnavul nu ar redeveni sănătos, după standardul occidental. În acelaşi timp, ar fi exagerat, cred, să vorbim şi despre adevărate mutaţii genetice. Faptul că 10 milioane de muncitori polonezi şi-au manifestat opoziţia faţă de ordinea comunistă şi interesul (chiar confuz) pentru o alternativă arată că procesul de comunizare nu a reuşit, şi că „mutaţia" — cel puţin acolo — nu s-a produs. În logică, o teză generală — ca aceea privind „mutaţia genetică" — nu poate fi demonstrată prin exemple, dar poate fi infirmată printr-un contra-exemplu. Polonia ne-a oferit acest contra-exemplu, de extraordinară importanţă.

În rezumat, eu nu percep comunismul nici ca boală şi nici ca pe o mutaţie genetică, ci ca ordine totalitară impusă, parţial internalizată.

Intelectualii ce trăiesc în ţările comuniste sînt şi ei supuşi aceleiaşi internalizări ca şi restul cetăţenilor acelor ţări. Dar situaţia lor capătă unele aspecte specifice. Ca „produse" ale regimurilor comuniste, formaţiile lor intelectuale sînt adesea marcate de ideologia comunistă şi de cultura politică oficială : evident, aceşti factori afectează mai puţin pe tehnocraţi decît pe culturocraţi — dacă îi pot numi aşa pe intelectualii netehnocraţi (ca umaniştii şi artiştii). În paranteză fie zis, este interesant de urmărit cît de neaşteptat persistă aceste urme ale gîndirii comuniste chiar în scrierile disidenţilor : de pildă, **Noua clasă** a lui M. Djilas ori **Nomenklatura** de M. Voslenski, atacînd regimul comunist, sînt construite tot pe paradigma marxistă a „claselor antagoniste". Mai departe, ca „producători" pentru regimuri comuniste, intelectualii internalizează reguli de comportament specifice societăţii controlate de un partid unic marxist : de pildă, intelectualii din ţările comuniste s'nt de obicei ori funcţionari de stat ori prodicători pentru o pseudo-piaţă controlată de stat — şi drept urmare au o foarte sumară înţelegere a situaţiei intelectualului occidental, funcţionînd pe „piaţa liberă", şi mari dificultăţi de adaptare la o astfel de piaţă.

Ar trebui adăugat şi faptul nu totdeauna evident că puterea comunistă, cel puţin în prima perioadă de domina. ţie, a fost cu precădere anti- ori măcar non-intelectuală. Mulţi istorici ai comunismului sînt probabil gata să conteste această afirmaţie : într-adevăr, oricine ştie că „responsabilii" pentru transformarea filosofiei marxiste în formidabila armă politică a comunismului militant nu sînt atît bieţii proletari, cît acele grupuri de intelectuali dedicaţi ce au organizat şi condus „minoritatea hotărîtă" — avangarda leninistă — în lupta pentru putere. Este apoi greu de nesocotit rolul intelectualilor militanţi atît în revoluţia bolşevică din 1917 cît şi în exportul acestei revoluţii după cel de al doilea război mondial. Să nu uităm şi că în ţări ca România ori Cehoslovacia intelectuali „neutri" ori de stînga au trecut de partea puterii comuniste în anii '50 jucînd roluri importante în instalarea regimurilor de tip sovietic în ţările lor. Sociologii ne vor atrage apoi atenţia că intelectualii sînt totdeauna privilegiaţi în ţările comuniste şi că în toate aceste ţări mulţi intelectuali (unii, de valoare) au devenit parte a **elitelor comuniste.**

Cu toate acestea, eu socot că puterea comunistă rămîne, măcar din raţiuni ideologice, anti- ori măcar non-intelectuală. Iată cîteva argumente.

În primul rînd, voi reaminti că, în modelul clasic marxist, centrat pe rolul proletariatului, intelectualii nu formează o „clasă socială", şi deci cu atît mai puţin nu pot aspira la rolul de „clasă conducătoare" ; prin urmare, accesul intelectualilor la putere în anii '50 era, în perspectivă pur ideologică, mai degrabă accidental decît natural, şi era perceput ca atare de societatea comunistă. Este de aceea plauzibil să socotim că, odată aflat la putere, intelectualul tolerat a încetat să acţioneze ca intelectual, adoptînd „regulile jocului" chiar cu implicaţiilor lor anti-intelectuale. Astfel, prezenţa „fizică" a unor intelectuali în elitele conducătoare comuniste ale anilor '50 nu a însemnat deloc că, socotită „pătură socială" cu statut incert, intelectualitatea în ansamblul său a fost mai puţin percepută drept o forţă socială „secundă" în societăţile de tip stalinist.

În al doilea rînd, să ne amintim ostilitatea cu care liderii proletari priveau pe unicii posesori de mijloace de producţie ce nu puteau fi naţionalizate prin forţă : căci, desigur, educaţia şi competenţa nu pot fi transferate la „comandă". Un capitalist căruia i-a fost naţionalizată fabrica încetează de a mai fi un capitalist ; cel puţin teoretic, însă, un matematician îşi păstrează potenţialul său „mijloc de producţie", competenţa, şi în închisoare. Astfel, intelectualii — şi în special cei ce nu s-au alăturat imediat noului regim — erau priviţi de primii lideri comunişti drept virtual „rezistenţi la naţionalizare" şi trataţi ca atare. Ar trebui probabil adăugat că această ostilitate nu excludea un anume „respect pentru inteligenţă" (acompaniat desigur de suspiciuni şi excese).

Fragmente din lucrarea **„Intelectualii est-europeni şi statul naţional-comunist — un punct de vedere românesc"**, scrisă de Mihai Botez, în exil, în 1988 şi care va apărea anul acesta la Editura LITERA.

(Continuare în numărul viitor)

FUNDAŢIA SOROS ROMÂNIA

DEMOCRAŢIE ŞI DIVERSITATE

Un program pentru studenţi oferit de GRADUATE FACULTY — NEW SCHOOL FOR SOCIAL RESEARCH, New York şi FUNDAŢIA SOROS PENTRU O SOCIETATE DESCHISĂ la CRACOVIA în perioada 15 iulie — 5 august 1992.

Programul se adresează studenţilor la sociologie-politologie (sau domenii înrudite), buni cunoscători ai limbii engleze.

Dosarul de înscriere va cuprinde : curriculum vitae, un eseu redactat în limba engleză (aprox. 3 pagini) şi 2 scrisori de recomandare.

Termenul limită de depunere a dosarelor : 15 mai 1992.

Pentru informaţii suplimentare, vă aşteptăm la sediile Fundaţiei Soros în zilele de luni, marţi, miercuri, joi între orele 14,00 şi 17,00.

Bucureşti 71102 Calea Victoriei 133, telefon 50 63 25, fax 12 02 84

Cluj 3400, str. Galaxiei 1 A, telefon 95/15 01 63, fax 95/11 71 10

Iaşi 6600, Bd. Copou 19, telefon 981/4 72 41, fax 4 71 00

Timişoara 1900, Piaţa Operei 2, etaj 3, camera 317 ; telefon şi fax 961/3 61 74

Chişinău, Bd. Kogălniceanu 28 ; telefon (42-2) 26 05 07

Film

O REVOLUȚIE PREMATURĂ

EUGENIA VODĂ

Pe vremuri, filmele unor Miklós Jancsó sau István Szabó făceau, la noi, săli arhipline. **Mephisto** și **Colonelul Redl** s-au numărat printre marile succese ale anilor '80. Aveam un public (inclusiv de cinema) de calitate. Pentru moment, acest public e ocupat cu altele decît cu mersul la cinema. Descoperirea adevărului prin intermediul ecranului interesează azi mult mai puțin decît înainte. Înainte, cinematograful avea, în bună măsură, un rol „compensatoriu" ; într-o lume închisă, care părea pe veci condamnată la imobilism, ecranul însemna o fereastră, o evadare, însemna mișcare — viață. Acum, dimpotrivă, publicul e asaltat, șocat, acaparat de spectacolul — inedit — al unei vieți pline de noutate. Dezinteresul pentru sala de cinema este deci explicabil, pînă la un punct.

Numai așa poate fi înțeles ceva greu de înțeles, dacă nu inacceptabil : filme care spun adevăruri capitale despre lumea din care tocmai am ieșit — sau ne chinuim să ieșim —, filme ca **Omul de marmură** sau **Omul de fier** au rulat, la noi, cu săli goale. La fel s-a întîmplat, de curînd, cu **Zilele filmului ungar.** Biletele zăceau, nevîndute, la casă. Studenții, intelectualii, cinefilii pe care, în principiu, se putea conta — au lipsit. Păcat, pentru că selecția a fost extrem de interesantă și de „actuală".

Am văzut, de pildă, pe ecran, într-un alb-negru cețos, ca amintirea unui vis îndepărtat, o statuie uriașă, legată cu frînghii și trasă jos de pe soclu de o mulțime proaspăt eliberată; am văzut oameni îmbrățișîndu-se de bucurie pe străzi — „Am scăpat de ruși !" ; am văzut colaboraționiști ascunzîndu-se și fugind în străinătate ; am văzut steaguri cu stema republicii decupată ; am văzut lupte de stradă, am văzut o capitală năruită, am văzut tancurile sovietice readucînd ordinea, am văzut gropi comune, înghițind, de-a valma, copii împușcați, am văzut tineri aruncîndu-se în fața tancurilor, — „Voi trebuie să trăiți !", încearcă să-i oprească un „adult" ; — „Vom trăi, dar nu așa ca tine !" — îi răspunde, cu scîrbă și cu disperare, unul din ei, alergînd spre moarte. Vor muri și vor fi liberi, și totul — în 1956 !

Spectatorii noștri ar fi putut vedea, în aceste **Zile**, pentru prima oară, imagini — imagini copleșitoare, imagini-document — despre revoluția de la Budapesta din 1956. Imaginea unei lumi care n-a mai avut răbdare, într-un timp care mai avea încă pentru vreo treizeci de ani. Imaginile unei revoluții de un curaj nebunesc, o revoluție „prematură", splendidă și tragică, sacrificată pe altarul înțelegerii (privind statu-quo-ul european) dintre americani și sovietici, și pe fundalul unei rușinoase și amare — oricît de logice și de justificate — „neintervenții" a lumii democrate... Dacă 1956 s-ar fi sfîrșit altfel, te conving, implicit, aceste filme, alta ar fi fost soarta Estului, alta soarta noastră. Dar '56 s-a sfîrșit cum s-a sfîrșit, iar filmele recentului „dezgheț definitiv" nu pot decît să-l răsucească și să-l analizeze în fel și chip. 1956 este magnetul în jurul căruia se concentrează și trilogia Mărtei Mészáros **(Jurnal pentru copiii mei, Jurnal pentru iubirile mele, Jurnal pentru mama și tata)**, realizată între anii '82—'90, și filmul lui Gézа Bereményi, **Eldorado** (1988). Văzîndu-le, înțelegi cum și de ce 1956 a rămas — scuzați expresia — centrul vital al istoriei unei națiuni. Văzîndu-le, înțelegi de ce autorii lor își fac orgoliu din „reconstituirea documentară" a vieții, așa cum a fost.

„Eldorado e **Amarcord**-ul meu" (spune autorul despre această poveste a unui negustor, mic dar îmbătrînit din piața Eldorado, în epoca stalinistă, un fel de Hagi Tudose umanizat de dragostea pentru singurul nepot, și murind cu zile, plin de aur, în haosul apocaliptic al lui '56). „Dacă unor spectatori o să li se pară incredibile sau inventate întîmplările din film, atunci e cazul să afle : **acest film e o reconstrucție.** Tot ce apare pe ecran s-a petrecut și în realitate", insistă Bereményi, care numai de lipsă de imaginație nu poate fi suspectat (e și scenarist, și prozator, și dramaturg). Subliniem această **obsesie a unei fidelități documentare** față de o epocă — tocmai pentru că ea trimite la unul dintre cele mai substanțiale filoane ale filmului ungar (și la una dintre cele mai regretabile carențe ale filmelor noastre „de actualitate").

Aceeași înțelegere a propriului talent — „talentul : experiență devenită expresie" — probează și Márta Mészáros. Cele trei **Jurnale** ale ei — care trebuie văzute, neapărat, în ordinea lor, ele crescînd unul din altul — compun „autobiografia" unei regizoare cu o copilărie și o tinerețe traumatizate de stalinism. Ca și eroina propriului film, Márta Mészáros e fiica unui sculptor cu convingeri comuniste, care s-a expatriat, în anii '30, în URSS, ducîndu-și cu el și familia, și devenind, în scurt timp, una din victimele terorii ; ca și eroina ei, regizoarea a crescut într-o Ungarie în curs de sovietizare forțată (cu tot repertoriul de rigoare: stahanoviști, comsomoliști, arestări, condamnări, domicilii forțate, crime și reabilitări, reabilitări și crime); ca și eroina ei, regizoarea a studiat regia de film la Moscova. Doar că, în realitate, după absolvire, Márta Mészáros, căsătorindu-se cu un cetățean român, a venit la București, unde a lucrat, vreo doi ani, pînă în 1959, ca documentaristă la Studioul „Sahia" (nu e greu de imaginat ce „carieră internațională" ar mai fi așteptat-o, dacă destinul n-ar fi scos-o la timp din furtună). Aflată, în '56, la Moscova, regizoarea din film, aflînd de „contra-revoluție", vrea să plece imediat la Budapesta ; ambasadorul o refuză tăios și o pofterște afară. Persoana care o conduce spre ieșire, un șoarece de ambasadă, îi șoptește uleios-complice, înainte de a-i închide poarta în nas : „Zi mersi că ești aici ! Povestea aia nu se va termina cu bine !". La care ea — fantastică secvență, sfîșietoare isterie — se agață de zăbrele, și începe să urle, cu fața prinsă între gratii : „Vreau să plec acasă ! Vreau să plec acasă !", țipăt repetat la nesfîrșit, în finalul unui **Jurnal,** țipăt care va intra în rezonanță cu un altul, din **Jurnalul** următor : țipătul unui revoluționar condamnat, în '57, la moarte, către completul de judecată, în timp ce e tîrît afară din sală : „Sînteți aceiași ! Aceiași din '38 ! Din '48, din '58, din '68, din '78, din '88 ! Sînteți la fel ! Aceiași ticăloși !"... În era ticăloșilor, eroul va fi spînzurat, în fața unui „tribunal al poporului", strîns sărbătorește în jurul unei mese acoperite cu istorica pînză roșie. Roșie ca pata sîngerie de pe harta cît un perete, din film, reprezentînd întinsa putere a sovietelor... Un lucru semnificativ, pe care îl înțelegem din **Jurnal** : chiar și după ce bătălia a fost pierdută, chiar și după ce totul a fost, conform tradiției, înăbușit în sînge, s-au mai găsit oameni care au continuat să lupte, care au făcut greve în fabrici, cerînd „eliberarea guvernului lui Nagy Imre". „Să vadă lumea întreagă — zice, deloc retoric, un personaj — că s-au găsit printre noi oameni capabili să spună „Nu" !"...

Această **capacitate de a spune „nu"** sistemului a marcat, de-a lungul anilor, valoarea și puterea de seducție a filmului ungar. De fiecare dată cînd — în circuite mai mult închise decît deschise marelui public — vedeam la noi cîte un film unguresc de anvergură, care știa să spună „nu", apărea, tăcută, una și aceeași întrebare, plină de o invidie colegială : de ce Ei da, și Noi nu ?... Răspunsul ține, evident, de un metabolism mult mai vast decît cel strict cinematografic. De ce, la același factori de mediu, două organisme asemănătoare pot să reacționeze atît de diferit? De ce — se întreba Petre Țuțea într-un interviu — „ei", cu soldații ruși pe capul lor, au spus „Jos comunismul !", și „noi", fără nici un soldat rus, am tăcut? De ce Brejnev era „mai sigur" la Sofia decît la Moscova ?"... Ce joc al conjuncturilor istorice faste și nefaste a făcut ca o cinematografie să-și cîștige și să-și păstreze demnitatea, iar alta să și-o piardă ?

Istoria filmului e și ea plină de ciudățenii. În 1967 — anul în care, pentru prima dată, un cineast ungur (Ferenc Kósa) a obținut vreun premiu la Cannes — noi cuceririserăm, deja, trei premii importante (în '57 — Gopo, Palme d'Or ; în '65 — **Pădurea spînzuraților,** Ciulei, Premiul de regie ; în '66 — **Răscoala,** Mircea Mureșan, Opera Prima). Cine poate spune de ce, treptat, la ei s-a conturat o cinematografie „de opoziție", puternică, o școală de autoritate internațională, în timp ce, la noi, după **Reconstituirea,** firul s-a rupt, iar cinematografia a fost redusă — cu excepțiile cunoscute — la condiția de „instrument de propagandă" ? Cine poate spune de ce la ei cinematografia a jucat rolul de conștiință trează a unei națiuni, iar la noi pe acela de slujnică a cabinetului 2 ? Cine poate spune ce mutații s-au produs, de ce, la ei, fostul premiat din '67, de la Cannes, Kósa, a făcut, imediat după eliberare, un film viguros, amplu, „o reconstituire" cvasi-documentară a fenomenului 1956 — iar fostul nostru premiant de la Cannes, din '66, se prezintă, după eliberare, cu o comedioară penibilă, sub nivelul mării, **Miss Litoral ?** Cine poate explica de ce, la noi, un Ciulei și un Pintilie au fost obligați să plece, în timp ce, la ei, momentul crucial 1956 n-a produs exodul talentelor, ci, paradoxal, „sub ocupație", cineaștii s-au putut exprima din ce în ce mai liber, în „cea mai veselă baracă din lagăr", cum o numea un critic, în peisajul „bizar primăvăratic" al Ungariei lui Kádár ? Așa se face că la ei există atîtea filme care spun atît de mult despre istoria lor, de la horthysm pînă la post-stalinism, în timp ce, la noi, adevărul istoric a fost deformat cu metodă iar cinematografia — asfixiată de exigențele festiviste ale „epocii naționale".

Un moment din **Jurnalul** Mărtei Mészáros sugerează startul unei școli documentariste riguroase, implicată în analiza politică a istoriei trecute și prezente a Ungariei. Tînăra regizoare prezintă, în filmul ei de absolvire, nimic altceva, decît țărani vorbind în fața aparatului : „Ni s-a luat totul ! — Cine îndrăznește să deschidă gura, e ridicat. Președintele nu se pricepe la nimic"... În fața perplexității sumbre a comisiei de examen, care în numele viitorului luminos, nu poate accepta „așa ceva", personajul declară : „Eu cred că viitorul e să spun adevărul"... Din **tenacitatea rostirii adevărului,** cinematografia ungară și-a făcut o profesiune de credință. De ce ei da, și noi nu ? Printre altele, pentru că o asemenea tenacitate presupune și o anumită tărie morală. (Poți să aștepți „rostirea adevărului" de la un regizor cu mîinile ne-curate, de la un personaj intrat în istorie ca „omul care a compromis o revoluție" ? Sau de la un altul care, după ce se dă peste cap ca să obțină, din mîna bine lînsă a puterii, fotoliul mult dorit — pe care îl ocupă cu nepricepere și meschinărie — declară, cînd la orizont începe să se vadă o modificare a raportului de forțe, că el, „în sufletul lui", simpatizează cu... opoziția ? !)

Un posibil răspuns la întrebarea fără răspuns „de ce ei da, și noi nu ?" se leagă de înțelegerea diferită a noțiunii de supraviețuire.

La noi, convingerea subterană, dar dominantă în climatul cinematografic, sună cam așa : „E inutil să te izbești cu capul de zid. Oricum nu-l poți dărîma". La ei, credința pare să fie funcționat exact în sens invers : e foarte util să te izbești de zid, ca și cînd ai crede că prin asta l-ai putea dărîma ; e chiar condiția supraviețuirii.

P.S. Garantăm — pe adresa TVR — că **Jurnalul** Mărtei Mészáros ar avea mare succes de public dacă ar fi difuzat pe post trei sîmbete la rînd. Decît prăfuitul **Eu spionez,** mult mai palpitant ar fi acest **Eu îmi amintesc...**

FUNDAȚIA SOROS ROMÂNIA

ȘCOALĂ DE VARĂ PE TEME DE RELAȚII INTERNAȚIONALE

The Central European University
Praga, Ceho-Slovacia
3 Iulie — 10 August 1992

Cincizeci de cursanți vor fi selectați pentru un curs intensiv pe teme de Relații Internaționale, predat în limba engleză de profesori de la Universitatea din Oxford. Programul se adresează persoanelor (sub 35 de ani) avînd studii sau activități de cercetare în domenii precum : istorie, economie, drept internațional, științe politice, sociologie, sau cu experiență în politica internă sau externă. Se vor acoperi costul școlarizării, al călătoriei și alte cheltuieli legate de curs. Data limită de înscriere : 1 Mai 1992. **Pentru alte informații, vă puteți adresa la :**

Fundația Soros pentru o Societate Deschisă.

BUCUREȘTI : Calea Victoriei 133, CP 22-196, Telefon 50 63 25.

CLUJ : Str. Galaxiei nr. 1 A, CP 73, Telefon 95/15 01 63.

IAȘI : Bd. Copou 19, Telefon 98/14 72 41.

TIMIȘOARA : P-ța Victoriei 2, et. 3, cam. 317, Telefon 96/13 61 94.

Programul de lucru al Fundației : Luni, Marți, Miercuri, Joi : orele 14—17.

MONICA LOVINESCU

O MIE ȘI UNA DE NOPȚI... CONCENTRAȚIONARE

(FORTUL 13 de Marcel Petrișor)

Literatura despre Gulagul românesc s-a îmbogățit cu un document de excepție, Fortul 13 de Marcel Petrișor, subintitulat Convorbiri din detenție și apărut la editura Meridiane.

Fortul 13 de la Jilava a fost una dintre cele mai temute închisori ale arhipelagului M.A.I. (denumirea mai exactă a gulagului la noi), și orice mărturie asupra-i ar fi avut importanță ei. Numai că în Fort fusese clădită o secție specială (Casimca) rezervată celor ce urmau să fie uciși picătură cu picătură, zi de zi, celor a căror mărturie trebuia cu orice preț să fie ștearsă din istorie : supraviețuitorilor de la Pitești care scăpaseră de condamnarea la moarte în procesul inscenat de regimul comunist pentru a spăla de vină pe adevărații inițiatori și experimentului. După ce prin schingiuiri indescriptibile reușiseră să le transforme pe victime în călăi, regimul comunist, prin executanții lui, sperase să înscrie în istorie cea mai aberantă dintre ipoteze : victimele însele se chinuiseră pe sine pentru a acoperi de rușine regimul comunist. Mai clar, din străinătate, Horia Sima ar fi dat ordin legionarilor din închisori să se autodemaște și să se autodistrugă, omorîndu-se unii pe alții, pentru ca universul penitenciar românesc să fie „discreditat". La o astfel de aberație a subscris (prin ce alte chinuri sau promisiuni ?) primul lot al procesului, în frunte cu Turcanu (sadicul executor al ordinelor lui Nicolski și ale Ministerului de Interne). În al doilea lot, unii refuzînd să recunoască acest scenariu demențial, au fost condamnați doar la închisoare. Trebuia, însă, ca niciodată nimic să nu poată să transpară din „fenomenul Pitești", deci ca această condamnare să corespundă cu o moarte ineată. Iată de ce le fusese construit și un cavou în care să fie înmormîntați de vii : Casimca.

Or, neprevăzători ca orice demoni (ce-am deveni oare dacă Diavolul, în cele mai amănunțite planuri ale sale, n-ar introduce și lacune?), mai marii sistemului concentraționar românesc au adus în Casimca și „ne-pitești": în cazul de față pe Marcel Petrișor. El ne dăruiește azi, odată cu primul tom al Memoriilor sale, și aceste „o mie și una de nopți" concentraționare. Prin ele ne sosește astfel mărturia celor care s-au stins din viață în Casimca. Se poate astfel reconstitui și acest episod final al „fenomenului Pitești" — despre care pînă acum nu se publicase nimic. Iată de ce documentul ni se pare „de excepție".

Victimele de la Pitești mai circulă încă printre noi. Date fiind metodele prin care au avut parte această neînchipuită metamorfoză inumană, nici uneia dintre aceste victime nu i se poate reproșa gesturile pe care le-au devenise călău. Numai că rarele mărturii ale acestor victime se opresc pe pragul metamorfozei, fiecare având de reconstituie torturile la care a fost supus, nimănui neputîndu-i-se cere să recunoască și descrie pe cele la care el însuși, re-educații", sfîrșiseră prin a-și supune colegii.

Caracterul demoniac al experimentului Pitești a constat tocmai în această sinucidere morală, victima deposedată de calitatea sa de victimă, martorul fără posibilitatea de a-și duce mărturia pînă la capăt.

Așa încît introducerea în acest infern al conștiinței a unui martor cu calitatea de martor intactă, și care ne poate comunica ce gîndeau după trezire „re-educații" de la Pitești, redă amintirii una din șansele ei neașteptate. Am fi dorit aceste „memorii" publicate într-un singur și masiv volum (dar prețul hîrtiei a sfîrșit prin a face imposibilă o atare apariție), pentru a constata dacă Marcel Petrișor a știut să se slujească pînă la capăt de acest sinistru privilegiu, reconstituind subtextul psihologic al celei mai cumplite experiențe săvîrșite împotriva și asupra omului în universul concentraționar comunist. În așteptare, să începem prin a reconstitui cu el cadrul și pe principalii actori. Nu vom reveni în detaliu asupra „fenomenului Pitești". Presupunem că se știe acum, cum în 1949, la inițiativa Ministerului de Interne și a lui Nicolski, studenții din toate închisorile au fost aduși în vederea acestui experiment. Din toate închisorile și de toate tendințele, chiar dacă unii dintre cei mai notorii erau legionari. Acolo o primă echipă de deținuți în frunte cu Turcanu (fost și membru al Frăților de Cruce, dar începînd o carieră în partidul comunist) au pus în practică planul stabilit cu Nicolski. Prin tortura neîntreruptă s-a obținut destrămarea psihismului uman, mutație neîncercată pînă atunci și asupra căreia niciodată nu vor reflecta îndeajuns psihologii, dar și scriitorii, teologii, dar și filozofii. Echipele acestei morți spirituale au fost trimise apoi prin alte închisori, îndeosebi la Gherla și la Canal. Știrile începînd să filtreze de la Canal (spațiu totuși mai deschis), regimul comunist a înscenat procesul amintit, condamnîndu-i la moarte pe proprii săi executanți, celorlalți rezervîndu-le soarta pe care o descrie în această carte Marcel Petrișor. Era singurul mijloc pentru Securitate de a șterge urmele propriilor sale procedee.

„De aceea, de fapt (scrie Marcel Petrișor), și pierise Turcanu cu toată echipa lui de schingiuitori, și de aceea trebuia să dispară sigur și cei ce-și dăduseră seama de jocul Securității, fiind și ei implicați în marele proces al „adevăraților" făptași. (...) Numai că împușcarea lor, deși ar fi fost mai comodă, justițiar ca nu puiuse fi și motivată de depoziția victimelor (ca-n cazul procesului lui Turcanu), Vică Negulescu și Nicolae Pătrășcu, neîncruciși prin „reeducare", refuzînd cu încăpățînare „formula" acuzării oferită de organele anchetatoare, iar Costache Oprișan, Gore Bolovan și Iosif V. Iosif nevoind măcar să audă de ea. Și cum în instanță depozițiile lor verbale încriminaseră acuzatorii anchetei, sentința condamnării lor la moarte neputînd fi motivată nici formal, urma ca moartea să li se pricinuiască totuși într-una din cele mai banale forme : de la sine și-n cel mai mare secret, prin punerea celor inculpați în condiții cu totul aparte de ispășire a pedepsei.

Și tot de aceea se născuse de fapt și Casimca la sugestia „creierelor" de la Interne (care-l trimiseră pe cel mai iscusit general, Pantiușa, să o construiască), precum și întregul traiament la care trebuiau supuși cei sorîți unei azilel de pieiri inevitabile. Totul fusese prevăzut cu migală și grijă: construcția acestor „morminte" în cea mai izolată parte a Jilavei, repartizarea victimelor în celulele-cavou — în așa fel încît în fiecare să se afle un bolnav contagios —, subnutriția care să determine cașexia celor ce încă nu se îmbolnăviseră, programul de continuă veghe, care să ducă victimele la descompunere mintală și întregul complex de condiții exterioare, începînd cu supravegherea cea mai strictă a paznicilor, pentru ca victimele să nu poată închide ochii o clipă peste zi, și sfîrșind cu carcera și bătaia pentru cea mai mică abatere de la cele prescrise de „regulament" (vorbirea articulată altfel decît în șoaptă și orice mișcare în afara statului la marginea patului). Cîte 17 ore de-a șirul statul la marginea patului.

„Așa că (notează Marcel Petrișor) din cele patru celule ale tunelului subteran, fără aer și lumină, fiecare cu cîte patru inși cașectici, dintre care unul negreșit bolnav de tuberculoză în ultimul hal, era puțin probabil să mai scape cineva cu viață. O izolare în izolarea din mijlocul Jilavei. Un cerc în cercul din cerc, sau mai exact, cinci scobituri în pereții unui tunel pe fundul unei gropi în care zăcea de fapt toată Jilava."

În celula în care ajunge Marcel Petrișor, condamnat pentru un imaginar complot pe care l-ar fi pus la cale cu Al. Ivasiuc în zilele revoluției maghiare, se află, bolnav de tuberculoză în ultimul grad, sculpindu-și plămînii într-o sticlă pe care o ține mereu alături, Costache Oprișan, șeful Frăților de Cruce, trimis de nemți la Buchenwald, după eșecul rebeliunii împotriva lui Antonescu, victimă privilegiată a lui Turcanu. Alături de Iosif V. Iosif, și de unul din personajele principale ale acestor „convorbiri", Gore. El este cel care dezvăluie la proces (contra-atacînd) mașinația Securității, el este cel mai dorit de mărturisire și cel mai combativ. Datoriță fiecărui său cînd stă de veghe ca să nu-i surprindă paznicul dormind, se mai pot odihni ceilalți : el vrea să strige cel mai tare adevărul, să trăiască pentru a mărturisi, s-o facă încă din acel cavou, chiar dacă nu e auzit decît de paznici. Și se înrîncenează astfel :

„Dacă ne ucid așa cum vor ei și cum văd că încearcă s-o facă, nu se mai rămîne totuși decît să protestăm, verbal, ce-i drept, dar în așa fel încît să ne audă și paznicii ce le spunem superiorilor lor și celor veniți în inspecție. Poate careva din ei, cîndva, va vorbi totuși despre asta..."

El, Gore, ar fi gata să treacă peste pragul nespusului și să fie marele mărturisitor, deoarece a parcurs cele trei etape între bine și rău : a fost cel mai greu de reeducat, apoi cel mai înfrigit reeducator, și în sfîrșit, cel mai total trezit din acest coșmar al dezagregării. Și tocmai lui, Marcel Petrișor îi dă un nume fictiv, Gore, subliniind astfel una din slăbiciunile acestei cărți ieșite din comun : amestecul realului cu ficțiunea. Gore nu-și poartă numele și nici autorul devenit aici din Marcel, Mircea. Tot restul este adevărat, dar cum s-o știe cititorul neinformat, care riscă să se piardă în această nedemarcare între document și ficțiune ? Cît am fi preferat (dar fiecare face dintr-o carte citită, una a lui, modificînd-o după plac) ca Marcel Petrișor, în fața unui material atît de exploziv, să se limiteze la rememorarea celor mărturisite de „piteștenii" cu care împărțea celula și suferințele, și să limiteze suspansul din această rostire picătură cu picătură a inomabilului. Să încercuiască misterul „reeducării" cu cuvintele re-educaților, altfel spus să nu se piardă în literatură, chiar dacă ea aparține unei noi, fecunde și necesare „o mie și una de nopți... concentraționare". Deoarece în această celulă nu se vorbește de Pitești, ci fiecare despre cum a trecut prin altă închisoare, pe cine a întîlnit, ce director mai sadic a cunoscut, ce paznici, ce co-deținuți etc., etc... La un moment dat, Costache Oprișan exclamă : — „Vă dilatați inform cu povestirile-n povestiri, parc-am fi în O mie și una de nopți".

Îi împărtășim iritarea. Nu fiindcă cele povestite n-ar avea importanța lor, dar aici am fi vrut să ne aflăm nu în șirul nopților concentraționare, ci doar în cea mai neagră, mai impenetrabilă dintre ele, în noaptea nopților de la Pitești. Cu un martor real al rarilor supraviețuitori. Dacă am ajuns să știm cîți și cum au suferit, în schimb, starea lor de spirit cînd s-au trezit din experiment, și cînd s-au văzut implicați într-un proces ce răstoarna realitatea faptelor, n-a ajuns încă pînă la noi. Marcel Petrișor e primul care face acest pas hotărîtor ca martor al celor secătuiți de mărturie. Așa stînd lucrurile, e normal să-l cerem și mai mult. Dacă și în următorul volum menține personaje fictive, ne-am îngădui să-i sugerăm a pune pe prima pagină anunțul care încheie unele filme, dar de-a-ndoaselea : „Orice coincidență cu personaje și fapte reale este binevenită".

Aceste rezerve nu întunecă calitatea mărturiei lui Marcel Petrișor. Dimpotrivă, ele s-au născut tocmai din calitatea (și am spune chiar unicitatea ei. Așteptăm — mai e nevoie să adăugăm ? — cu nerăbdare urmarea Memoriilor lui Marcel Petrișor.

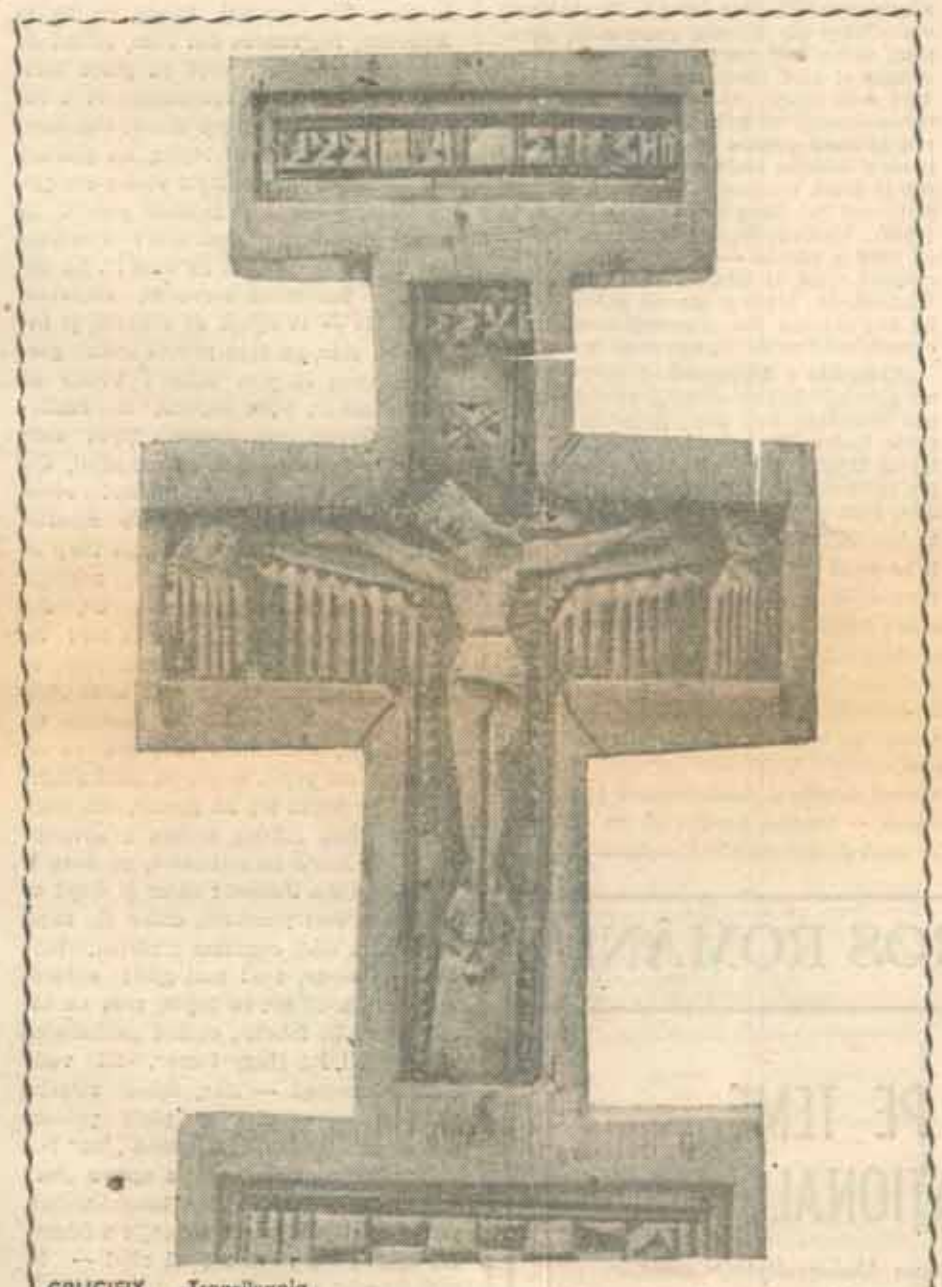

CRUCIFIX, Transilvania, sfîrșitul secolului 19

Erai cruce, vulture

Erai cruce, vulture, și-aveai
Trupul lui pe tine de trei zile
Și-aveai ochi pe aripi și pe gheare
Și piroane în pupile.

Către tine mă rugam plîngînd,
Către duhul care-l duce,
Către crucea aripilor sale,
Către cruce

Rămăsese goală-n fața mea
Și-avea lemnul putred ca un trup,
Ascultam cum o izbește vîntul
Și cum cad bucățile care se rup.

ILEANA MĂLĂNCIOIU

Din volumul Peste zona interzisă, Ed. Cartea Românească, 1979

Redacția „22" : Gabriela Adameșteanu (redactor-șef). Rodica Palade, Dan Pavel (redactori-șefi adjuncți). Horațiu Pepine (publicist comentator). Gabriel Andreescu, Andreea Pora (redactori). Anton Burtea (tehnoredactor). Ana Mihail (șef departament economic). Mariana Dinu, Radu Dobândă (corectură). Bogdan Penescu (difuzare). Georgeta Marin (secretariat). Didina Marc, Manuela Gheorghiu (dactilografie). Colaboratori : Leonard Oprea (manager). Teodor Sugăr (consultant). Dan Perjovschi (grafică). Emanuel Pârvu (foto). Sorin Faur (secretar general de redacție). Responsabil de număr : Gabriela Adameșteanu.

Redacția și administrația : București, Calea Victoriei 120, Telefon 14 17 76, 14 15 25 Tiparul executat la Imprimeria „Coresi", București, Piața Presei Libere 1.